

Тэндэнцыі

На рэалізацыю Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады запланавана выкарыстаць каля 2,5 мільярда рублёў. Значную долю згаданай сумы павінны складаць пазабюджэтных сродкі. Пра гэта казаў на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры па выніках леташняй работы кіраўнік галіны Барыс Святлоў. А асноўным здабыткам Года культуры, па яго словах, стаў павышаны інтарэс грамадства да нацыянальнай культуры. Пасяджэнне калегіі адбылося 8 лютага ў Бабруйску. Месца для падвядзення вынікаў Года культуры было абрана натуральна, не выпадакова.

Яўген ПАГІН

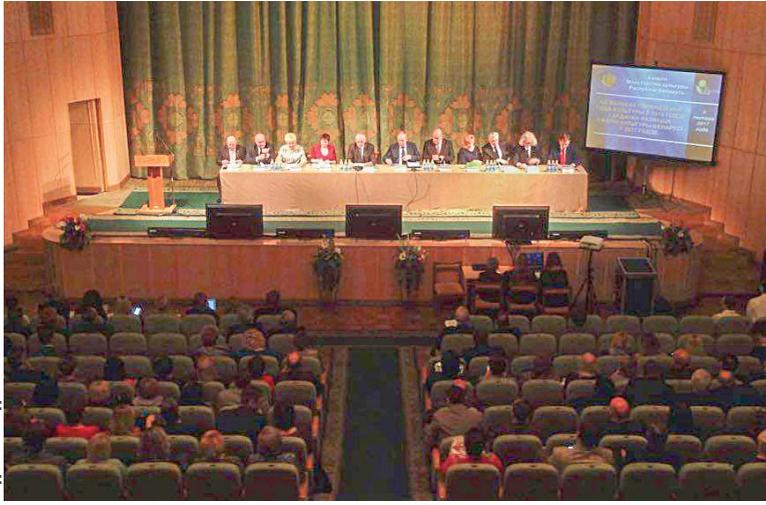
Аналіз досведу

Менавіта Бабруйск, які адзначае сваё 630-годдзе, атрымаў статус “Культурная сталіца-2017”. Чаму ён? Як патлумачыў міністр культуры, адным з асноўных крытэрыяў “сталічнага” выбару была і будзе традыцыйная шчыльнасць культурных з’яў. Бабруйск такім патрабаваннем цалкам адпавядае. Удзельнікі калегіі пераканаліся ў гэтым на ўласныя вочы. Справа ў тым, што а дзвятай марознага ранку ўсе госці разбіліся на пяць груп, кожная з якіх наведвала канкрэтную гарадскую ўстанову культуры і пазнаёмілася з яе дзейнасцю.

Такім чынам у маршрут па перайманні досведу нестандартнага падыходу да справы патрапілі краязнаўчы музей, гарадская бібліятэка імя Аляксандра Пушкіна, Палац мастацтваў, дзіцячая школа мастацтваў № 1 імя Яўгена Цікоцкага. Журналісты “К” апынуліся ў пятай групе, якая знаёмілася з цікавосткамі мастацкай галерэі Бабруйскага мастацкага музея.

Калісьці тут месцілася тэлефонная станцыя. Потым памяшканні пэўны час пуставалі. Грамадскасць тым часам вяла настойлівыя перамовы з гарадскімі ўладамі, каб займець галерэю. Амбіцыйнае жаданне прагрэсіўных бабруйчан, падмацаванае здаровым сэнсам, было задаволена. Галерэя распачала дзейнасць у 2012 годзе. Да слова, па другі бок галоўнай гарадской плошчы музей мае яшчэ і выставачную залу (з 2004-га — юрыдычная асоба), дзе сёння дэманструецца ўнікальная калекцыя мінералаў. Так што любы тудэйшы насельнік сёння з апраўданым гонарам можа сцвердзіць: “Бабруйск — горад не толькі заўзятых тэатраў, але і выбітных мастакоў!” І мы ў гэтым пераканаліся.

Можна бясконца распавядаць пра неверагодныя асаблівасці жыцця Анатоля Концуба, графікі Георгія Паплаўскага і Юрыя Нікіфарова. Гэта як страва вышэйшага кухарскага гатунку. Толькі такой “эжай”, дзякаваць Богу, немагчыма наесціся... А Бабруйск яшчэ — і сталіца керамікі, тут жыве ды працуе бацька “Арт-Жыжалю” Валерыя Калтыгін. Вынікі ганчарных плэнэраў таксама прадстаўлены ў галерэі з выключнай выразнасцю. Таму не хочацца адсоць выходзіць.

Падчас пасяджэння выніковай калегіі.

ВЫНІКОВАЯ КАЛЕГІЯ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТЫВА

Віцэ-прэм’ер Васіль Жарко ўзнагароджвае начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пружанскага райвыканкама Канстанціна Панімаша Ганаровай граматай Савета Міністраў краіны.

Міністр культуры Барыс Святлоў і пераможцы конкурсу “Чалавек Года культуры”.

Памеры калекцыі дазваляюць пастаянна ўзнаўляць экспазіцыі. Настойліва раім наведваць і пераканацца самім. Залішне казаць, што мастацкі музей стане адным з цэнтраў культурных “сталічных” мерапрыемстваў. Прынамсі, тут прызвычайліся здзіўляць наведвальнікаў арыгінальнымі выставачнымі праектамі. Гэтымі днямі, да прыкладу, экспануюцца работы выхаванцаў дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў імя Уладзіміра Дамарада пад назвай “Настаўнік і вучні”.

Пабывалі мы і ў святая святых — фондасховішчы. Умовы захавання тут — самыя ўзорныя. Наталля Шаранговіч, кіраўнік Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў, які дапамагаў калегам з Бабруйска тая ўмовы ствараць, зазначыла ў кулуарах, што ў сталічнай установе фонды захоўваюцца мо не так дасканала.

Хапіла нам часу і для аглядавай экскурсіі па горадзе. Мы пабачылі скульптурную выяву Шуры Балаганова — адчайнага прыхільніка высокакультурнага Бабруйска, мадэрнавую эклектыку гістарычнай забудовы, вуліцу Сацыялістычную, апетую Эфраімам Сэвэлам (гэтаму цудоўнаму пісьменніку летась таксама пастаўлены помнік у цэнтры Бабруйска), чырвонацагляныя казармы былой бабруйскай крэпасці.

Праблемы і перспектывы

У пасяджэнні бралі ўдзел намеснік Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Васіль Жарко, прадстаўнікі Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, міністэрстваў і ведамстваў, Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу краіны, Нацыянальнай акадэміі навук, творчых саюзаў і грамадскіх аб’-

Удзельнікам XXIV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу, міжнароднага сімпозіума літаратараў “Пісьменнік і час”

Дарагія сябры!
Вітаю ўдзельнікаў і гасцей XXIV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу, міжнароднага сімпозіума літаратараў “Пісьменнік і час”.

Літаратура адыгрывае выключную ролю ў вырашэнні агульнанацыянальных задач, захаванні духоўнай спадчыны, актывізацыі дыялогу культур. Ваш маштабны форум служыць аўтарытэтай пляцоўкай для абмену ідэямі, прымае шматлікіх гасцей з блізкага і далёкага замежжа.

Глыбока сімвалічна, што дзякуючы выставе тэма 500-годдзя ўсходнеславянскага кнігадрукавання набудзе шырокае міжнароднае гучанне. Менавіта наш земляк Францыск Скарына пяць стагоддзяў таму выдаў “Псалтыр” на старабеларускай мове, распачаўшы гісторыю айчыннай кнігі.

Упэўнены, гэта мерапрыемства паслужыць развіццю друкаванага слова і ўзбагачэнню нашай нацыянальнай літаратурнай традыцыі.

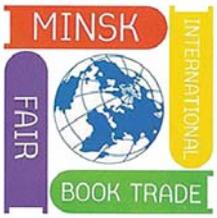
Жадаю ўсім паспяхова працаваць, натхнення і плённага супрацоўніцтва.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

8 лютага 2017 года

Падзея

Стваральны патэнцыял слова

Заўтра афіцыйна зачыняецца XXIV Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш. У ёй прымала ўдзел 31 краіна, у тым ліку ўпершыню — Грэцыя. Чырвонай ніткай праходзіла галоўная тэма бягучага года — 500-годдзе беларускага кнігадрукавання, а таксама лейтматывам гучала 135-годдзе класікаў айчыннай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа, юбілейныя даты іншых айчынных пісьменнікаў.

Настасся ПАНКРАТАВА,
Аліна САУЧАНКА

Як зазначыла падчас урачыстага адкрыцця форуму міністр інфармацыі Лілія Ананіч: “Кніга не толькі з’яўляецца крыніцай ведаў, яна яшчэ нясе ў сабе моцны гуманітарны пачатак супрацоўніцтва. Самае галоўнае тое, што гэта выстава стварае дабро, мір, умацоўвае супрацоўніцтва паміж краінамі”.

Арганізатары чакалі ад сёлетняй падзеі зацікаўленай размовы пра пераемнасць у літаратуры, пра стваральны патэнцыял слова пісьменніка і кнігі як носьбіта гэтага слова.

У якасці ганаровага госця гэтым разам выступала Вялікабрытанія. На яе стэндзе кожны ахвотны мог пачуць разгорнутыя адказы на тэмы нетрывіяльнага вывучэння англій-

скай мовы і адукацыйных магчымасцяў на радзіме Шэкспіра, а таксама даведацца пра складанасці і магчымасці выдавецкага бізнесу Аб’яднанага Каралеўства, прынамсі, аб нюансах аўтарскага права і ліцэнзавання. Непасрэдна на стэндзе Пасольства праводзілі гульні для дзяцей, віктарыны для ахвотных ведаць замежную мову, кніжныя прэзентацыі. Скажам, я патрапіла на выступленне пісьменніка Роберта Пэйтмана, які распавядаў школьнікам гісторыі пра караля Артура і паралельна ілюстравалі свой апошні на вялікім ватмане. Мяркуючы па інфармацыйным стэндзе англічан, іх мерапрыемствы выходзілі за межы павільёна, прапануючы лекцыі па літаратуры, майстар-класы, “круглыя сталы” і прэзентацыі для студэнтаў сталічных ВНУ, вкладчыкаў і выдаўцоў на іншых сталічных пляцоўках.

На дзіва, на сёлетнім форуме было надзвычай багата дзіцячай літаратуры. Кідалася ў вочы, што і нашы, і замежныя дэлегацыі як адзін зрабілі стаўку на юнае пакаленне. Магчыма справа ў фінансавых акалічнасцях, калі кніга з добрай паліграфіяй усё часцей становіцца сапраўднай раскошай, аднак даросля, пашкадаваўшы для сабе, пакуль яшчэ не гатовы эканоміць на дзіцячай радасці.

Заканчэнне — на старонцы 3.

яднанняў, арганізацый культуры, мясцовых улад. Пасяджэнне адбылося ў Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча.

(Тэзісы даклада міністра культуры, які і лічыць ды факты Года культуры, друкуюцца ў гэтым нумары).

Выступленні падчас пасяджэння (яны будуць апублікаваны ў наступным нумары “К”) тычыліся, бадай, самых важных праблемных момантаў сённяшняга стану нацыянальнай культуры. Дырэктар Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Наталля Шаранговіч гаварыла пра стан сучаснага мастацтва, пра яго ўплыў на развіццё беларускай культуры. “Дзейнасць публічных бібліятэк па прыцягненні карыстальнікаў; трансфармацыя праблем у новыя магчымасці” — тэма выступлення дырэктара Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна Аксаны Кніжнікавай. Старшыня Бе-

ларускага саюза кінематаграфістаў Віктар Васільеў распавёў пра вынікі развіцця нашай кінематаграфіі ў мінулым годзе. Спыніўся выступаючы і на праблемных пытаннях. Пра вузкія месцы тэатральнага жыцця ды шляхі іх ліквідацыі казаў Уладзімір Рылатка, першы намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета. Тэма выступлення дырэктара Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы Алега Хмялькова — “Народная творчасць у сучасным аспекце дзейнасці клубных устаноў”. Аб выніковасці працы творчых саюзаў на сучасным этапе распавёў старшыня Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў Рычард Смольскі...

Матэрыялы пасяджэння — на старонках 2, 5 — 10.

Узнагароды дзяржавы

Згодна з Указам Прэзідэнта краіны, дзяржаўных узнагарод Беларусі ўдастоены 75 прадстаўнікоў розных сфер дзейнасці за шматгадовую плённую працу, узорнае выкананне службовых абавязкаў, значны асабісты ўклад, у тым ліку, у падрыхтоўку высокакваліфікаваных спецыялістаў, развіццё навуковай і педагогічнай дзейнасці, беларускага кінамастацтва.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Так, галоўны хормайстар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Ніна Ламановіч была ўганаравана ордэнам Францыска Скарыны. Таксама згодна з Указам медалём “За працоўныя заслугі” ўзнагароджаны намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама Ларыса Алenskая, дырэктар Гомельскага абласнога музея ваеннай славы Павел Ждановіч і дырэктар Творчай майстэрні архітэктара Корбута А.І., старшыня Беларускага саюза архітэктараў Аляксандр Корбут.

Медалём Францыска Скарыны былі адзначаны дырэктар камунальнага даччынага кінавідовішчнага ўнітарнага прадпрыемства “Кінаатаўр” (Гомель) Мікалай Старасценка і дырэктар праектнага прыватнага ўнітарнага прадпрыемства “Творчая майстэрня архітэктара Школьнікава Б.Э.” Барыс Школьнікаў.

Прэзідэнт краіны гэтым жа Указам прысвоіў ганаровае званне Рэспублікі Беларусь. Так, званне “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь” атрымала вядучы майстар сцэны тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Ала Проліч. А званнем “Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь” быў уганараваны член прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі Зіновій Прыгодзіч.

Акрамя таго, Аляксандр Лукашэнка таксама падпісаў распараджэнне, у адпаведнасці з якім 11 работнікам розных сфер аб’яўлена падзяка Прэзідэнта.

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Міністр культуры зазначыў, што год мінулы быў адметны рэалізацыяй новых культурных ініцыятыў — рэспубліканскімі конкурсамі “Чалавек Года культуры”, “Горад культуры ў Год культуры”, “Геній — стартап”, “Бела-тон”, Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва. Але Барыс Святлоў адзначыў ацэнку Кіраўніка дзяржавы пра тое, што мінулы год не стаў часам істотных дасягненняў, і такая ацэнка — сігнал, каб грунтоўна разабрацца, што трэба зрабіць для выпраўлення сітуацыі.

Best of best

Урачыстая цырымонія перадачы эстафеты ад Года культуры Году навукі і надання Бабруйска статусу “Культурная сталіца-2017” адбылася ў Палацы мастацтваў. Саламяню “Папараць-кветку” міністр культуры ўручыў галоўнаму вучонаму сакратару Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандру Кільчэўскаму. Потым Барыс Святлоў уручыў старшыні Магілёўскага аблвыканкама Уладзіміру Даманеўскаму нагрудны знак Міністэрства культуры за ўклад у развіццё культуры краіны. А пасля старшыня Маладзечанскага раённага савета дэпутатаў Віктар Невяроў перадаў першаму намесніку старшыні Бабруйскага гарвыканкама Алегу Ковелю хрустальны сімвал акцыі “Культурная сталіца Беларусі”, а Барыс Святлоў — адпаведны сертыфікат.

Затым міністр культуры ўзнагародзіў пераможцаў рэспубліканскага конкурсу “Чалавек Года культуры”. У намінацыі “Выяўленчае мастацтва” уганараваны дацэнт кафедры скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Аляксандр Фінскі; у намінацыі “Музычнае мастацтва” — галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя Іосіфа Жыновіча, народны артыст Беларусі Міхаіл Казінец; у намінацыі “Харэаграфічнае мастацтва” — артыст балета Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, народны артыст Беларусі Ігар Артамонаў; у намінацыі “Эстраднае мастацтва” — артыст-вакаліст Маладзёжнага тэатра эстрады Вольга Вронская; у намінацыі “Цыркавое мастацтва” — артыст-паветраны гімнаст Беларускага дзяржаўнага цырка Алена Чухнова; у намінацыі “Кінавідэамастацтва” — кінарэжысёр студыі анімацыйных фільмаў Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Алена Пяткевіч; у намінацыі “Музейнае мастацтва” — генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь Уладзімір

Барыс Святлоў уручае Алегу Ковелю сертыфікат культурнай сталіцы Бабруйска.

ВЫНІКОВАЯ КАЛЕГІЯ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТЫВА

Старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Ігар Марзалоў уручыў дыплом конкурсу на лепшую практыку дзейнасці органаў мясцовай улады па рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі намесніку старшыні Віцебскага аблвыканкама Уладзіміру Пеніну.

Барыс Святлоў перадаў сімвалічную эстафету ад Года культуры Году навукі галоўнаму вучонаму сакратару Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандру Кільчэўскаму.

Кацярына Дулава ўручае дыплом пераможцы Рэспубліканскага конкурсу праектаў і ініцыятыў творчай моладзі “Геній-стартап” рэктару Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаілу Баранзе.

Пракацоў; у намінацыі “Бібліятэчная дзейнасць” — дырэктар Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Каладзева Галіна Слесарэнка; у намінацыі “Клубная дзейнасць” — дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы Алег Хмялькоў; у намінацыі “Народная творчасць” — намеснік старшыні Беларускага Фонду культуры Тадэўш Стружэцкі; у намінацыі “Народнае дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва” — народны майстар, дырэктар Дома рамёстваў і фальклору Цэнтра традыцыйнай культуры і народнай творчасці Гарадоцкага раёна Марына Гушча; у намінацыі “Педагогічная дзейнасць з творчай моладдзю” — член прэзідыума праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў, прафесар, народны артыст Беларусі Яўген Рэзактар — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

“Тэатральнае мастацтва” перамог артыст-вакаліст (салаіст), вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Юрый Гарадзецкі.

Інфармацыю пра пераможцаў конкурсу “Горад культуры ў Год культуры” і “Рэспубліканскага конкурсу на лепшую практыку дзейнасці органаў мясцовай улады па рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі” наша газета ўжо друкавала. Тым часам рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, старшыня савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі Кацярына Дулава ўзнагародзіла пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу праектаў і ініцыятыў творчай моладзі “Геній-стартап”. Імі сталі аўтар праекта “Эксперыментальны студэнцкі фальклорны тэатр “Фольк-Арт”, начальнік аддзела выхавачайнай работы з моладдзю Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Дзмітрый Сергайчук; аўтар праекта “Студэнцкае тэлеграфнае агенцтва Жанна Катлярова; у намінацыі

з моладдзю БДУКІМ Алена Славіна; аўтар праекта “Тыдзень беларускага балета і сучаснай харэаграфіі “Сучасны рух”, студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Сяргей Мікель; за праект “Утульны дом” — рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баранза; за праект “Еўрапейскай сталіцы — еўрапейскае аблічча” — дырэктар Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя Аляксея Глебава Аляксандр Шантаровіч; аўтар праекта “Партрэты. Гісторыя беларускай музыкі ў асобах”, выкладчык Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Вячаслаў Пяцько; за праект “Свята-комплекс традыцыйнай беларускай культуры “Святочнае кола” — намеснік дырэктара Гродзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Святлана Касаверская; за праект “Вішанька” — дэкан тэхналагічнага факультэта Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Івана Шамякіна Аксана Па-

зывайла; аўтар праекта “Культурны набытак Беларусі”, загадчык аддзела па рабоце з дзецьмі і моладдзю Палаца культуры горада Маладзечна Таццяна Тарасава; аўтар праекта “Праменад-спектакль “Голас Мінска”, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Галак.

Народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка ўзнагародзіў пераможцаў рэспубліканскага конкурсу на лепшую эстрадную песню пра Беларусь “Бела-тон”. Першае месца — у аўтара музыкі і слоў песні “Іты новы свет” Яўгенія Шкялёнак, другое — у аўтара музыкі і песні “Песню заспявае Беларусь” Аляксандра Сухарава і аўтара слоў песні “Песню заспявае Беларусь” Вольгі Осіпавай, трэцяе месца — у аўтара музыкі і слоў песні “За Беларусь у адказе” Сяргея Білага.

Падчас святочнага канцэрта выступілі лепшыя мастацкія калектывы і выканаўцы краіны, Магілёўскай вобласці і горада Бабруйска.

Рэзюме віцэ-прэм’ер

Эфектыўнасць работы сферы культуры павінна быць павышана. Аб гэтым заявіў намеснік прэм’ер-міністра Беларусі Васіль Жарко на калегіі Міністэрства культуры Беларусі ў Бабруйску, паведамаў БелТА.

“Галіна мае высокі патэнцыял і трэба разумна ім распарадзіцца, а вынік, у першую чаргу, залежыць ад умення кіраўнікоў працаваць. Кіраўнік павінен быць мудрым”, — сказаў Васіль Жарко.

Паводле яго слоў, устаноў культуры павінны развівацца, каб не толькі не страціць глядача, чытача, але і прыцягваць больш публікі. “Сфера культуры павінна знаходзіць шляхі для зарабляння грошай, прапаноўваць праекты, якія будуць цікавыя вялікаму колу грамадскасці, — лічыць віцэ-прэм’ер. — Прыклады Мірскага і Нясвіжскага замкаў, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета паказваюць, што культура можа зарабляць. Вядома, магчыма і гэтых устаноў культуры шырэйшыя, але трэба імкнуцца, шукаць варыянты арганізацыям усіх узроўняў. І для гэтага ва ўстановах культуры на 2017 год павінны быць распрацаваны дакладныя бізнес-планы, зацверджаны ў вышэйшых інстанцыях”.

Павышэнне эфектыўнасці дзейнасці сферы культуры немагчыма таксама без разумнай аптымізацыі арганізацый на ўсіх узроўнях, дадаў Васіль Жарко. “Размова ідзе не аб тым, каб страціць людзей, а пра неабходнасць выбудаваць сістэму кіравання”, — сказаў віцэ-прэм’ер. Ён даручыў уважліва ацаніць, наколькі апраўдана функцыянаванне на тэрыторыі аднаго раёна дзвюх або трох устаноў з падобнымі функцыямі. Напрыклад, у Гарадку працуюць Дом куль-

туры і Цэнтр традыцыйнай культуры і народнай творчасці, дзе працуюць амаль 150 чалавек. Кожная з гэтых устаноў мае штат кіраўнікоў, бухгалтэрыю, у той час як прыцыпова не зменіцца стан спраў, калі дзве структуры аб’яднаць. “Ва ўсім павінна быць разумная дастатковасць. Рашэнне аб трыбунцы ўстаноў культуры трэба прымаць толькі пры ўмове згоды мясцовых жыхароў, для якіх бібліятэкі, дамы або цэнтры культуры часам становяцца ўстановамі сацыяльных паслуг”, — падагульніў Васіль Жарко.

Таксама БелТА паведамаў, каб не толькі не страціць глядача, чытача, але і прыцягваць больш публікі. “Сфера культуры павінна знаходзіць шляхі для зарабляння грошай, прапаноўваць праекты, якія будуць цікавыя вялікаму колу грамадскасці, — лічыць віцэ-прэм’ер. — Прыклады Мірскага і Нясвіжскага замкаў, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета паказваюць, што культура можа зарабляць. Вядома, магчыма і гэтых устаноў культуры шырэйшыя, але трэба імкнуцца, шукаць варыянты арганізацыям усіх узроўняў. І для гэтага ва ўстановах культуры на 2017 год павінны быць распрацаваны дакладныя бізнес-планы, зацверджаны ў вышэйшых інстанцыях”.

“У цяперашні час у 16 раёнах ёсць юрыдычныя асобы — ўнітарныя прадпрыемствы кінавідэапракату, у якіх працуюць па 5 — 6 чалавек, і толькі ў 4 раёнах такія прадпрыемствы ўваходзяць у склад клубных арганізацый”, — каментарыяў віцэ-прэм’ер. Ён прывёў у прыклад вопыт Мінска і Мінскай вобласці, дзе працуюць дзве сфармаваныя кінапракатныя арганізацыі, і рэкамендаваў выкарыстоўваць яго іншым прадпрыемствам.

Васіль Жарко таксама закрануў пытанне рэканструкцыі Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. “Іты аб’ект павінен стаць для ўсіх адказных за яго асоб аб’ектам нумар адзін, а рэканструкцыю неабходна завяршыць ва ўстаноўлены тэрмін — да 7 лістапада”, — падкрэсліў ён. Віцэ-прэм’ер раскрытыкаваў падыходы ў арганізацыі рэканструкцыі, калі ў першую чаргу будавалася аўтабаза, а затым вытворчыя карпусы. “Цяпер неабходна ліквідаваць усе недахопы, і затым займацца творчасцю, каб ствараць брэнд краіны — беларускае кіно”, — падсумаваў ён.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выданы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

“Культура”, 2017. Наклад 4 304. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанна ў год 10.02.2017 у 20.30. Замова 531. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

23 лютага на экраны краіны выходзіць новая стужка Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" — "Сляды на вадзе". Экранізацыя рамана прафесара, доктара гістарычных навук, палкоўніка міліцыі ў адстаўцы Мікалая Ільінскага "У надвычайнай сітуацыі — знішчыць" прысвечана 100-годдзю беларускай міліцыі. На гэтым тыдні адбыўся прэс-паказ рэжысёра баявіка, рэжысёрам якога выступіў Аляксандр Анісімаў.

Кадр са стужкі "Сляды на вадзе".

Глеб Жаглоў і Валодзя Шарапаў па-беларуску?

"Сляды на вадзе"

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Час здымак — 26 рабочых дзён, увесь тэрмін, за які была зроблена стужка, — чатыры месяцы. Бюджэт кіно — "значна менш за адзін мільён долараў", — адзначае дырэктар "Беларусьфільма" Ігар Поршнеў.

Гісторыя стужкі распачалася яшчэ ў 2015 годзе, калі кінапраект перамог у Адкрытым рэспубліканскім конкурсе Міністэрства культуры. Праект прайшоў мноства перыпетый, перш чым увасобіцца на экране: рэжысёрам яго мог стаць Андрэй Голубеў ("Чаклан і Румба", "Пацалунак восені"), адзін з аўтараў актуальнай версіі сцэнарыя (сёння ў ліку сцэнарыстаў Андрэй Жыткоў, Андрэй Голубеў, Мікалай Ільінскі). Амаль атрымалася зямель згодна на супрацоўніцтва з расіянінам Ягорам Канчалюскім ("Антыкілер", "Ружы для Эльзы"), але супраца так і не склалася. І ўрэшце рэжысёрам "Слядоў..." стаў Аляксандр Анісімаў, вядомы гледачу па дакументальных працах і

Аўтар рамана Мікалай Ільінскі (на першым плане) і рэжысёр карціны Аляксандр Анісімаў.

Выканаўцы роляў у фільме: Пётр Юрчанкоў...

...і Ігар Дзянісаў.

па дзіцячай прыгодніцкай камедыі "Неверагоднае перасоўванне", якая выйшла ў 2015 годзе. Беларускі аўтар акуратна давёў да кінаўвасаблення твор, заснаваны на рэальных падзеях, распавядаючых пра часы станаў-

лення айчынай міліцыі ў пасляваенныя гады.

"Я цалкам свядома ўзяў у стужку беларускіх акцёраў, — распавядае на пачатку прэм'еры рэжысёр, — мне хацелася даказаць, што беларусы нічым не горш за

расіян. Атрымалася нацыянальная група", — падкрэслівае Аляксандр Анісімаў перавагу сваёй стужкі, у якой няма запрошаных замежных акцёрскіх зорак. Галоўныя ролі ў фільме выконваюць Арцём Курэнь, Пётр

Юрчанкоў, Вераніка Пляшкewіч, Тацяна Чардынцава, Сяргей Юрэвіч. У камандзе скрозь — вядомыя акцёрскія постаці: Ігар Сігоў, Ігар Дзянісаў, Зоя Белавосцік, Віктар Манаеў, Яўген Нікіцін... "Безумоўна, адна з пераваг карціны — шчыльна падабраны акцёрскі ансамбль, — пагаджаецца акцёр-купалавец Ігар Дзянісаў. — Мы ўсе там на месцы, ды тандэм галоўных герояў — грубаватага персанажа Пятра Юрчанкова і харызматычнага ў выкананні Арцёма Курэня атрымаўся, на мой погляд, добрым".

У ліку ўдач — і праца мастакоў-пастаноўшчыкаў. Дзея ў стужцы адбываецца ў 1946 годзе ў Заходняй Беларусі. Адпаведны антураж адмыслоўцы стварылі з дапамогай удала выбраных лакацый — станкабудаўнічы завод Кірава ў Мінску, база Смалявічы, рака Іслач, дакладных касцюмаў, падабранага рэквізіту — у прыватнасці, плакатаў, лозунгаў, афіш савецкага часу, у тым ліку, на беларускай мове (у кадр трапілі нават афіша "Паўлінкі").

"Падрыхтоўка да карціны шла вельмі старанна, — каментуе працу мастакоў кансультант фільма, доктар гістарычных навук Віктар Данілаў. — Акцёры не выглядаюць ражанымі персанажамі, усё выверана і прадумана", — адзначае ён працу мастака па касцюмах Наталлі Сардаравай.

"Атмасфера і дух пасляваенных саракавых пераддзён, на мой погляд, вельмі класна, — падкрэслівае і Ігар Дзянісаў. — І тут важную ролю сыграла ўнікальная натурпляцоўка — завод Кірава ў цэнтры Мінска, дзе можна яшчэ здымаць пасляваенныя гісторыі".

Сама ж гісторыя разварочваецца вакол двух

герояў — маладога разведчыка-франтавіка, які прыехаў у мястэчка Парэчча (яго і іграе Арцём Курэнь), і міліцыянера Пятра (Пётр Юрчанкоў). Час дзеяння і дуэт галоўных герояў дасягаюць да вядомага кінатандэму "Глеб Жаглоў і Валодзя Шарапаў", савецкага баявіка "Месца сустрэчы змяніць нельга". Але спецыфіка месца дзеяння твора Ільінскага робіць карэкціроўку канфлікту: ён разгортваецца па-іншаму і паміж галоўнымі персанажамі, ды і бандытызм на тэрыторыі Заходняй Беларусі адрозніваецца ад крымінальнага свету пасляваеннай Масквы.

На жаль, менавіта ў гэтым важным пункце — матывацыі галоўных герояў, і, у прыватнасці, адмоўных персанажаў, карціна губляе. Ёсць звяры-бандыты і ахоўнікі правапарадку, ёсць здраднік — і адпаведна той, хто яго выкрывае, але што скіроўвае герояў на падобныя ўчынкі — у карціне застаецца не раскрытым. Канфлікт светапоглядаў, што выяўляе спецыфіку часу і пасляваеннага грамадства, застаецца не схопленым.

У "Слядах на вадзе" шмат баявых сцэнаў, і варта адзначыць, што з іх увавасабленнем рэжысёр такі спраўляецца, як заўважна і неабякавае стаўленне да літаратурнай асновы. Тым не менш, фільм зроблены ў савецкай парадыгме кіно і, на жаль, не вырашаецца на рызыку сучаснага прачытання крымінальнай драмы.

У нашым рэтра-баявіку, думаецца, няма дыстанцыі ў дачыненні "рэтра". І, відаць, разлічваць яму прыйдзеца на такога ж гледача.

K

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

На выставе-кірмашы традыцыйна шырока былі прадстаўлены расійскія выдавецтвы. Цікава, што выдавецтва, якое валодае правам на друкаванне твораў першага нобелеўскага лаўрэата ад Беларусі, размясціла на сваім стэндзе вялікі банер з выявай Святані Аляксеевіч і актыўна прасоўвала яе кнігі. Побач з "Галасамі Утопіі" шыкоўна прэзентаваліся аповесці Андрэя Жвалеўскага і Яўгеніі Пастэрнак — вядомага за межамі краіны беларускага пісьменнікага дуэта. На стэндах айчынных выдавецтваў тыя ж кнігі сваіх аўтараў былі прадстаўлены куды больш сціпла...

Беларусам было чым пахваліцца перад замежнымі гасцямі. Па звестках Міністэрства інфармацыі нашай краіны, за мінулы год у рэспубліцы было выдана каля 9,6 тысяч найменшых кніг агульным накладам больш за 23 мільёны экзэмпляраў. З іх больш за 1,1 тысячы назваў агульнай колькасцю ў 3,7 мільёнаў экзэмпляраў — на беларускай мове. Мінская міжнародная выстава-кірмаш, акрамя акіяна вядомых кніг і топавак назваў, якія заклікаюць з вітрын кніжніц і інтэрнэт-банераў, дае сапраўдную

Міністр інфармацыі Лілія Ананіч, яе намеснік Аляксандр Карлюкевіч (злева) і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі падчас сімпозіуму літаратараў.

Стваральны патэнцыял слова

магчымасць пабачыць безліч літаратуры на роднай мове і пераканацца, што выданні айчынных выдавецтваў, асабліва ў дачыненні да дзіцячай індустрыі, сапраўды на адным узроўні з вядучымі замежнымі тытанамі. Тое, што мне звычайна даводзілася шукаць па кроплях, тут знаходзілася ў свабодным доступе і нават з варыянтам у кошце. Напрыклад, беларускамоўны пераклад казкі шведскай пісьменніцы Эвы Суса пра прыгоды Снежнага чалавека ў Мінску прапаноўвалі ў розных павільёнах з разбегам ад 9 да 15 рублёў. Выдавецтва "Мастацкая літаратура", у адрозненне ад большасці ўдзельнікаў, цэны

на выстаўленых асобніках не пазначала, аднак прапаноўвала бонусам аўтограф-сецію ад сваіх вядучых аўтараў, калі ж пісьменніка на пляцоўцы ў гэты час не было, то супрацоўнікі хутка даводзілі інфармацыю, у які дзень можна пад'ехаць за аўтарскім подпісам.

Мяне прыемна ўразіла, што гэтым годам да ўдзелу ў міжнародным форуме арганізатары запрасілі сацыяльны праект. Адрозна ўваходзе наведвальнікаў сустракаў стэнд ТАА "Белгіпс-эка", які распавядаў пра некамерцыйны праект "Кнізе — другое жыццё!" (пра яго "К" нядаўна пісала). Як паведаміў прадстаўнік кам-

паніі, за 2 гады існавання праекта з зялёных кантэйнераў сталіцы было сабрана каля 28 тысяч кніг, якія пасля сартыроўкі былі перададзены ў інтэрнаты, дзіцячыя дамы, сацыяльныя прытулкі, дамы састарэлых, бальніцы, турмы і іншыя ўстановы, якія не маюць лішніх грошай на папаўненне бібліятэк. А яшчэ мінчане вязуць экзэмпляры адразу ў офіс кампаніі: толькі за 19 першых дзён студзеня з прыватных бібліятэк да валанцёраў патрапіла 510 асобнікаў. Як бачым, такія праекты дапамагаюць не толькі выправіць экалагічную сітуацыю, але і стаць больш уважлівымі да тых, хто побач.

Таксама ў гэтыя кніжныя дні ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрыўся III Міжнародны сімпозіум літаратараў "Пісьменнік і час: 500-годдзе беларускага кнігадрукавання як частка сусветнай кніжнай гісторыі".

Узначалілі пасяджэнне міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі краіны Раман Матульскі. У сімпозіуме прынялі ўдзел літаратары і выдаўцы з 19 краін свету, сярод якіх знакаміты італьянскі сцэнарыст і майстар трылера Карла Лукарэлі, папулярны дзіцячы пісьменнік Ціма Парвэла,

ганаровы прэзідэнт "Клуба пісьменнікаў Каўказа" Саліх Гартуеў, кітайскі пісьменнік Шы Іфэн, пакістанскі літаратуразнаўца, даследчык Мухамад Касім Буг'ю ды іншыя.

На сімпозіуме Лілія Ананіч выказалася пра тое, што ўклад Францыска Скарыны ў развіццё кнігадрукавання не толькі здабытак краіны, але і ўсяго свету. Першадрукар, асоба планетарнага маштабу, з'яўляецца духоўнай апорай беларусаў, тымі каранямі, што сілкуюць дзяржаўнасць.

Асноўную думку, якая стала лейтматывам сімпозіума, агучыў Мікалай Чаргінец: "Літаратура — стрыжань паміж людзьмі і краінамі. І сёння, калі свет жыве ў нялёгкай час, пісьменнікі павінны аб'яднацца".

K

Вечарам 9 лютага былі абвешчаны імёны пераможцаў V Рэспубліканскага конкурсу "Нацыянальная музычная прэмія "Ліра". Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў са сцэны Палаца Рэспублікі сказаў, што прэмія дазваляе адкрыць новыя таленты і ўшановаць майстроў, што заявілі пра сябе ў музычным мастацтве раней.

Менавіта таму святочная імпрэза пачалася з хвіліны памяці народнаму артысту краіны Аляксандру Ціхановічу, што неўзабаве пайшоў з жыцця ў канцы студзеня. Для многіх удзельнікаў канцэрта Ціхановіч стаў сапраўдным правадыром у свет музыкі, для асобных шчасліўцаў — Сябрам і Майстрам. З сённяшняга моманту намінацыя "Адкрыццё года" будзе насіць імя Аляксандра Рыгоравіча Ціхановіча. І першую такую прэмію з рук дачкі мэтра Настасі ўзяў дэбютант 2016 года гурт "Радыехваля".

Усяго конкурс налічвае 14 намінацый, вердыкт па якім выносіць ганаровае журы. У гэтым годзе яго старшынёй стаў народны артыст Беларусі, кіраўнік дзяржаўнага ансамбля "Сябры" Анатоль Ярмоленка.

Такім чынам у намінацыі "Лепшы жаночы вакал" перамагла Іна Афанасьева. Лепшы мужчынскі вакал пацвердзіў Саша Нэма. Лепшай песняй на беларускай мове стала кампазіцыя "Гісторыя майго жыцця" будучых трыумфатараў "Еўрабачання 2017" гурта "Naviband". Лепшым кліпам года судзілі ролік гурта "Без Билета" на песню "Адрас — планета Зямля" рэжысёра Міхаіла Бычанка. Лепшы аўтар музыкі — Алена Атрашкевіч, аўтар слоў — Алег Жукаў, лепшы аранжыроўшчык — Святаслаў Пазняк. Намінацыю "Стыль года" ўзялі хлопцы з гурта "Рвокацыя". А Дзмітрый Калдун стаў "Лепшым за мяжой". Прэмія не абышла ўвагай і мецэнатаў шоу-бізнесу: узнагароду атрымала кіруючая кампанія холдынгу ААТ "Амкадор". Міхаіл Фінберг быў узнагароджаны "за ўклад у развіццё эстраднага музычнага мастацтва Рэспублікі Беларусь". Абсалютным рэкардсменам Нацыянальнай музычнай прэміі "Ліра" стаў знакаміты гурт "J:Морс": ён перамог адразу ў дзвюх намінацыях — "Лепшы калектыў выканаўцаў" і "Лепшая песня года". Дарэчы, выконваць песню "Блізка" Уладзіміру Пугачу з напарнікамі дапамагаў дзіцячы калектыў "ФолкРада", які ўзначальвае музыкант Ірэна Катвіцкая.

Як бы хто ні ставіўся да Нацыянальнай музычнай прэміі ў галіне папулярнай музыкі "Ліра" і яе прадвеснікаў, сама ўзнагарода ёсць, і будзе спяваць ды танцаваць надалей раз на два гады. Добра, што нашых дзеячаў культуры адзначаюць такім чынам? Добра. Дрэнна, што не заўсёды тых, хто вам падбаецца? Відаць. Ну, дык і стварыце сваю маленькую хатнюю прэмію і ўрачыце прызы кумірам — хоць бы і праз "інстаграм"!

Алег КЛІМАЎ

Вось і гэтым разам колькасць незадаволеных, упэўнены, перавысіла колькасць шчаслівых. Мы не станем далучацца ні да тых, ні да іншых, а проста пералічым пераможцаў і дамо слова тым, хто рэальна "адказваў", вызначаючы намінантаў з пераможцамі, — некаторым сябрам журы. Іх мы папрасілі падзяліцца сваім мер-

Лідар гурта "J:Морс" з калектывам "ФолкРада". / Фота Аліны Савічанка

Яны абуджалі "Ліру"

Барыс Святлоў уручае Узнагароду прадстаўніку кіруючай кампаніі холдынгу ААТ "Амкадор".

Парты Алег Жукаў (злева) і Леанід Дранько-Майсюк.

Алена Атрашкевіч.

Іна Афанасьева.

"Без Билета".

каваннем аб тым, ці задаволіў іх узровень прэтэндэнтаў на вікторыю; якія высновы яны зрабілі пра тое, што сёння адбываецца з беларускай поп-музыкай; чаго хацелі б ад нашай папулярнай музыкі ў будучыні.

Алег ЕЛІСЕЕНКАЎ, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, кампазітар, выканаўца, педагог

1. Тут вось якая тонкасць. Як я зразумеў, вылучалі мы лепшае, у асноўным, з таго матэрыялу, што транслюваўся ды транслюецца на FM-радыё. І вось гэты ўхл і вызначаў наш выбар. Анатоль Іванавіч Ярмоленка, старшыня журы, нават прапанаваў пазначыць у афіцыйных дакументах, што прэмія прысуджалася па выніках ратацый на FM-станцыях. У цэлым зрээ гэты мяне задаволіў. Спадабалася, што было шмат маладых выканаўцаў. Але па-

трапіць у FM-фармацт яшчэ не гарантуе ім канцэртнага поспеху.

2. Аснова песні — гэта мова, яна — яе настрой. Відаць, як магутна рушыла наперад беларускамоўная музыка, што не можа не радаваць. Да яе сёння сталі звяртацца тыя, хто раней неяк без яе абыходзіўся. Так, мабыць, модна, але мода гэтая — правільная, у яе ўкладзена вялікая, важная ідэя. Ці набліжаецца айчынная поп-музыка да так званай сусветнай? Гледзячы які сэнс у дадзены працэс укладваць. Калі пад гэтым маецца на увазе адмова ад савецкай эстраднай спадчыны, дакладней ад славянскай, дык я — супраць. Так, цяпер дамінаюць англаксаксонская песенная культура, афраамерыканская. Але, дапусцім, Італія, Іспанія, балканскія краіны ідуць сваім шляхам, захоўваючы традыцыі, не паступаючыся каранямі. І нам трэба захоўваць нацыянальнае ў песнях.

3. Я чакаю ад нашай папулярнай музыкі новых талентаў, выбліскаў, іскраў, яркіх асоб. Чакаю новай музыкі, слоў. Падзей, большай стылістычнай разнастайнасці. Калі ласка, няхай існуюць FM-рэйтінгі ды клубная культура, але падсілкоўвацца, узгадоўвацца павінна і іншая музыка. Якая? Новыя імёны яе і прапаноўваюць.

Анатоль ЯРМОЛЕНКА, народны артыст Беларусі, мастацкі кіраўнік ансамбля "Сябры"

1. Спектр прапанаваных нам адбораннай камісіяй прэтэндэнтаў быў шырокі: ад выканаўцаў вельмі вядомых да такіх, пра каго асабіста я ніколі не чуў. Агульны іх узровень я назваў бы нармальным. Спадабалася стылістычная разнапланавасць. Я для сябе адзначыў некалькі перспектывных, своеасаблівых артыстаў, якія творча ідуць у нечым як бы насуперак асноўным музычным тэндэнцыям. Думаю, каб я стаў моцна настойваць на тым, каб самыя, так называюць, "дзіўныя" з іх трапілі ў лік фінальных намінантаў, некаторыя сябры журы мяне не зразумелі б. Трапляліся і тыя, хто нават проста прэтэндаваў менавіта на Нацыянальную прэмію не павінен быў бы. Што ж, і такая музыка чамусьці сёння гучыць у FM-эфіры ды ў кагосьці карыстаецца попыткам.

2. Беларуская поп-музыка развіваецца, мабыць, згодна з цяперашнім густам публікі, шмат у чым у адпаведнасці з палітыкай радыёстанцый, калі такая, вядома, ма-

еца. Не хачу выстаўляць нашай музыцы ацэнкі "добра" або "дрэнна": яна такая, якая ёсць.

3. Нашай музыцы патрэбна большая самабытнасць, каб адразу было чуваць, што спяваюць беларусы. Гаворка не толькі пра мову, а пра тое, каб у мелодыях, у музыцы ў цэлым было нешта беларускае. Ну а калі хтосьці не можа абысціся без капіравання, то хай "здымае" лепш ужо фірмовых заходніх артыстаў — у манеры ці спевах, іміджы, — а не іх другасных расійскіх клонаў: мне беларускія Біланы і Гагарыны (Дзіма ды Паліна, дарэчы, выканаўцы досыць самабытныя) слых і вочы рэжуць.

Святлана СТАЦЭНКА, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага цэнтра музычных мастацтваў імя Уладзіміра Мулявіна

1. У мяне ўзніклі пытанні па прапанаваным нам спісе намінантаў: чаму не было той ці іншай песні, пэўных выканаўцаў, кліпа, якія мне запамніліся. Але нечага такога, каб мяне катэгарычна не задавальняла, не ўзгадаю. Парадавалі аранжыроўкі, было чуваць, што нашы выканаўцы да іх сталі ставіцца значна больш сур'ёзна.

2. Беларуская папулярная музыка падобная з расійскай, можна сказаць, што яна вынікае нейкім яе канонам: тыя ж музычныя абароты, напевы, мелізмы. У ёй, безумоўна, ёсць пазнавальныя артысты, але шмат і такога, што песню ты чуў, а асацыяваць яе з канкрэтным выканаўцам не можаш. Адкрыццям у нас мала, сапраўдных індывідуальнасцяў.

3. Хацелася б, каб у нашай музыцы было сваё непаўторнае аблічча. Больш было б беларускіх матываў у сучасных апрацоўках, нешта кштатлу поп-фольку, фольк-року (а для гэтага трэба шмат працаваць, вывучаць гісторыю беларускай музыкі). І каб яна менш капіравала чужую эстраду.

Сяргей КУХТО, старшыня праўлення грамадскага аб'яднання "Беларускае таварыства аўтараў, выканаўцаў і іншых праваўладальнікаў"

1. Сярод намінантаў былі тыя, хто спявае шыкоўна, былі... іншыя, пра якіх я сказаў бы так: няма мяжы... дасканаласці. Мне здаецца, трэба змяняць стаўленне да беларускай культуры наогул, перастаць няспынна вышукваць у ёй тое, да чаго так і цягне прычапіцца. Наша сучаснае мастацтва — папулярнае, авангарднае, элітарнае, ды якое заўгодна — гэта ўсё мы, усё роднае, якое проста трэба шанаваць.

2. Айчынная поп-музыка, вядома, рухаецца. У які бок: уверх, уніз; развіваючыся, выміраючы? Тут у кожнага спецыяліста можа быць сваё меркаванне. Для мяне ў ёй за мала разнастайнасці, не так шырокая палітра годных увагі артыстаў. Але нейкія прамежкавыя вынікі ў гэтым працэсе мне цікавыя. А ўвогуле нічога страшнага з ёй не адбудзецца.

3. Дапусцім, ніша, якую стварыў Анатоль Іванавіч Ярмоленка, ужо перапоўненая выканаўцамі таленавітымі. І не вельмі. Наша папулярная музыка мае патрэбу ў новых ідэях, у новых шляхах. Нам бы з дзясятка гуртоў, як "Акція Эльзы", такіх ідэй, такога прафесійнага ўзроўню, і мы перавярнулі б увесь свет! Таму — чакаю з'яўлення беларускіх "акіянаў".

Паважаныя ганаровыя госці, члены калегіі і ўдзельнікі пасяджэння!

Наша праца на працягу Года культуры вызначалася Рэспубліканскім планам, які ўключаў звыш 120 мерапрыемстваў.

Год культуры стаў часам **стратэгічных рашэнняў**. Прыняты першы ў свеце Кодэкс аб культуры і дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады. Яны будуць аказваць станоўчы ўплыў на развіццё галіны ў бліжэйшай і аддаленай перспектыве.

Рэалізаваны **новыя культурныя ініцыятывы** — рэспубліканскія конкурсы: “Чалавек Года культуры”, “Горад культуры ў Год культуры”, “Геній-стартап”, “Белатон”, Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва.

Мінулы год быў адзначаны маштабнымі **новымі** сацыяльна-культурнымі праектамі: дабрачынны творчы марафон “Адраджэнне” да 30-й гадавіны аварыі на ЧАЭС, свята “Дзень вышыванкі”, маладзёжны праект “Беларусь — крыніца натхнення”, шэраг арт-праектаў на адкрытых пляцоўках сталіцы і абласных цэнтраў.

Новае аблічча набылі **традыцыйныя** культурныя мерапрыемствы: XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, свята “Купалле” (“Александрыя збірае сяброў”), XI Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур.

На высокім арганізацыйным і творчым узроўні прайшлі мерапрыемствы, **прысвечаныя гістарычным падзеям**, сярод якіх — 75-ая гадавіна пачатку Вялікай Айчыннай вайны і юбілей знакамітых дзеячаў нацыянальнай культуры — Максіма Багдановіча, Уладзіміра Мулявіна і Івана Шамякіна.

Сведчаннем сусветнага прызнання дасягненняў нацыянальнага мастацтва сталі маштабныя выставы ў музеях Ватыкана і Таледэ.

Аднак галоўным вынікам Года культуры, несумненна, варта лічыць узросшую **цікавасць шырокіх колаў грамадзян да нацыянальнай культуры, мовы, літаратуры**.

Разам з тым, усе мы чулі словы Кіраўніка дзяржавы аб тым, што мінулы год, на жаль, **прайшоў для**

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў робіць даклад на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у Бабруйску.

Завершана будаўніцтва інтэрнэтаната ўстановы адукацыі “Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя М. Глінкі”, Бярозаўскага гарадскога Дома культуры, сельскага Дома культуры ў аграгарадку Чарневічы Глыбоцкага раёна, раённага Дома культуры ў г. Чэрыкаў Магілёўскай вобласці.

На 2016 год з рэспубліканскага бюджэту на капітальны рамонт выдзелена 2284,2 тыс. рублёў, якія асвоены на 99,9 працэнта. Работы вяліся на 13 аб’ектах. Уведзена ў эксплуатацыю першая чарга навучальнага корпуса № 1 Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Завершаны рамонт у будынку Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, музеі архітэктуры і побыту.

ТЭЗІСЫ ДАКЛАДА

Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова “Аб выніках правядзення Года культуры ў 2016 годзе і задачах развіцця сферы культуры Беларусі ў 2017 годзе”

культуры звычайна і не стаў часам істотных дасягненняў.

Нам трэба аб’ектыўна падвесці вынікі мінулага года, разабрацца ў прычынах, па якіх не ўсё задуманае ўдалося здзейсніць, і вызначыць задачы на 2017 год.

Паспяховае развіццё культуры залежыць ад трох фактараў — **трывалай матэрыяльнай базы, творчага патэнцыялу работнікаў і стварэння дзяржавай належных прававых, эканамічных і арганізацыйных умоў** для яго рэалізацыі.

Толькі эфектыўнае спалучэнне ўсіх гэтых фактараў дасць той відавочны вынік, якога чакае ад работнікаў культуры Кіраўнік нашай дзяржавы.

У 2016 годзе працягвалася работа па ўмацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы

арганізацыі культуры. Адпаведна з Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмай на 2016 год Міністэрству культуры выдзелены сродкі ў суме 5240,3 тыс. рублёў, якія асвоены ў поўным аб’ёме. У 2016 годзе будаўнічымі і рэстаўрацыйнымі работамі па праграме вяліся на 6 аб’ектах.

Уведзены ў эксплуатацыю аб’екты “Рэканструкцыя з рэстаўрацыйнай касцёла Божыя Цела ў г. Нясвіж, у тым ліку першая чарга — рэканструкцыя і рэстаўрацыя кроквеннай сістэмы даху і купалоў” і “Рэканструкцыя з рэстаўрацыйнай помніка архітэктуры XVIII стагоддзя Свята-Пакроўскага жаночага манастыра ў г. Талачыне, Віцебскай вобласці”.

Мясцовым бюджэтам па капітальным укладаннем выдзелена 19 448,6 тыс. рублёў, што цалкам засвоены.

На капітальны рамонт мясцовым бюджэтам было прадугледжана 6089,3 тыс. рублёў. Сродкі асвоены ў поўным аб’ёме.

Сярод асноўных задач на 2017 год — **заканчэнне рэканструкцыі кінастудыі “Беларусьфільм” да сёмага лістапада, працяг стварэння адзінага комплексу будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея (так званага музейнага квартала) і будаўніцтва спартыўна-культурнага цэнтра Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў**.

А каб справа рухалася больш жвава, **неабходна больш шырока прыцягваць пазабюджэтныя сродкі** на правядзенне рамонтна-будаўнічых работ; адказна падыходзіць **да прытрымлівання тэрмінаў і якасці іх выканання**.

У 2016 годзе працягвалася сістэмная праца ў **сферы захавання гісторыка-культурнай спадчыны**.

Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь павялічыўся на 20 адзінак і складае 5552 гісторыка-культурныя каштоўнасці. Для забеспячэння аховы аб’ектаў спадчыны Міністэрствам культуры зацверджаны 35 праектаў зон аховы, што ў 2 разы больш, чым у 2015 годзе.

Удасканалены меры па ахове археалагічных аб’ектаў і археалагічных артэфактаў. У абласцях краіны, акрамя Гомельскай, створаны камісіі па археалагічных аб’ектах і артэфактах.

На 11-ю сесію Міжрадавага камітэта нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны UNESCO для ўключэння ў Рэпрэзентатыўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва Беларусь прадставіла элемент “Урачыстасць у гонар ушанавання абраза Маці Божай Будслаўскай (Будслаўскі фэст)”.

Завершана рэстаўрацыя 5 бетонных скульптур павільёна Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве. Якасць выкананых работ адзначана дыпламам лаўрэата конкурсу “Маскоўская рэстаўрацыя-2016”.

Разам з тым, мясцовым уладам неабходна ўзмацніць кантроль **за недапушчэннем парушэнняў заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны**. Забеспечыць арганізацыю кантролю за дзейнасцю ўласнікаў (карыстальнікаў) гісторыка-культурных каштоўнасцей, захаванне і адпаведнае выкарыстанне аб’ектаў спадчыны, якія знаходзяцца ў неналежаўным тэхнічным стане або не маюць функцыянальнага прызначэння.

Актывізацыя ў Год культуры **творчай ініцыятывы работнікаў культуры** і грамадзян паспрыяла росту паказчыкаў развіцця прафесійнага мастацтва і народнай творчасці, дзейнасці музейных, клубных, бібліятэчных устаноў усіх узроўняў.

У 2016 годзе ў Беларусі праводзілі **28 дзяржаўных тэатраў**, 4 з якіх са статусам “нацыянальны”. Імі праведзена 9598 паказаў спектакляў, што

Працяг — на старонках 6 — 7.

2016 — Год культуры: лічбы і факты

Аб выніках правядзення Года культуры ў 2016 годзе і задачах развіцця сферы культуры Беларусі ў 2017 годзе

У 2016 годзе дзейнасць арганізацый культуры была накіравана на рэалізацыю мэт і задач дзяржаўнай культурнай палітыкі, адлюстраваных у дзяржаўных праграмах, даручэннях Кіраўніка дзяржавы і Урада, рэалізацыю Рэспубліканскага плана мерапрыемстваў па правядзенні Года культуры.

Рэалізацыя мерапрыемстваў у рамках Года культуры

Рэалізаваны Рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні ў 2016 годзе Года культуры, які ўключаў звыш 120 найбольш буйных мерапрыемстваў.

Адбыўся шэраг спецыяльных мерапрыемстваў з удзелам Кіраўніка дзяржавы: урачыстая цырымонія ўручэння прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне”, спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва і спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Беларускі спартыўны Алімп” 2015 г.; фінал марафону “Адраджэнне” да 30-й гадавіны аварыі на ЧАЭС; тэатралізаванае прадстаўленне “Па праве памяці жывой...” і ўпершыню праведзены канцэрт тэлепраекта “Плошча Перамогі”, прысвечаныя 71-й гадавіне Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Уведзены ў строй шэраг аб’ектаў культуры, у тым ліку аб’ект Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту, навучальны корпус № 1 Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Свята-Пакроўскай жаночы манастыр у Талачыне, завершана першая чарга рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ у касцёле Божыя Цела ў Нясвіжы, працягваліся будаўнічыя і рамонтныя работы ў Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, адзіным комплексе будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь (Музейным квартале) і іншыя.

Трыццаці пяці ўнікальным элементам нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі (абрадам і тэхналогіям народных рамёстваў) нададзены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, што перавысіла запланаваны паказчык у 7 разоў.

Рэалізаваны новыя культурныя ініцыятывы, разлічаныя на доўгатэрміновую перспектыву: рэспубліканскія конкурсы на лепшую практыку дзейнасці органаў мясцовай улады па рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі, “Чалавек Года культуры”, “Горад культуры ў Год культуры”, “Геній-стартап”, “Белатон”, Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва. Праведзена агульнарэспубліканская акцыя “Культурныя ініцыятывы для Беларусі”, вынікі якой закладуць аснову банка даных культурных ініцыятыў.

Рэалізаваны маштабныя і рэзанансныя новыя сацыяльна-культурныя праекты: свята

“Дзень вышыванкі”, міжнародны маладзёжны культуралагічны праект “Беларусь — крыніца натхнення”, шэраг арт-праектаў на адкрытых гарадскіх пляцоўках Мінска.

На высокім узроўні адбыліся традыцыйныя культурныя мерапрыемствы: XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, XI Міжнародны фестываль Юрыя Башмета, XI Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур у Гродне.

Разам з творчымі саюзамі праведзены рэспубліканская акцыя “Беларусь, я люблю цябе”, рэспубліканскі патрыятычны праект “Кветкі Вялікай Перамогі”, рэспубліканскі конкурс творчасці працоўных калектываў “Новыя імёны Беларусі” і іншыя.

Адбыліся ўсенародныя святкаванні юбілеяў М. Багдановіча, У. Мулявіна і іншых дзеячаў нацыянальнай культуры.

Правое рэгуляванне ў сферы культуры

Прыняты дакументы, накіраваныя на стратэгічнае развіццё і фарміраванне нарматыўна-прававой базы сферы культуры. Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады, Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры. Распрацаваны новая рэдакцыя кваліфікацыйнага даведніка “Пасады служачых, занятых у культуры і мастацтве”, праекты тыпавых штатаў тэатральна-відовішчых і культурна-асветных арганізацый.

Праведзена работа па карэкціроўцы заканадаўства і прывядзенні яго ў адпаведнасць з Кодэксам. Так, падрыхтаваны Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, прыняты 4 пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, шэраг ведамасных актаў Міністэрства культуры і іншых дзяржаўных органаў. Унесены змяненні і дапаўненні ў адміністрацыйныя працэдурныя ў сферы культуры, зацверджаны Палажэнне аб парадку выдачы дазволу на эксплуатацыю кіназалаў, іншых спецыяльна абсталяваных памяшканняў (месцаў), якія аснашчаны кінаабсталяваннем, Правілы аказання паслуг па паказе фільмаў, новае Палажэнне аб Міністэрстве культуры, прызнаны страціўшымі сілу больш за 100 нарматыўных прававых актаў рознага ўзроўня.

У мэтах выканання Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14 снежня 2015 г. № 485 “Аб удасканаленні аховы археалагічных аб’ектаў і археалагічных артэфактаў” Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь прынята пастанова ад 5 сакавіка 2016 г. № 185 “Аб мерах па рэалізацыі Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 14 снежня 2015 г. № 485”.

Прыняты 7 пастановаў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь па пытаннях культуры і больш за 50 пастановаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Сацыяльна-эканамічнае развіццё сферы культуры

На рэалізацыю Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады з бюджэту запланавана выдзеліць каля 2,5 млрд рублёў.

Аб’ём бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) у 2016 годзе склаў

Працяг — на старонках 6 — 7.

(Працяг. Пачатак на старонцы 5.)

на 296 паказаў больш, чым у 2015 годзе. Колькасць глядачоў складае амаль 1,9 млн чалавек, пастаўлены 124 прэм'ерныя спектаклі, што на 14 больш, чым у мінулым годзе.

Яркімі падзеямі сталі пастаноўкі Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь — опера “Макбет” Вэрдзі і балет “Маленькая смерць” Моцарта, спектаклі “Дзве душы” па творах Гарэцкага ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, “Пелікан” па п'есе Стрындберга Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, “Крэйцарава саната” паводле Талстога Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, “Чайка” Чэхава Гродзенскага абласнога тэатра лялек і іншыя.

Пры падтрымцы дзяржавы адбыліся IV Рэспубліканскі конкурс “Нацыянальная тэатральная прэмія” і міжнародныя тэатральныя фестывалі і форумы: “М.@rt.кантакт”, “Белая Вежа”, “ТЭАРТ”.

Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Горкага зрабіў гастрольны тур па гарадах Беларусі са спектаклем “Пясняр” да юбілею Мулявіна. Пасольствам Беларусі ў Францыі быў арганізаваны праект “Першыя тэатральныя сезоны Беларусі ў Францыі” з удзелам Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і Тэатра-студыі кінаакцёра.

Балетная труппа і аркестр Вялікага тэатра Беларусі прынялі ўдзел у **Днях культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі**, дзе адбыўся паказ балета “Вітаўт” на сцэне Вялікага тэатра Расіі.

Да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі праведзены конкурс сучаснай драматургіі “Франціск Скарына і сучаснасць”.

Тэатры выязджалі на гастролі ў Арменію, Аўстрыю, Бельгію, Іспанію, Балгарыю, Германію, Францыю, Літву, Польшчу, Расію, Украіну.

Па выніках года **спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва** адзначаны калектыву Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Але гэтыя лічбы не могуць служыць падставой для заспакоенасці.

(Працяг. Пачатак на старонцы 5.)

386,6 млн рублёў, ці 0,4 % ад ВУП (у 2015 г. — 0,39 %).

Выдаткі на культуру за кошт бюджэтнага фінансавання з разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы пры ўстаноўленым нарматыве 1,3 базавай велічыні склалі 1,7 базавай велічыні, у тым ліку ў Гомельскай, Гродзенскай, Магілёўскай абласцях і г.Мінску 1,8 базавай велічыні; у Віцебскай і Мінскай абласцях — 1,7; у Брэсцкай вобласці — 1,5 базавай велічыні.

Сродкі, атрыманыя ад пазабюджэтнай дзейнасці арганізацый, склалі 133,9 млн рублёў, што на 8,9 % больш, чым у 2015 годзе (123,0 млн руб.). Найбольшы рост даходаў забяспечаны ў Мінскай (122,3 %), Гомельскай (113,7 %) і Брэсцкай (109,8 %) абласцях. У Гродзенскай вобласці атрыманы даходы амаль на ўзроўні мінулага года (103,1 %). Агульная сума спонсарскай дапамогі за 2016 год склала 6,2 млн рублёў (2015 год — 6,0 млн руб.).

За 2016 г. (па папярэдніх даных) аб'ём экспарту паслуг склаў 4,4 млн долараў ЗША; салда па знешнім гандлі паслугамі прагназуецца станоўчым — каля 3,0 млн долараў ЗША. Найбольшы аб'ём экспарту паслуг забяспечаны ўстановамі адукацыі. У параўнанні з 2015 годам узрос аб'ём экспартных паслуг у Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Гомельскім цырку, музеі “Замкавы комплекс “Мір”, пры гэтым зменшыўся аб'ём экспарту паслуг Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”.

Сярэдняя зароботная плата работнікаў культуры за студзень — снежань 2016 г. склала 440,8 рублёў. Рост сярэднямесячнай зароботнай платы за год склаў 5,6 %.

Кадры культуры

Штатная колькасць арганізацый культуры на 1 студзеня 2017 года складае 55 тысяч адзінак.

Падчас пасяджэння выніковай калегіі Мінікультуры.

ТЭЗІСЫ ДАКЛАДА

Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова “Аб выніках правядзення Года культуры ў 2016 годзе і задачах развіцця сферы культуры Беларусі ў 2017 годзе”

Трэба звярнуць увагу на **рэпертуарную палітыку драматычных тэатраў**, кіраўнікі якіх у апошнія гады ўсё часцей балансуюць паміж мастацтвам і камерцый, робячы выбар на карысць забавляльных пастановак не самага добрага мастацкага густу, прааналізаваць прычыны **змяншэння іх глядацкай аўдыторыі і недахопу яркіх рэжысёрскіх асоб**.

Нельга не звярнуць увагу на тое, што для пастановак апошніх гадоў застаецца характэрным **недахоп сучаснай сацыяльнай праблематыкі**, пазітыўных герояў, звароту да нацыянальнай гістарычнай спадчыны, чым заўжды быў адметны наш тэатр.

Мяркую, што менавіта сучасны момант, які характарызуецца абуджэннем інтарэса беларускага грамадства да нацыянальнай культуры, гэта добрая падстава для звароту рэжысёраў да айчынных класікі і сучаснай літаратуры.

Больш актыўную ролю ў гэтым працэсе павінен адыграць **Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя Дуніна-Марцінкевіча**, які пройдзе восенню 2017 года ў г.Бабруйску.

Канцэртную дзейнасць ажыццяўляе **21 дзяржаўная канцэртная арганізацыя**. У 2016 годзе яны правялі амаль 7 тыс. канцэртаў, якія наведалі амаль 3 млн. слухачоў, выпусцілі каля 250 новых канцэртных праграм. За кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту набыта больш за 140 сачыненняў беларускіх кампазітараў.

Найбольш яркімі творчымі прэм'ерамі сталі праграма Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі і гала-канцэрт на сцэне Белдзяржфілармоніі, прысвечаныя 75-годдзю з дня нараджэння народнага артыста Беларусі Уладзіміра Мулявіна, мюзікл “Апокрыф” да 125-годдзя нараджэння Максіма Багдановіча Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Рэспублікі Беларусь імя І.Жыновіча і іншыя.

Актыўна працавалі вядучыя творчыя калектывы і канцэртныя арганізацыі краіны.

Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі пад кіраўніцтвам М.Я. Фінберга пры падтрымцы аблвыканкамаў праведзена больш за 10 фестываляў у рэгіёнах і горадзе Мінску. Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі прадставіў беларускае харэаграфічнае мастацтва на міжнародным фестывалі “Залаты Віцязь”. Беларускаму дзяржаўным ансамблем “Песняры” былі праведзены канцэрты ў гарадах Парыж і Ліён (Францыя), у Мінску была прадстаўлена новая канцэртная праграма “Акустычны канцэрт у Верхнім горадзе”.

дзена больш за 10 фестываляў у рэгіёнах і горадзе Мінску. Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі прадставіў беларускае харэаграфічнае мастацтва на міжнародным фестывалі “Залаты Віцязь”. Беларускаму дзяржаўным ансамблем “Песняры” былі праведзены канцэрты ў гарадах Парыж і Ліён (Францыя), у Мінску была прадстаўлена новая канцэртная праграма “Акустычны канцэрт у Верхнім горадзе”.

У пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры краіны прынялі ўдзел віцэ-прэм'ер Васіль Жарко; член калегіі Мінікультуры — намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік.

2016 — Год культуры: лічбы і факты

Скарачэнне ў параўнанні з 2014 годам склала 2,1 %. У 2016 годзе былі скарачаны 253 клубы, бібліятэкі і іншыя ўстановы, а таксама 702,5 штатныя адзінікі.

Доля работнікаў з вышэйшай адукацыяй за 2016 год павялічылася на 1,3 % і складае 43,3 % ад агульнай колькасці работнікаў; сярэдняю спецыяльную адукацыю маюць 34,6 %; прафесійна-тэхнічную — 7,5 %; агульную сярэдняю — 14,0 % (зменшылася на 1,3 %), агульную базавую — 0,7 %. Такім чынам, доля работнікаў з вышэйшай адукацыяй з 2011 г. павялічылася больш чым на 10,0 %.

Узроставая структура кадравага складу практычна не мяняецца: 23,2 % складаюць работнікі маладога ўзросту, да 31 года. Група 32 — 55 гадоў — 52,1 %, 55 гадоў і старэй — 24,8 %. На 0,5 % адбыўся прырост спецыялістаў маладога ўзросту і на 0,4 % зменшылася доля работнікаў старэйшай узроставай катэгорыі.

Ахова гісторыка-культурнай спадчыны

Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь павялічыўся з 5 532 да 5 552 гісторыка-культурных каштоўнасцей, з якіх 5 352 — матэрыяльныя нерухомыя, 89 — матэрыяльныя рухомыя, 111 — нематэрыяльныя праявы творчасці чалавека.

У 2016 г. выдадзена 392 заключэнні па навукова-праектнай дакументацыі, прадстаўленай на ўзгадненне Міністэрства культуры (368 — у 2015 г.), 702 дазволы на правядзенне навукова-праектных і рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях (750 — у 2015 г.). Па завершаных рэстаўрацыйна-аднаўленчых работах на аб'ектах спадчыны

выдадзена 106 заключэнняў аб увадзе ў эксплуатацыю (107 — у 2015 г.). Для забеспячэння аховы аб'ектаў спадчыны Міністэрствам культуры зацверджаны 35 праектаў зон аховы, што ў 2 разы больш, чым у 2015 годзе.

Міністэрствам культуры праведзены агляд 87 матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, накіраваны 25 прадапавяшчальных (12 — у 2015 г.), праведзены 2 пазапланавыя праверкі і складзены 17 працоўных аб адміністрацыйных правапарушэннях.

На 11-ю сесію Міжрадавага камітэта нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO для ўключэння ў Рэпрэзентатыўны спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва Беларусі прадставіў элемент “Урачыстасць у гонар ушанавання абраза Маці Божай Будслаўскай (Будслаўскі фэст)”.

Сумеснай беларуска-літоўскай рабочай групай выконваліся даследаванні і выпрацоўка прапановаў па рэстаўрацыі, прыстасаванні да наведвання крыпты рода Радзівілаў у касцёле Божая Цела ў Нясвіжы, вынікі якой падведзены на канферэнцыі ў жніўні і лістападзе 2016 года.

Арганізавана рэстаўрацыя 5 бетонных скульптур павільёна “Рэспубліка Беларусь” на тэрыторыі Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі ў г.Маскве. Якасць выкананых работ была адзначана дыпламам лаўрэата конкурсу “Маскоўская рэстаўрацыя-2016”, якім узнагароджаны Урад Рэспублікі Беларусь за лепшую арганізацыю рэстаўрацыйных работ на аб'екце культурнай спадчыны.

Прафесійнае мастацтва

У 2016 г. тэатральна-відовішчымі і канцэртнымі арганізацыямі праведзены 15 560 ме-

У 2016 годзе прайшоў шэраг сумесных творчых праектаў з тэлеканаламі: рэспубліканскі дзіцячы конкурс “Песня для Еўрабачання”, Нацыянальны адборачны тур да Міжнароднага тэлевізійнага конкурсу песні “Еўрабачанне-2016”, праект “Талент краіны” (сумесна з ЗАТ “Другі нацыянальны тэлеканал”) і іншыя.

Міністэрствам культуры праведзены шэраг буйных **дзяржаўных спецыяльных мерапрыемстваў з удзелам Кіраўніка дзяржавы** і іншых прадстаўнікоў вышэйшага кіраўніцтва краіны, у прыватнасці, урачыстая цырымонія ўручэння прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне”, спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва і спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Беларускі спартыўны Алімп” 2015 года; фінал дабрачыннага творчага марафону “Адраджэнне” да 30-й гадавіны аварыі на ЧАЭС; тэатралізаванае прадстаўленне “Па праве памяці жывой...” і канцэрт тэлепраекта “Плошча Перамогі-2016”, канцэртныя праграмы для ўдзельнікаў Пятага Усебеларускага народнага сходу, да Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь і іншыя.

З удзелам беларускіх артыстаў адбыліся мерапрыемствы ў рамках рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі “Беларусь, я люблю цябе”; XVI Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

фестываль беларускай песні і паэзіі ў г. Маладзечне; юбілейны XXV Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі

базар у Віцебску”; свята “Купалле” (“Александрія збірае сяброў”) і іншыя.

Аўтарскі калектыў на чале з народным артыстам Беларусі Анатолем Ярмоленкам адзначаны **прэміяй Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва** за 2015 — 2016 гады.

Дзяржаўнымі цыркамі праведзена 377 прадстаўленняў, створана 10 новых праграм прадстаўленняў. Паказчыкі росту колькасці прадстаўленняў і наведвальнікаў дзяржаўных цыркаў назіраліся на працягу ўсяго мінулага пяцігоддзя.

Калектыў Гомельскага дзяржаўнага цырка па выніках 2016 года ўзнагароджаны **спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва**.

Разам з тым у мінулым годзе назіралася негатыўная тэндэнцыя змяншэння колькасці мерапрыемстваў дзяржаўных канцэртных арганізацый і **скарачэння іх глядацкай аўдыторыі**.

Кіраўнікі творчых калектываў звязваюць гэта перш за ўсё з адсутнасцю зацікаўленасці арганізацый культуры ў рэгіёнах у правядзенні канцэртаў беларускіх творчых калектываў і выканаўцаў. Для выпраўлення сітуацыі Міністэрствам культуры па ўзгадненні з аблвыканкамамі распрацаваны рэспубліканскі план арганізацыі канцэртнай дзейнасці на 2017 год, які з’яўляецца абавязковым для выканання ўсімі канцэртнымі арганізацыямі.

У сваю чаргу, у 2017 годзе Мінкультуры пашырыць практыку пры-

цягнення творчых калектываў і выканаўцаў з рэгіёнаў да ўдзелу ў канцэртах у межах дзяржаўных спецыяльных мерапрыемстваў, міжнародных і рэспубліканскіх святаў і фестываляў.

Таксама, з улікам прапаноў кіраўнікоў канцэртных арганізацый, будуць выпрацаваны аднастайныя падыходы да пытанняў уліку працоўнага часу творчых работнікаў з улікам асаблівасцей іх дзейнасці (у прыватнасці, наяўнасці індыўідуальных рэпетыцыйных заняткаў).

У галіне **выяўлення, дэкаратаўна-прыкладнага, манументальнага мастацтва і дызайну** Беларускім саюзам мастакоў і Нацыянальным цэнтрам сучасных мастацтваў праведзена больш за 600 выставачных мерапрыемстваў, у тым ліку III Трыенале дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва, V Біенале жывапісу, графікі і скульптуры “БІ-5”, арт-праект “Восеньскі салон з Белгазпрамбанкам” і больш за 3 сотні персанальных выстаў.

Для папаўнення фондаў музеяў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту Міністэрствам культуры набыты творы 49 мастакоў на суму 327 тысяч рублёў (у 2015 годзе — 312 тысяч руб.). За кошт сродкаў мясцовых бюджэтаў і пазабюджэтных сродкаў набыты творы рэгіянальных мастакоў на суму 200,9 тысяч рублёў, (у 2015 годзе — 157,5 тысяч рублёў).

Дзякуючы сістэмнай працы Міністэрства культуры разам з аблвыканкамамі і Мінскім гарвыканкамам **пазітыўная тэндэнцыя штогадо-**

вага набыцця твораў беларускіх мастакоў для фарміравання ўнікальных калекцый Нацыянальнага мастацкага музея і мясцовых музеяў назіраецца на працягу 2014 — 2016 гадоў.

У 2016 годзе Міністэрствам культуры створаны і ўстаноўлены помнік Анастасіі Слуцкай у г. Слуцку і мемарыяльная дошка В. Тураву ў г. Мінску.

Лаўрэатам **спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва** за 2016 год стаў мастак Вашчанка Канстанцін Гаўрыілавіч. **Прэміяй Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва** за 2015 — 2016 гады адзначаны аўтарскі калектыў помніка Свяцейшаму Патрыярху Аляксею II у г. Мінску.

Для далейшага паспяховага развіцця выяўлення і манументальнага мастацтва ў 2017 годзе і наступныя гады Міністэрствам культуры сумесна з Беларускім саюзам мастакоў, мясцовымі органамі ўлады і кіравання будзе **пашырана практыка арганізацыі буйных рэспубліканскіх мастацкіх выстаў і пленэраў**, у тым ліку прымеркаваных да найважнейшых дат у гісторыі краіны, — 1155-годдзя з дня заснавання г. Полацка, 950-годдзя з дня заснавання г. Мінска, 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, 135-гадовых юбілеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа і стварэння прысвечаных ім твораў манументальнага мастацтва.

У мэтах стымулявання творчай актыўнасці мастакоў, перш за ўсё

моладзі, у красавіку — маі ў Мінску пройдзе **III Трыенале сучаснага мастацтва**. Просьба да мясцовых уладаў актыўна ўключыцца ў працэс яе падрыхтоўкі, каб забяспечыць максімальны ўдзел у мерапрыемствах мастакоў з рэгіёнаў. Таксама трэба працягнуць практыку набыцця твораў землякоў для фарміравання рэгіянальных калекцый выяўленчага мастацтва.

Шэрагам сур’ёзных праблем характарызувалася развіццё ў 2016 годзе **сферы кінематаграфіі** і, у першую чаргу, яе флагамана — Нацыянальнай кінастудыі “Беларусь-фільм”.

На працягу амаль усяго года гаворка ішла не пра творчыя дасягненні, а пра выжыванне прадпрыемства. Прычыны становішча крыюцца, на наш погляд, не толькі ў аб’ектыўных цяжкасцях, але і ва ўтрыманскай пазіцыі яе кіраўніцтва, якое спадзяецца выключна на дзяржаўныя ўліванні ў фільмавытворчасць.

Сродкі рэспубліканскага бюджэту, выдаткаваныя на падтрымку фільмавытворчасці, склалі 6,2 млн рублёў, што на 1 млн больш за мінулагодні. 4,3 млн рублёў з гэтай сумы атрымала кінастудыя “Беларусь-фільм”.

Дзякуючы дзяржаўнаму абдысласцю пэўная стабілізацыя дзейнасці прадпрыемства ў другім паўгоддзі 2016 года. Кінастудыя перастала быць стратным прадпрыемствам, але дасягнула гэтага не за кошт рэальна заробленых сродкаў, а шляхам пастаноўкі на

ўлік фільмаў у якасці нематэрыяльных актываў.

Вытворчасць фільмаў па дзяржаўнаму заказу — гэта ледзь не адзіны паказчык, які прадпрыемства перавыканала. Большасць іншых паказчыкаў не выканана.

Сур’ёзнай праблемай з’яўляецца адсутнасць у кінастудыі **дакладнай стратэгіі фільмавытворчасці**, пастаянны схіл да праектаў забавляльнага кшталту — дэтэктыўных і камедыйных серыялаў і меладрам.

Ніхто не забараняе кінастудыі ўдзельнічаць у стварэнні такіх праектаў за кошт уласных сродкаў ці сродкаў партнёраў, каб зарабіць на гэтым грошы. Але ж не гэтыя карціны павінны вызначаць творчы твар кінапрадпрыемства і тым больш не павінны стварацца з дзяржаўнай падтрымкай.

Студыя, якая мае высокае званне “Нацыянальная”, заклікана займацца перш **за ўсё вытворчасцю нацыянальных не толькі па статусе, але і па змесце фільмаў** з праўдзівым асвятленнем мінулага і сучаснага суверэннай Беларусі.

Менавіта гэтыя тэмы ўвойдуць у лік прыярытэтных для Міністэрства культуры пры правядзенні **адкрытых конкурсаў кінапраектаў у 2017 — 2020 гадах**.

Другім праблемай кірункам дзейнасці кінастудыі з’яўляецца рэалізацыя фільмаў. Беларускія кінапракатныя арганізацыі ўсе як адна скардзяцца на абсалютную незацікаўленасць кінастудыі ў папуля-

Працяг — на старонках 8 — 9.

Члены калегіі Міністэрства культуры краіны (справа налева): першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, старшыня ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму Наталля Аўдзеева, генеральны дырэктар Вялікага тэатра Уладзімір Грыдзюшка, генеральны дырэктар Белдзяржфілармоніі Аляксандр Гарбар.

Члены калегіі Міністэрства культуры краіны (справа налева): намеснік міністра культуры Аляксандр Яцко, генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, начальнік кантрольна-рэвізійнага аддзела Міністэрства культуры Святлана Крупко.

льнай фестывалі і форуму: “M@rt-кантакт”, “Белая Вежа”, “ТЭАРТ”.

Адметнай падзеяй у нацыянальным сцэнічным мастацтве стаў IV Рэспубліканскі конкурс “Нацыянальная тэатральная прэмія”.

У гонар 525-годдзя з дня нараджэння беларускага першадрукара Францыска Скарыны і да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання Рэспубліканскім тэатрам беларускай драматургіі сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і ААТ “Беларусбанк” у 2016 годзе праведзены конкурс сучаснай драматургіі “Францыск Скарына і сучаснасць”.

Тэатральныя гастролі адбыліся ў Арменіі, Аўстрыі, Бельгіі, Іспаніі, Балгарыі, Германіі, Францыі, Літве, Польшчы, Расіі, Украіне і іншых краінах свету.

Па выніках 2016 года спецыяльнымі прэміямі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва адзначаны аўтарскія калектывы Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь.

Музычнае, харэаграфічнае і цыркавое мастацтва

Канцэртную дзейнасць ажыццяўляюць 21 дзяржаўная канцэртная арганізацыя (6 — рэспубліканскага падпарадкавання і 15 — мясцовага падпарадкавання). За 2016 г. у канцэртных арганізацыях прайшло каля 250 канцэртных праграм.

У 2016 годзе праведзена 6 990 канцэртных праграм, што на 139 праграм менш, чым у 2015 годзе (7 129,25): рэспубліканскія канцэртныя арганізацыі — 1 760, Брэсцкай вобласці — 864, Віцебскай вобласці — 504, Гомельскай вобласці — 754, Гродзенскай вобласці — 1 209, Мінскай вобласці — 79, Магілёўскай вобласці — 741, г. Мінска — 1 079.

Колькасць наведванняў канцэртных праграм склала 2 974 547 чалавек, што на 93 211 чалавек менш, чым у 2015 годзе (3 067 758 чалавек): рэспубліканскія канцэртныя арганізацыі — 323 644, Брэсцкай вобласці — 110 153, Віцебскай вобласці — 97 109, Гомельскай вобласці — 218 325, Гродзенскай вобласці — 756 800, Мінскай вобласці — 37 856, Магілёўскай вобласці — 168 668, г. Мінска — 1 261 992.

Паводле дзяржаўнага заказу за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту было набыта больш за 140 сачыненняў беларускіх кампазітараў розных жанраў на суму 61 341,0 рублёў (2011 г. — 16,0 тыс. руб.; у 2012 г. — 25,0 тыс. руб., у 2013 г. — 17,0 тыс. руб.; у 2014 г. — 17,0 тыс. руб.; у 2015 г. — 39,5 тыс. руб.).

Калектыў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь удастоены спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за пастаноўку оперы “Царская нявеста” М.Рымскага-Корсакава. Спектаклі тэатра, вядучыя салісты былі ўдастоены Нацыянальнай тэатральнай прэміі па шэрагу намінацый. У тэатры адбыліся 7 прэм’ер (3 оперы і 4 балеты).

У Беларускай дзяржаўнай філармоніі створана каля 114 новых канцэртных праграм, праведзены 1 438 канцэртаў (план — 1 403), атрыманы даход у памеры 1 903 240,43 руб. (план — 1 767 977). Канцэртныя праграмы наведвалі 145 904 глядачы (план — 108 440), праведзены гастролі ў 15 замежных краінах, за мяжой былі прадстаўлены 74 канцэрты. Прыцягнуты 68 248 рублёў спонсарскіх сродкаў, якія былі выкарыстаны на набыццё музычных інструментаў і абсталявання.

Актыўна і плённа дзейнічаюць найбуйнейшыя творчыя калектывы: Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя

Г.Цітовіча, Беларускі дзяржаўны заслужаны харэаграфічны ансамбль “Харошкі”. Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі прадставіў беларускае харэаграфічнае мастацтва на Міжнародным фестывалі “Залаты Віцязь”. Беларускім дзяржаўным ансамблем “Песняры” праведзены канцэрты ў Парыжы і Ліёне (Францыя), у Мінску была прадстаўлена новая канцэртная праграма “Акустычны канцэрт у Верхнім горадзе”. Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі пад кіраўніцтвам М.Я.Фінберга пры падтрымцы аблвыканкамаў праведзена больш за 10 фестываляў у рэгіёнах і творчых праектаў у Мінску. Калектывам створаны 4 новыя канцэртныя праграмы і 2 праграмы адноўлены.

У рэспубліцы ажыццяўляюць дзейнасць два цыркi. Дзяржаўным Мінскім цыркам у 2016 г. праведзены 244 цыркавыя прадстаўленні, створаны 4 новыя праграмы, працэнт запаўняльнасці глядзельнай залы — 86,41 %, цырк наведала — 342 633 чалавекі.

Гомельскім дзяржаўным цыркам праведзены 133 цыркавыя прадстаўленні, створана 6 новых праграм, працэнт запаўняльнасці глядзельнай залы — 85,7 %, цырк наведалі — 174 228 чалавек.

Калектыў установы культуры “Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь “Відовішчна-культурны комплекс “Гомельскі дзяржаўны цырк” узнагароджаны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Выяўленчае, дэкаратаўна-прыкладнае, манументальнае мастацтва і дызайн

У 2016 годзе вялася работа па падтрымцы і развіцці мастацтва шляхам арганізацыі выставачных экспазіцый, стварэнні новых твораў мастацтва, актывізацыі дзейнасці мастацка-экспертных саветаў і камісій.

Грамадскім аб’яднаннем “Беларускі саюз мастакоў” праведзены 6 рэспубліканскіх мастацкіх выстаў, больш за 300 персанальных.

Дзяржаўнай установай змяшанага тыпу “Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь” у 2016 годзе былі праведзены 353 мерапрыемствы.

Для папаўнення фондаў рэспубліканскіх і рэгіянальных музеяў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту Міністэрствам культуры набыты творы 49 мастакоў на суму 327,0 тыс. рублёў (у 2015 г. — 312,0 тыс. рублёў), за кошт сродкаў мясцовых бюджэтаў і пазабюджэтных сродкаў: у Брэсцкай вобласці — на суму 9,2 тыс. рублёў (у 2015 г. — 9,5 тыс. рублёў), Віцебскай — 15 688,0 рублёў (у 2015 г. — 12,6 тыс. руб.), Гомельскай — 20 345,0 рублёў (у 2015 г. — 23,0 тыс. руб.), Гродзенскай — 20 000,0 рублёў (у 2015 г. — 20,0 тыс. руб.), Мінскай — 28 140,0 рублёў (у 2015 г. — 28,8 тыс. руб.), Магілёўскай — 3 572,2 рублёў (у 2015 г. — 12,6 тыс. руб.), г. Мінск — 104 010,0 рублёў (у 2015 г. — 71,5 тыс. руб.), што сумарна складае 200 905,2 рублёў (у 2015 г. — 157,5 тыс. руб.).

У 2016 годзе за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту Міністэрствам культуры створаны і ўстаноўлены помнік Анастасіі Слуцкай у г. Слуцку (сумесна з мясцовым бюджэтам), мемарыяльная дошка В.Тураву ў г. Мінску.

Лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за 2016 г. стаў Вашчанка Канстанцін Гаўрыілавіч, мастак, член грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў” за мастацкае афармленне факсімільнага выдання “Кніжнае спадчына Францыска Скарыны”. Прэмія Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва за 2015 — 2016 гг. прысуджана аўтарскаму калектыву за стварэнне помніка Свяцейшаму Патрыярху Аляксею II.

Працяг — на старонках 8 — 9.

(Працяг. Пачатак на старонках 5 — 7.)

рызацый ўласнай прадукцыі нават на ўнутраны рынак. Сумны вынік — планавы заданне па рэалізацыі маёмасных правоў на фільмы выканана менш чым на 20 працэнтаў.

Зараз Міністэрствам культуры падрыхтаваны **праект нарматыўнага прававога акта**, які прадугледжвае шэраг мер, накіраваных на адраджэнне кінастудыі, у прыватнасці, выдзяленне ёй субсідый на стварэнне мастацкіх фільмаў асаблівай сацыяльнай і ідэалагічнай значнасці — нацыянальных, дзіцячых, дэбютных карцін, анімацыйнай і дакументальнай фільмаграфіі, а таксама выкарыстанне ўсімі кампаніямі, якія працуюць па дзяржаўнаму заказу, выключна базы кінастудыі і шэрагу іншых.

Але рэалізацыя гэтых мэт прынясе карысць **толькі пры сур'ёзных зменах вытворчай і творчай стратэгіі прадпрыемства**, у першую чаргу, узмацненні ролі мастацкага кіраўніцтва і рэдакцыйнай службы прадпрыемства ў пошуку высокамастацкіх сцэнарыяў для стварэння фільмаў па дзяржаўным заказе і прыцягненні высокапрафесійных спецыялістаў да справы рэалізацыі і рэкламы фільмаў.

Дзяржаўная кінасетка складаецца з **94 стацыянарных кінаатэтраў** (123 экрану), 722 стацыянарных і мабільных кіна- і відэаўстаноў. У 2016 годзе ад кінапаказу і іншых відаў паслуг атрыманы 34,4 млн рублёў, што на 5,8 млн рублёў больш, чым у 2015 годзе.

Разам з тым назіраецца **негатыўная тэндэнцыя скарачэння дзяржаўнай кінасеткі і колькасці наведванняў месцаў кінапаказу**. У 2016 годзе колькасць наведванняў у дзяржаўнай кінасетцы складала 12,4 млн чалавек (на 747,4 тыс. менш, чым у 2015 годзе). У параўнанні з 2012 годам колькасць наведванняў месцаў кінапаказу зменшылася на 3,6 млн або на 22,5 працэнтаў.

На зніжэнне паказчыкаў працы дзяржаўных кінапрадпрыемстваў уплываюць **канкурэнцыя з боку недзяржаўнай кінасеткі і недастатковыя тэмпы мадэрнізацыі кінаатэтраў**. Рэгуляванне гэтых пытанняў з улікам перш за ўсё інтэграцыі дзяржаўных кінапрадпрыемстваў

ТЭЗІСЫ ДАКЛАДА

Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова "Аб выніках правядзення Гога культуры ў 2016 годзе і задачах развіцця сферы культуры Беларусі ў 2017 годзе"

арганізацый, якія вырашаюць не толькі камерцыйныя, але і ідэалагічныя задачы, — абавязак мясцовых органаў улады.

Кіраўнікам абласных і Мінскага гарадскога кінавідэапрадпрыемстваў трэба звярнуць увагу на дасягненне дамоўленасцей з дыстрыбютарамі **аб пераглядзе працэнтных суадносін даходаў да пракату фільмаў** на карысць дзяржаўных кінапрадпрыемстваў арганізацый, адыходу ад папярэдняй аплаты фільмаў.

Больш адказным павінен быць падыход **да фарміравання рэпертуарнай палітыкі кінаатэтраў**. Для каардынацыі намаганняў у гэтым кірунку пры Міністэрстве культуры ў самы бліжэйшы час будзе створана **Рэспубліканская экспертная рэпертуарная камісія па кінамастацтве**.

Адным з вядучых кірункаў праграм **міжнародных кінафестываляў "Лістапад" і "Анімаёўка"**, якія праходзяць у Рэспубліцы Беларусь, таксама павінен стаць паказ найлепшых узораў беларускага кінематографа, прычым па-сапраўднаму прафесійнага.

У 2016 годзе паспяхова развілася **музейная справа**. У сістэме Міністэрства культуры дзейнічае 151 музей. Асноўны музейны фонд павялічыўся ў параўнанні з 2015 годам на 1,5 %, а за 5 гадоў — на 9,3 % і сёння складае 3 251 844 музейныя прадметы. Колькасць наведванняў музеяў штогод павялічваецца. У 2016 годзе — на 1,3 %, за 5 гадоў — на 19,8 % і складала амаль 6 237 тыс.

Створаны 12 новых экспазіцый у рэспубліканскіх, абласных і раённых музеях. У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны рэалізаваны праект "Мабільны музей".

Сярод найбольш буйных выставачных праектаў 2016 года: выставы "Ікананіс Беларусі XVII — XXI стагоддзяў з калекцыяй Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь" у Музеях Ватыкана і "Беларускія абразы. Таінства часу і духу" з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь у музеі Эль Грэка (г. Таледа, Іспанія), выставачны праект "Беларусь і беларусы" Нацыянальнага гістарычнага музея, выставы "Гоя... Пікаса" з калекцыяй Музея каралёўскай акадэміі

прыгожых мастацтваў Сан-Фернанда (г. Мадрыд, Іспанія), "Час і творчасць Льва Бакста", "Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму" (творы са збору Дзяржаўнага Эрмітажа, г. Санкт-Пецярбург) у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь і шэраг іншых.

Значнай падзеяй у музейнай справе рэспублікі стаў III Нацыянальны форум "Музеі Беларусі", у якім узялі ўдзел больш за 100 музеяў Беларусі.

Важнымі праблемамі ў музейнай справе застаецца недахоп належна абсталяваных фондаасховішчаў музеяў, неабходнасць будаўніцтва дэпазітарыя для захоўвання фондавых калекцый вядучых музеяў краіны; неабходнасць мадэрнізацыі Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду і сістэмы электроннага ўліку музейных прадметаў.

Патрабуюць рэканструкцыі і рамонту аб'екты Брэсцкай крэпасці, Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж", Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

У сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь працуюць **2675 бібліятэк**, функцыянуюць 506 інтэграваных бібліятэк і 104 бібліёбусы. У параўнанні з 2015 годам колькасць наведванняў бібліятэк павялічылася на 5,8 працэнта.

У цэлым у 2016 годзе па рэспубліцы выкананы 12-працэнтны нарматыў сродкаў на камплектаванне ад выдаткаў на іх утрыманне.

Камп'ютарызаваны 83,3 % агульнай колькасці публічных бібліятэк рэспублікі, што павялічылася на 35,3% у параўнанні з пачаткам мінулай пяцігодкі. Да сеткі інтэрнэт падключаны 71,8 % публічных бібліятэк (больш на 31,6 %). Электронную пошту маюць 71,0 % бібліятэк (больш на 33 %).

Разам з тым у 11 працэнтах раёнаў адсутнічаюць транспартныя сродкі для арганізацыі нестачыянарнага інфармацыйна-бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва; чвэрць раённых бібліятэк мае састарэлае праграмае забеспячэнне. Вырашэнне гэтых і іншых пытанняў — задача бягучай пяцігодкі.

У сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь функцыянуюць 2 661 **клубная арганізацыя**. У ходзе аптымізацыі і рэфармавання іх колькасць, у параўнанні з 2015 годам, скарацілася на 111 адзінак, а за апошнія пяць гадоў — на 917 адзінак.

У клубных арганізацыях функцыянуюць больш за 22 тысячы клубных фарміраванняў, якія аб'ядноўваюць больш за 250 тысяч удзельнікаў. За мінулы год 61 калектыву прысвоена найменне "народ-

Аркестр Імля Леаніда Іванова Магілёўскай абласной філармоніі і яго мастацкі кіраўнік і галоўны дырэктар Мікалай Алдану.

Удзельнікі калегіі на экскурсіі ў Бабрыйскім мастацкім музеі.

(Працяг. Пачатак на старонках 5 — 7.)

Кінематографія

У 2016 годзе аб'ём мэтавых сродкаў рэспубліканскага бюджэту, прадугледжаных на фільмавытворчасць, склаў 6,2 млн рублёў (у 2015 годзе — 5,2 млн руб.). УП "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" (далей — кінастудыя) для вытворчасці фільмаў па сацыяльна-творчых заказах пералічаны 4,3 млн рублёў, з выкарыстаннем якіх завершана вытворчасць 21 фільма (3 — у ігравой форме, 9 — у неігравой і 9 — у анімацыйнай).

У другой палове 2016 года кінастудыя працавала са станоўчай рэнтабельнасцю, аднак не выканала наступныя паказчыкі бізнес-плана: выручка ад рэалізацыі прадукцыі (работ, паслуг), страта ад рэалізацыі прадукцыі (работ, паслуг), рэнтабельнасць продажу, экспарт паслуг. Гэта абумоўлена памылкамі ў рабоце кіраўніцтва кінастудыі, а таксама незавершанасцю яе рэканструкцыі і мадэрнізацыі.

Праведзены 4 адкрытыя рэспубліканскія конкурсы кінапраектаў па актуальных сацыяльных тэмах. Вынікі першага абвешчанага ў 2016 годзе конкурсу будучы падведзены ў 2017 годзе.

З мэтай далейшага развіцця супрацоўніцтва ў сферы кінематографіі беларускім бокам было ініцыянавана правядзенне сумеснага пасяджэння калегіі міністэрстваў культуры Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі.

Дзяржаўная кінасетка складаецца з 94 стацыянарных кінаатэтраў (123 экрану), 722 стацыянарных і мабільных кіна- і відэаўстаноў. Абсталяванне для лічбавага паказу ўстаноўлена ў 67 кінаатэтрах (91 кіназале). Адзначнаецца ўстойлівая тэндэнцыя скарачэння кінасеткі і колькасці наведванняў месцаў кінапаказу. У 2016 г. колькасць наведванняў у дзяржаўнай кінасетцы складала 12,4 млн (на 747,4 тыс. менш, чым у 2015 г.). У параўнанні з 2012 г. колькасць

2016 — Год культуры: лічбы і факты

наведванняў месцаў кінапаказу зменшылася на 3,6 млн або на 22,5 % (2012 г. — 16,0 млн; 2013 г. — 16,3 млн; 2014 г. — 14,9 млн; 2015 — 13,3 млн). Скарачэнне колькасці наведванняў адбылося ў г.Мінску і ва ўсіх абласцях, за выключэннем Брэсцкай і Гродзенскай. На зніжэнне паказчыка паўплывала канкурэнцыя з боку недзяржаўнай кінасеткі, недастатковыя тэмпы мадэрнізацыі кінаатэтраў і пераходу на сучасныя тэхналогіі кінапаказу, недахопы ў інфармацыйна-рэкламнай рабоце.

Тым не менш, даходы дзяржаўнай кінасеткі штогод павялічваюцца. У 2016 годзе ад кінапаказу і іншых відаў паслуг атрыманы 34,4 млн рублёў, што на 5,8 млн рублёў больш, чым у 2015 годзе.

Адбыліся Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў "Анімаёўка", XXIII Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад". Беларускія фільмы прынялі ўдзел у 20 замежных кінафестывалях, дзе былі адзначаны 13 узнагародамі.

Музеі, бібліятэкі, клубныя ўстановы, народная творчасць

Бібліятэкі

У сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь працуюць 2 675 бібліятэк, у тым ліку Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 6 абласных, 2 668 публічных бібліятэк (у Брэсцкай вобласці — 492, Віцебскай — 479, Гомельскай — 497, Гродзенскай — 314, Магілёўскай — 393, Мінскай — 456, Мінску — 43). Функцыянуе 506 інтэграваных (аб'яднаных у сельскай мясцовасці школьных і публічных) бібліятэк. Нестачыянарныя формы інфармацыйна-бібліятэчнага абслугоўвання аказваюць 104 бібліёбусы.

У параўнанні з 2015 г. колькасць наведван-

няў бібліятэк у 2016 г. павялічылася на 5,0 % (у параўнанні з 2011 г. — на 8,3 %).

У 2016 годзе зменшаны з 15 % да 12 % нарматыў сродкаў, якія накіроўваюцца на камплектаванне, ад выдаткаў на ўтрыманне бібліятэк. У цэлым у 2016 годзе па рэспубліцы нарматыў выкананы. Аднак у сярэднім па рэспубліцы доля сродкаў, якія накіроўваюцца на падпіску перыядычных выданняў, складае каля 70 %, а ў асобных выпадках больш за 90 % ад сродкаў, выдаткаваных на камплектаванне, што адмоўна адбіваецца на якасці камплектавання.

Камп'ютарызавана 83,3 % агульнай колькасці публічных бібліятэк рэспублікі (+35,3 % у параўнанні з 2011 годам). Да сеткі інтэрнэт падключаны 71,8 % публічных бібліятэк (+31,6 %). Электронную пошту маюць 71,0 % бібліятэк (+33 %).

Праведзены V Міжнародны кангрэс "Бібліятэка як феномен культуры" (г.Мінск), XI Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні "Кніжная культура Беларусі: погляд праз стагоддзі" (г.Мінск), рэспубліканскі конкурс "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры" і іншыя.

Музеі

У сістэме Міністэрства культуры дзейнічае 151 музей, у тым ліку ў Брэсцкай вобласці — 19, Віцебскай — 28, Гомельскай — 26, Гродзенскай — 18, Магілёўскай — 25, Мінскай — 23, г.Мінску — 2 і рэспубліканскага падпарадкавання — 10.

Асноўны музейны фонд павялічыўся на 9,3 % у параўнанні з 2011 г., на 1,5 % у параўнанні з 2015 г. і склаў 3 251 844 музейных прадметаў.

Колькасць наведванняў музеяў штогод павялічваецца. У 2016 г. колькасць наведванняў

музеяў складала 6 236 664 чал., што больш на 1 233 157 (19,8 %) чым у 2011 г. або на 78 539 (1,3 %), чым у 2015 г., у тым ліку музеяў Брэсцкай вобласці — 492 037, Віцебскай — 701 699, Гомельскай — 710 891, Гродзенскай — 494 291, Магілёўскай — 463 857, Мінскай — 574 248, г.Мінска — 99 926, музеяў рэспубліканскага падпарадкавання — 2 699 715.

Наведванне музеяў адбываецца нераўнамерна па краіне. Больш высокім патэнцыялам для наведвальнікаў валодаюць музеі рэспубліканскага падпарадкавання (43,3 % ад агульнай колькасці наведванняў).

Створаны новыя экспазіцыі ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча — філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа і на мемарыяльнай сядзібе "Альбуць", у Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту, у Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі і музеі "Выратаваныя мастацкія каштоўнасці", у Музеі гісторыі прыватнага калекцыянавання — філіяле Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, у Дзяржынскім, Старадарожскім раённых музеях Мінскай вобласці, у Быхаўскім, Дрыбінскім, Краснапольскім раённых музеях Магілёўскай вобласці. Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны рэалізаваны праект "Мабільны музей".

Сярод найбольш буйных выставачных праектаў 2016 года трэба адзначыць выстаўкі "Ікананіс Беларусі XVII — XXI стагоддзяў з калекцыяй Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь" у Музеях Ватыкана і "Беларускія абразы. Таінства часу і духу" ў музеі Эль Грэка (г.Таледа, Іспанія), выставачны праект "Беларусь і

ны", "узорны", пяці калектывам — званне "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь".

Разам з тым назіраецца тэндэнцыя скарачэння колькасці клубных фарміраванняў. У параўнанні з 2015 годам скарачэнне іх агульнай колькасці складала больш за 9 %, што вядзе да невыканання паказчыка Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2016 — 2020 гады.

Клубнымі арганізацыямі праведзена звыш 500 тысяч мерапрыемстваў.

У 2017 годзе неабходна актывізаваць работу па стварэнні арганізацый культуры змешанага тыпу і наданні клубным установам статусу юрыдычных асоб, прыняццё вычарпальныя меры па захаванні колькасці існуючых клубных фарміраванняў. Актуальнай задачай застаецца забеспячэнне нестачынарнага культурнага абслугоўвання жыхароў сельскіх населеных пунктаў. 15,3 % раёнаў рэспублікі не забяспечаны перасоўнымі транспартнымі сродкамі — аўтаклубамі.

У Беларусі дзейнічалі 213 **нацыянальных культурных грамадскіх аб'яднанняў**, якія прадстаўлялі 27 нацыянальнасцей. У год культуры аказана падтрымка ў правядзенні 500 тэматычных мерапрыемстваў, у якіх прынялі ўдзел каля 1000 прадстаўнікоў 37 нацыянальнасцей.

Грамадскія аб'яднанні беларускіх суйчыннікаў за мяжой дзейнічаюць больш чым у 25 краінах. Нацыянальным культурным грамадскім аб'яднанням перададзены 144 камплекты нацыянальных кас-

цюмаў, больш за 20 камплектаў кніг, сувенірная прадукцыя. Праведзена творчая стажыроўка для 15 кіраўнікоў аматарскіх калектываў беларускай замежжа з 9 краін свету.

У адпаведнасці з кадравымі патрэбамі галіны развілася сістэма **адукацыі ў сферы культуры**.

Сетка ўстаноў адукацыі ў сферы культуры ўключае 451 установу, у тым ліку: 424 дзіцячыя школы мастацтваў, 21 установу, якая ажыццяўляе рэалізацыю адукацыйных праграм сярэдняй спецыяльнай адукацыі, 3 установы вышэйшай адукацыі і 3 установы дадатковай адукацыі дарослых.

Вышэйшую і сярэднюю спецыяльную адукацыю па спецыяльнасцях культуры і мастацтва атрымліваюць 12 062 чалавекі, што на 387 чалавек менш, чым у 2015 годзе. Планавыя заданні прыёму на дзённую і завочную адукацыі ва ўстановах вышэйшай адукацыі выкананы на 100 %, ва ўстановы сярэдняй спецыяльнай адукацыі — на дзённую форму навучання — на 99,8 %, на завочную — на 96 %.

Колькасць дзіцячых школ мастацтваў за год скарацілася на 6 адзінак. З 2011 года скарачэнне складала 99 адзінак. Адначасова кантынгент навучэнцаў школ павялічыўся на 7,5 тыс. і зараз складае 114,6 тыс. чалавек. **У 2016 годзе павысілі кваліфікацыю за кошт сродкаў бюджэту 2820 спецыялістаў і кіруючых работнікаў галіны.**

Тым не менш у 2016 годзе назіраліся: **зніжэнне колькасці вы-**

пускнікоў дзіцячых школ мастацтваў, якія паступілі ва ўстановы сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў сферы культуры для атрымання прафесійнай адукацыі; **невыкананне кантрольных лічбаў прыёму** асобнымі ўстановамі сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў сферы культуры.

У сферы культуры ажыццяўляюць дзейнасць **5 навуковых арганізацый**. У 2016 годзе завершаны 6 навуковых даследаванняў у рамках Тэматычнага плана навуковых даследаванняў і распрацовак, накіраваных на забеспячэнне дзейнасці міністэрства.

У аспірантуры і дактарантуры навучаецца 221 чалавек. На жаль, **эфектыўнасць дзейнасці аспірантур, дактарантур нельга назваць высокай**. Трэба распрацаваць меры па стымуляванні асоб, якія абаранілі дысертацыйнае даследаванне ў тэрмін навучання, і іх навуковых кіраўнікоў.

Сумесная дзейнасць Міністэрства культуры і **творчых саюзаў** вядзецца па наступных напрамках: фінансавая падтрымка найбольш важных сумесных мерапрыемстваў; прыцягненне членаў саюзаў да ўдзелу ў рабоце грамадскіх камісій, экспертных саветаў па розных відах мастацтва, ўдзел у мерапрыемствах творчых саюзаў.

За 2016 год Беларускім саюзам мастакоў праведзены 7 буйных рэспубліканскіх выстаў. Больш за 300 персанальных выставак экспанаваліся ў выставачных цэнтрах Мінска, абласных і раённых гарадах. У 2016 годзе Беларускі саюз дызайнераў

стаў арганізатарам 5 творчых праектаў. Беларускі саюз музычных дзеячаў выступіў у якасці сузаснавальніка і арганізатара Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу малых выканаўцаў народнай песні "Жывая крыніца", садзейнічаў у арганізацыі больш за 200 канцэртаў.

Трэба адзначыць, што з прыняццем Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры здымаюцца многія існуючыя абмежаванні для творчых саюзаў па развіцці пазабюджэтай дзейнасці, і гэта можа істотным чынам паўплываць на іх актыўнасць у стварэнні і рэалізацыі камерцыйных творчых праектаў.

Істотнай крыніцай падтрымкі творчых ініцыятыў інтэлігенцыі стала **дзейнасць спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь**. Узнагародамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі адзначаны 169 асоб і 18 калектываў, аказана матэрыяльная дапамога 56 прадстаўнікам творчай моладзі, выдзелены гранты на ажыццяўленне 5 творчых праектаў. На гэтыя мэты са сродкаў фонду выдзелены 598,2 тысячы рублёў.

Па выніках 2016 года прысуджаны 5 прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" і 10 спецыяльных прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

У 2016 годзе на фінансаванне творчых праектаў са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва выдзелены 511,1 тысячы рублёў. Але, на жаль, арганізацыі культуры

не змаглі скарыстаць гэтыя сродкі ў поўным аб'ёме. **Незасвоенымі застаўся 339,1 тысячы рублёў.**

Гэта ганебная сітуацыя **не павінна паўтарыцца больш ніколі**. Зноў зацверджанаму складу савета фонда, супрацоўнікам Міністэрства культуры і кіраўнікам арганізацый трэба **забяспечыць якасную падрыхтоўку заявак**, прыняццёвую экспертную прадстаўленых праектаў і аператыўную падрыхтоўку праектаў распараджэнняў Кіраўніка дзяржавы, каб усе выдзеленыя грошы былі выкарыстаны своечасова і па мэтавым прызначэнні.

У рамках развіцця **міжнароднага культурнага супрацоўніцтва** ў 2016 годзе прайшлі Дні беларускай культуры ў Расійскай Федэрацыі, Турэцкай Рэспубліцы, Лаоскай Народна-Дэмакратычнай Рэспубліцы. У Рэспубліцы Беларусь прайшлі Дні культуры Рэспублікі Армения, Туркменістана; Дні культуры і кіно Эстонскай Рэспублікі, Таджыкістана. Падпісаны мемарандумы і праграмы супрацоўніцтва з 9 краінамі. Пагадненне паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Злучаных Штатаў Амерыкі аб ахове і захаванні некаторых культурных каштоўнасцей, падпісанае ў верасні 2016 года, стала першым за апошнія 20 гадоў пагадненнем паміж нашымі краінамі.

Шаноўныя ўдзельнікі калегіі! Адметнай рысай Года культуры стала сістэмная работа па стварэнні **дзяржавай належных прававых, эканамічных і арганізацыйных умоў** для рэалізацыі **Заканчэнне — на старонцы 10.**

Пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу на лепшую сучасную эстрадную песню аб Беларусі "Бела-Тон" — узнагароджваюць народны артыст краіны Анатоль Ярмапенка.

Унікальная экспазіцыя мінералаў і горных парод "Жываніс зямлі".

Застаснікі Бабруйскага мастацкага музея. / Фота Аліны САУЧАНКА

беларусы" Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, які шырока экспанаваны за мяжой.

Значнай падзеяй у музейнай справе рэспублікі стаў III Нацыянальны форум "Музеі Беларусі", у якім узялі ўдзел больш за 100 музеяў Беларусі.

Клубы і народная творчасць

У сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь функцыянуе 2 661 клубная ўстанова (з іх юрыдычных асоб — 176), у тым ліку ў Брэсцкай вобласці — 496, Віцебскай — 426, Гомельскай — 554, Гродзенскай — 300, Магілёўскай — 379, Мінскай — 506.

За 2016 г. колькасць клубных устаноў скарацілася на 116 адзінак (ці 4,2 %); у параўнанні з 2011 г. гэта менш на 729 адзінак (ці 27 %). З агульнай колькасці скарачоных у 2016 г. клубных устаноў — 62 знаходзіцца ў аграгарадках (у Гродзенскай вобласці — 23, Мінскай — 19, Віцебскай — 11, Магілёўскай — 8, Брэсцкай — 1).

У сувязі з аптымізацыяй сеткі клубных устаноў, значна павялічылася нагрузка на аўтаклубы па культурным абслугоўванні сельскіх населеных пунктаў, колькасць якіх складае 100 адзінак (Брэсцкая вобласць — 15, Віцебская — 18, Гомельская — 20, Гродзенская — 7, Магілёўская — 21, Мінская — 19). З 2013 г. колькасць аўтаклубаў засталася на ранейшым узроўні. 15,3 % раёнаў не забяспечаны перасоўнымі транспартнымі сродкамі.

Пры клубных установах працуе каля 22 тыс. клубных фарміраванняў, якія аб'ядноўваюць больш за 224 тыс. удзельнікаў.

За 2016 г. колькасць клубных фарміраванняў скарацілася на 676 адзінак (-3 %), у параўнанні з 2011 г. гэта менш на 947 (-4 %). Каля 69 % клубных фарміраванняў адносяцца да калектываў мастацкай творчасці. Менавіта яны забяспечваюць у значнай меры абслугоўванне

населенства канцэртнымі і выставачнымі мерапрыемствамі.

У 2016 годзе клубнымі ўстановамі праведзена звыш 500 тысяч мерапрыемстваў (у тым ліку з удзелам аматарскіх калектываў мастацкай творчасці больш за 120 тысяч канцэртаў і спектакляў, 45 тысяч тэатралізаваных народных святаў і абрадаў, 40 тысяч выставак твораў народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва).

На пачатак 2017 г. у рэспубліцы налічваецца 1 900 "народных", "узорных" калектываў і 98 заслужаных аматарскіх калектываў мастацкай творчасці. За мінулы год найменне "народны", "узорны" прысвоена 61 калектыву, званне "Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь" прысвоена 5 калектывам.

У рэспубліцы створаны спрыяльныя ўмовы для развіцця народных мастацкіх рамёстваў. У галіне культуры працуе каля 100 Дамоў (цэнтраў) рамёстваў; налічваецца 2,5 тысяч гурткоў, курсаў, майстэрняў, лабараторый па розных відах дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Знакавымі ў 2016 годзе сталі фестывалі этнакультурных традыцый "Кліч Палесся" ў Ляскавічах Петрыкаўскага раёна, фестываль нацыянальных культур у Гродне, ветэранскіх калектываў "Не старэюць душой ветэраны" і мастацкіх рамёстваў "Вясновы букет" у Мінску. У межах фестывалю традыцыйнай культуры "Браслаўскія зарніцы" праведзены харавая асамблея і конкурс беларускіх народных побытавых танцаў. Прынцыповыя змены ўнесены ў фармат правядзення Міжнароднага пленэру жанчароў у Столінскім раёне і Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу дзіцячага мастацтва "Львёнок" ("Лідскі вянок"). Праведзены Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства" ў Магілёве.

У мінулым годзе значна актывізавана работа з грамадскімі аб'яднаннямі інвалідаў. У

сярэднім каля 100 мерапрыемстваў з удзелам калектываў і выканаўцаў з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі прайшлі ў кожным з рэгіёнаў Беларусі.

У мэтах падтрымкі нацыянальна-культурных аб'яднанняў рэспублікі праведзена сумесна каля 500 тэматычных мерапрыемстваў.

Грамадскім аб'яднанням беларусаў замежжа і культурным цэнтрам Беларусі за мяжой перададзена 144 камплекта нацыянальных касцюмаў, больш за 20 камплектаў кніг, сувенірная прадукцыя з беларускай сімволікай. Праведзена творчая стажыроўка для 15 кіраўнікоў аматарскіх калектываў беларусаў замежжа з дзевяці краін свету.

Адукацыя ў сферы культуры

Сетка ўстаноў адукацыі ў сферы культуры складаецца з 451 установы (424 дзіцячыя школы мастацтваў (далей — ДШМ), 21 установа, што ажыццяўляе рэалізацыю адукацыйных праграм сярэдняй спецыяльнай адукацыі (далей — УССА), 3 установы вышэйшай адукацыі (далей — УВА), 3 установы дадатковай адукацыі дарослых.

У 2016 г. сетка ДШМ скарацілася на 6 адзінак і складала 424 ДШМ (у 2015 г. — 430, у 2011 г. — 523). Кантынгент навучэнцаў ДШМ у 2016 г. склаў 114 614 чалавек, што на 1 456 чалавек больш, чым у 2015 г.

У 2016 г. 11,6 % выпускнікоў ДШМ паступілі ва УССА і УВА ў сферы культуры (у 2015 г. — 12,2 %).

У 2016 г. ва УССА прынята 1 414 чалавек (у 2015 — 1 449 чалавек, у 2011 — 1 893 чалавекі). Кантрольныя лічбы прыёму на бюджэтных месцы выкананы на 99,8 % (дзённая форма навучання) і 96 % (завочная форма навучання).

Выпуск спецыялістаў з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй у 2016 г. склаў 1 386 чалавек

(у 2015 г. — 1 391 чалавек, у 2011 г. — 1 706 чалавек). 71 % выпускнікоў, якія падлягалі размеркаванню (накіраванню на працу), атрымалі першае працоўнае месца, 29 % прадоўжылі навучанне ва ўстановах вышэйшай адукацыі.

У 2016 годзе ўстановы вышэйшай адукацыі ў сферы культуры на 100 % выканалі кантрольныя лічбы прыёму на ўмовах мэтавай падрыхтоўкі.

У лік студэнтаў залічаны 1 251 абітурыент (у 2015 годзе — 1 299, у 2011 годзе — 1 871 абітурыент). Па выніках прыёмнай кампаніі ва УВА агульная конкурсная сітуацыя складала 2,3 чалавекі на месца (у 2015 годзе — 2,1).

Выпуск спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй у 2016 годзе склаў 1 477 чалавек (у 2015 г. — 1 499). Размеркаваны 100 % выпускнікоў УВА, якія падлягалі размеркаванню.

Дзяржаўная ўстанова адукацыі "Інстытут культуры Беларусі" (далей — Інбелкульт) выканала план павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў галіны ў 2016 годзе на 103,4 %. План перападрыхтоўкі Інбелкультам выкананы на 92,5 %.

Навуковая дзейнасць

У сферы культуры ажыццяўляюць дзейнасць 5 навуковых арганізацый. У 2016 годзе пацвердзіў статус навуковай арганізацыі Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў.

У 2016 годзе завершаны 6 навуковых даследаванняў у рамках Тэматычнага плана навуковых даследаванняў і распрацовак, накіраваных на навукова-тэхнічнае забеспячэнне дзейнасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (у 2015 годзе — 8). Таксама ў 2015 годзе заверша-

Заканчэнне — на старонцы 10.

ТЭЗІСЫ ДАКЛАДА

Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова “Аб выніках правядзення Гога культуры ў 2016 годзе і задачах развіцця сферы культуры Беларусі ў 2017 годзе”

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 5 — 9.)

патэнцыялу творчых работнікаў і спецыялістаў культуры, падтрымкі творчых ініцыятыў.

Праведзена работа па прывядзенні заканадаўства ў адпаведнасць з Кодэксам і рэалізацыі яго асобных палажэнняў.

Для **фінансавага забеспячэння** Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады з бюджэтаў запланавана каля 2,5 млрд рублёў. Аб’ём бюджэтных сродкаў (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва) у 2016 годзе склаў 386,6 млн рублёў, ці 0,4 % ад валавага ўнутранага прадукту. Усімі абласцямі і горадам Мінскам перавыкананы паказчык дзяржаўнага сацыяльнага стандарта выдаткаў на культуру.

Сродкі, атрыманыя ад пазабюджэтной дзейнасці арганізацый, склалі 133,9 млн рублёў, што на 8,9 % больш, чым у 2015 годзе. За 2016 год аб’ём экспарту паслуг склаў 4,4 млн долараў ЗША, што на 18% больш, чым у 2015 годзе. Сальда па знешнім гандлі паслугамі прагназуецца станоўчым — каля 3,0 млн долараў ЗША.

Агульная сума спонсарскай дапамогі за 2016 год склала 6,2 млн рублёў, што на 3,3 % больш, чым у мінулым годзе.

Сярэдняя зароботная плата работнікаў культуры склала 440,8 рублёў, што на 5,6 % больш, чым у 2015 годзе. Разам з тым узровень сярэднямесячнай зароботнай платы работнікаў культуры складае толькі 61 працэнт ад агульнарэспубліканскага.

Таму ў 2017 годзе арганізацыі культуры павінны забяспечыць павялічэнне аб’ёму пазабюджэтных сродкаў **не менш, чым на 9%, накіроўваемых на стымуляванне аплаты працы.**

Працягвалася работа па стварэнні **аптымальнай структуры арганізацый галіны**. Было скарачана 253 клубы, бібліятэкі і іншыя ўстановы, а таксама 702 штатныя адзінкі. Сетка арганізацый культуры ў Брэсцкай вобласці прыведзена ў адпаведнасць з заканадаўствам. Вялікая праца ў гэтым кірунку праведзена ў Гомельскай вобласці і яе варта завяршыць у бягучым годзе. Актывізацыя гэту працу неабходна ў Мінскай вобласці і таксама яе завяршыць у 2017 годзе.

Зараз у сістэме Мінкультуры налічваецца каля 1200 арганізацый культуры, штатная колькасць якіх складае 55 тыс. адзінак. Зменшылася колькасць вакансій, якая складае каля 1200 штатных адзінак, або 2 %. У 2017 годзе плануецца выпусціць каля 1600 маладых спецыялістаў, якія будуць размеркаваны на вакантныя пасады і замену асоб пенсійнага ўзросту.

Больш плённая і выніковая праца ў сферы кадровай палітыкі стане магчымай пасля прыняцця новай рэдакцыі кваліфікацыйнага даведніка “Пасады служачых, занятых у культуры і мастацтве” і тыпавых штатаў тэатральна-відовішчных і культурна-асветных устаноў, праекты якіх падрыхтаваны Міністэрствам.

Шаноўныя калегі!

Сёння мы падвядзім вынікі нашай працы ў асаблівы перыяд — за 2016 год, які быў адметным як **Год культуры і першы год** рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады. Ішла імклівая праца па ўсіх напрамках культурнай дзейнасці, і яна не толькі прынесла свае станоўчыя вынікі, але і выявіла праблемы развіцця галіны.

Лічу, што Вашы выступленні павінны быць засяроджаны вакол абмеркавання гэтых праблем і пошуку шляхоў іх рашэння, шляхоў рэалізацыі новых стратэгічных кірункаў развіцця галіны, асновы якіх былі закладзены ў Год культуры.

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 5 — 9.)

ны 12 навуковых заданняў у рамках Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады).

Праведзены 8 навуковых мерапрыемстваў па развіцці дзяржаўнай сістэмы навукова-тэхнічнай інфармацыі (у 2015 годзе правядзены навуковых, навукова-практычных мерапрыемстваў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту не фінансавалася).

Ажыццяўлялася падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі. У 2016 годзе кантрольныя лічбы прыёму ў аспірантуру і дактарантуру за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту выкананы на 94,6 %. БДА мастацтваў не выкананы кантрольныя лічбы прыёму ў дактарантуру.

Колькасць асоб, якія навучаліся ў 2016 годзе ў аспірантурах і дактарантурах, склала 221 чалавек. Накіравана на работу 100 % выпускнікоў аспірантур і дактарантур, якія падлягалі накіраванню на работу.

У 2016 годзе 1 выпускнік аспірантуры абараніў дысертацыйнае даследаванне ў тэрмін навучання. 19 выпускнікоў — у трохгадовы тэрмін, які ўстаноўлены заканадаўствам.

Грамадскія аб’яднанні і творчыя саюзы

У складзе Канфедэрацыі творчых саюзаў налічваецца 13 грамадскіх аб’яднанняў агульнай колькасцю звыш 9 тыс. чалавек. У 2016 годзе да Канфедэрацыі далучылася грамадская суполка фатографіаў.

Сумесная дзейнасць Міністэрства культуры і творчых саюзаў вядзецца па некалькіх асноў-

2016 — Год культуры: лічбы і факты

ных напрамках: фінансаванне найбольш важных сумесных мерапрыемстваў; прыцягненне членаў саюзаў да ўдзелу ў рабоце грамадскіх камісій, саветаў фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, таленавітай моладзі, экспертных саветаў па розных відах мастацтва; адрасная фінансавая падтрымка творчых людзей шляхам вылучэння грантаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, удзел у культурных мерапрыемствах.

За 2016 год Беларускай саюзам мастакоў праведзены 7 буйных рэспубліканскіх выставак, сярод якіх: Трыенале дэкаратаўна-прыкладнога мастацтва “Factum est factum”, Біенале “Пастулат”; В Біенале жывапісу, графікі, скульптуры, “Восеньскі салон з Белгазпрамбанкам”. У рэспубліканскай мастацкай галерэі праведзены 25 персанальных выставак мастакоў. Больш за 300 персанальных выставак экспанаваліся ў выставачных цэнтрах Мінска, абласных і раённых гарадах. Арганізаваны Нацыянальны фестываль архітэктуры, у рамках якога была праведзена выстава “Скульптура ў гарадскім асяроддзі”.

У 2016 годзе Беларускай саюз дызайнераў стаў арганізатарам 5 творчых праектаў, сярод якіх III Біенале “Пастулат”. Выдадзены даведнік “Тутэйшы дызайн. Асобы. Рэчы”, у які ўвайшлі даныя аб вядучых дызайнерах, а таксама аб аб’ектах матэрыяльнай культуры Беларусі.

Беларускі саюз музычных дзеячаў выступіў у якасці сузаснавальніка і арганізатара Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу маладых выканаўцаў народнай песні “Жывая крыніца”, садзейнічаў у арганізацыі больш за 200 канцэртаў на сцэнічных пляцоўках краіны.

У творчыя саюзы ідзе актыўны прыток моладзі. У 2016 годзе ў склад Праўлення грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз кампазітараў” увайшлі маладыя кампазітары і музыкантаў.

Фонды Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

За 2016 год узнагародамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі адзначаны 169 прадстаўнікоў таленавітай моладзі і 18 калектываў мастацкай творчасці, аказана матэрыяльная дапамога 56 прадстаўнікам творчай моладзі, выдзелены гранты на ажыццяўленне 5 творчых праектаў. На гэтыя мэты са сродкаў фонду выдзелены 598 215 рублёў. Банк даных таленавітай моладзі ўтрымлівае звесткі аб 669 грамадзянах і 188 калектывах.

За 5 гадоў (2012 — 2016) узнагародамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі адзначаны 855 прадстаўнікоў таленавітай моладзі і 83 калектывы мастацкай творчасці, у тым ліку ў: 2012 г. — 243 чалавекі і 15 калек-

тываў; 2013 г. — 144 чалавекі і 16 калектываў; 2014 г. — 91 чалавек і 17 калектываў; 2015 г. — 208 чалавек і 17 калектываў; 2016 г. — 169 чалавек і 18 калектываў. Матэрыяльную дапамогу атрымалі 148 прадстаўнікоў творчай моладзі, у тым ліку ў: 2012 г. — 11 чалавек; 2013 г. — 18 чалавек; 2014 г. — 18 чалавек; 2015 г. — 45 чалавек; 2016 г. — 56 чалавек.

Спецыяльным фондам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі выдзелены гранты на ажыццяўленне 40 творчых праектаў на суму 943 045,9 рублёў. Усяго за 5 гадоў на падтрымку таленавітай моладзі са сродкаў фонду выдзелены 1 366 955,4 рублёў, у тым ліку ў: 2012 г. — 137 483,3 рублёў; 2013 г. — 271 273,1 рублёў; 2014 г. — 147 056,0 рублёў; 2015 г. — 212 928,0 рублёў; 2016 г. — 598 215,0 рублёў.

У 2016 годзе са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва выдзелены 511 125,5 рублёў на фінансаванне творчых праектаў.

Па выніках 2016 года прысуджаны 5 прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” і 10 спецыяльных прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Міжнароднае культурнае супрацоўніцтва

У 2016 годзе актыўна развівалася міжнароднае супрацоўніцтва ў сферы культуры. Дні беларускай культуры былі праведзены ў Расійскай Федэрацыі, Турэцкай Рэспубліцы, Лас-Анжэлескай Дэмакратычнай Рэспубліцы. У Рэспубліцы Беларусь прайшлі Дні культуры Рэ-

спублікі Арменія, Туркменістана, Дні культуры і кіно Эстонскай Рэспублікі, Таджыкістана.

За 2016 год падпісаны 9 міжнародных пагадненняў і праграм узаемадзейнення аб супрацоўніцтве ў сферы культуры з замежнымі краінамі.

Пагадненне паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Злучаных Штатаў Амерыкі аб ахове і захаванні некаторых культурных каштоўнасцей, падпісанае ў верасні 2016 года, стала першым за 20 гадоў пагадненнем паміж урадамі Рэспублікі Беларусь і Злучаных Штатаў Амерыкі.

Вядзецца актыўнае супрацоўніцтва з Кітаем. Адкрыты Цэнтр культуры КНР у г.Мінску. На пасяджэнні Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў-удзельніц СНД у г. Астане Рэспубліка Беларусь выбрана старшынёй у Савецце на тры гады.

Міністр культуры зацверджаны кіраўніком беларускай часткі рабочай групы па супрацоўніцтве Рэспублікі Беларусь і Пермскага краю Расійскай Федэрацыі.

Матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне сферы культуры

У 2016 годзе працягвалася работа па ўмацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы арганізацый культуры рэспубліканскага падпарадкавання.

Адпаведна з вылучанымі сродкамі ўстаноўкі культуры рэспубліканскага падпарадкавання ў 2016 годзе былі набыты музычныя інструменты, кінатэхналагічнае абсталяванне, гукаўзмацняльная і асвятляльная апаратура на агульную суму 910,3 тыс. рублёў.

Неабходна адзначыць, што з улікам эканамічнай сітуацыі ў 2016 годзе арганізацыі культуры рэспубліканскага падпарадкавання шырэй выкарыстоўвалі практыку закупкі абсталявання і музычных інструментаў за кошт уласных сродкаў. Усяго за кошт уласных сродкаў было набыта абсталявання і музычных інструментаў на агульную суму 948,0 тыс. рублёў, у тым ліку музычных інструментаў — на 539,0 тыс. рублёў.

Арганізацыямі культуры абласнога падпарадкавання былі набыты музычныя інструменты і іншае абсталяванне на агульную суму 6 202,9 тыс. рублёў, у тым ліку за кошт уласных сродкаў — на суму 2 623,5 тыс. рублёў.

Адпаведна з Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмай на 2016 год Міністэрству культуры выдзелены сродкі ў суме 5 240,3 тыс. рублёў, якія асвоены ў поўным аб’ёме.

Будаўніча-мантажныя ў рэстаўрацыйнай працы па праграме вяліся на 10 аб’ектах, з іх 3 аб’екты — рэспубліканскай уласнасці і 7 аб’ектаў — камунальнай уласнасці.

Аб’екты “Рэканструкцыя з рэстаўрацыяй касцёла Божага Цела ў г. Нясвіж, у тым ліку

першая чарга — рэканструкцыя і рэстаўрацыя кроквеннай сістэмы даху і купалоў” і “Рэканструкцыя з рэстаўрацыяй помніка архітэктуры XVIII стагоддзя Свята-Пакроўскага жаночага манастыра ў г.Талачыне, Віцебскай вобласці. Карэктарка праекта” ўведзены ў эксплуатацыю ў жніўні і снежні 2016 года адпаведна.

Мясцовымі бюджэтам па капітальным укладаннем выдзелена 19 448,6 тыс. рублёў, што асвоена цалкам.

Завершана будаўніцтва інтэрната ўстановы адукацыі “Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя М. Глінкі”, Бярозаўскага гарадскога Дома культуры, сельскага Дома культуры ў аграгарадку Чарневічы Глыбоцкага раёна, раённага Дома культуры ў г.Чэрыкаў Магілёўскай вобласці.

3 рэспубліканскага бюджэту на капітальны рамонт выдзелена 2 284,2 тыс. рублёў, асвоена 2 283,6 тыс. рублёў. Не асвоена 0,6 тыс. рублёў. Работы па капітальным рамонтце вяліся на 13 аб’ектах. Завершаны рамонт у будынку Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, музеі архітэктуры і побыту (царква); вяліся работы ў будынку філіяла Музея В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў г. Магілёве, Гомельскай царквы. Уведзена ў эксплуатацыю першая чарга навукова-навуковага корпуса № 1 Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Працягваліся рэстаўрацыйна-рамонтныя работы на Лідскім і Навагрудскім замках, вяліся работы на аб’ектах “Кансервацыя і рэстаўрацыя гісторыка-культурнай каштоўнасці — фрагментаў замка XIV ст. у в.Крэва, Смаргонскага раёна, Гродзенскай вобласці” і “Кансервацыя з фрагментарнай

рэстаўрацыяй і выкарыстаннем руін былога замка Сапегі з фрагментамі абарончых збудаванняў у аграгарадку Гальшаны Ашмянскага раёна”.

На капітальны рамонт мясцовым бюджэтам было прадугледжана 6 089,3 тыс. рублёў. Выдзеленыя асігнаванні асвоены ў поўным аб’ёме.

Інфармацыйнае забеспячэнне сферы культуры

У 2016 годзе забяспечана шырокае асвятленне ў СМІ мерапрыемстваў Гога культуры і дзяржаўнай культурнай палітыкі.

Ва ўсіх цэнтральных друкаваных СМІ і іх інтэрнэт-версіях былі сфарміраваны тэматычныя рубрыкі, якія адлюстроўвалі асноўныя культурныя падзеі і мерапрыемствы Гога культуры. Штодня матэрыялы выходзілі ў рэспубліканскіх СМІ, на сайтах БелТА і “Мінск-Навіны”, у эфіры Беларускага радыё, FM-станцый, у папулярных інтэрнэт-крыніцах, на сайтах Міністэрства культуры, аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама, устаноў культуры і ў сацыяльных сетках. Тэлеканал “Беларусь-3” з пачатку года ажыццявіў выпуск новых праектаў “Музеі Беларусі”, “Хіт-парад. Сто песень для Беларусі”, “Размаўляем па-беларуску”.

Даведачна: у 2016 г. тэматыцы Гога культуры былі прысвечаны 84 публікацыі ў газеце “СБ: Беларусь сегодня”, 99 — у газеце “Звязда”, 59 — у газеце “Рэспубліка”, 106 сюжэтаў на тэлеканале “Беларусь-1”, 180 — на АНТ, 67 — на СТБ, 440 — на стужцы навін “БелТА”, 125 — на сайце інфармагенцтва “Мінск-Навіны”.

З удзелам намеснікаў міністра і спецыялістаў Міністэрства культуры з пачатку года праведзены 14 прэс-канферэнцый у Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь.

31 жніўня 2016 г. дзейнічае абноўлены сайт Міністэрства з версіямі на трох мовах, версіяй для мабільных дадаткаў і людзей са слабым зрокам. Праводзіцца работа ў сацыяльных сетках, сфарміравана афіцыйная старонка Міністэрства ў “Twitter”.

Арганізацыі культуры маюць свае сайты, старонкі ў сацыяльных сетках (“ВКонтакте”, “Facebook”, “Twitter”, “Аднакласнікі” і іншыя). На пастаяннай аснове вядзецца маніторынг матэрыялаў аб дзейнасці сферы культуры ў СМІ і сетцы інтэрнэт, ажыццяўляецца рэагаванне на крытычныя і праблемныя матэрыялы.

Па выніках працы за 2016 год падпарадкаваным Міністэрству СМІ (газета “Культура” і часопіс “Мастацтва”) праз Міністэрства інфармацыі не аказвалася дзяржаўная падтрымка з рэспубліканскага бюджэту (як і ў 2013 — 2015 гг.), што сведчыць аб дастаткова эфектыўных фінансава-эканамічных выніках працы рэдакцый.

● **Матрыца.** Для праекта на заказу спадара Ліхадзеда адлілі 192 спецыяльныя формы (па адной для кожнай старонкі). Вядома, што сам Францыск Скарына карыстаўся крыху іншай тэхналогіяй: для яго выразалі ў люстэркавым адлюстраванні металічныя літары, з якіх набіраліся радкі.

● **Дзкель.** Гэта рама, у якую ўкладваюць ліст для друку, каб ён не саслізгаў з матрыцы. Раней яе маглі абцягваць плотнай тканінай, каб не пашкодзіць падчас працы прэса паперу. Зверху ліст прыкрываецца **рашкетам** — рамкай, якая захоўвае палі паперы ад фарбы.

● **Высоўная дошка.** Масіўная роўная пліта, якая перасоўваецца па паказах рамы. Неабходна, каб падвесці друкарскі набор (матрыцу, дзкель, паперу) пад прэс і вярнуць назад. У часы Скарыны гэтую карэтку выразалі з дрэва, пасля друкарскія станкі пачалі рабіць з больш надзейнага матэрыялу — з металу.

Афіцыйна

3 лютага падвезены вынікі конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва.

Для ўдзелу ў конкурсе было падвезена 18 куратарскіх канцэпцый. Рашэннем журы, у склад якога ўваходзілі прадстаўнікі Міністэрства культуры, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Беларускага саюза мастакоў, Беларускага саюза дызайнераў, На-

Адным з "цвікоў" XXIV Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу стаў унікальны друкарскі станок — аналагічны таму, на якім мог ствараць свае выданні Францыск Скарына. Пры дапамозе гравюр і чарцяжоў XVI стагоддзя механізм аднавіў гісторык і публіцыст Уладзімір Ліхадзедаў, аўтар шматлікіх публікацый і кніг па гісторыі Беларусі.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота аўтара

Каб атрымаць рарытэт, Уладзімір доўгі час вандраваў па музеях кнігадрукавання ў Еўропе, цікавіўся ў майстроў-даследчыкаў друкарскай справы часоў Адраджэння нюансамі тэхналогіі, уздымаў дакументы, унікаў у працэс вытворчасці паперы. Як сцвярджае аўтар праекта "У пошуках страчанага", у Беларусі гэты станок у адзіным экзэмпляры, у Расіі ўвогуле няма, а па Еўропе знойдзецца некалькі адзінак аналагічнага механізму ў

● **Валік.** Для зручнасці і большай эфектыўнасці працэсу ў XXI стагоддзі карыстаюцца малярным валікам, які мае добрыя паказальнікі ўкрыўчасці — здольнасці ўкрываць паверхню роўным слоём фарбы аднолькавай таўшчыні. У часы Адраджэння часцей карысталіся самаробнымі брускамі, якія ўкручвалі ў тканіну.

Як Скарына!

Адноўлены і працуе станок першадрукара

Так выглядае выніковы адбітак з-пад прэса Скарыны-Ліхадзедава.

працоўным стане. Мой суразмоўца таксама аднавіў вытворчасць самаробнай паперы з ільну. Менавіта на ёй на ўнікальным станку ўжо надрукавана 12 экзэмпляраў скарынаўскай Бібліі. Візаві нагадаў, што пры сучасных тэхнічных дасягненнях не складае цяжкасці ствараць факсімільнае выданне 500-гадовай даўніны, а вось цалкам аднавіць яе па ўсіх правілах часоў зароджэння кнігадрукавання — такога яшчэ ніхто ў свеце не рабіў.

500 гадоў Беларускаму кнігадрукаванню

● **Сушылка.** Гатовыя лісты неабходна прасушыць, інакш фарба размазваецца. У якасці сушылкі маглі выступаць звычайныя вяроўкі. Тым, хто на выставе-кірмашы друкаваў сабе ў якасці сувеніра першую старонку скарынаўскай Бібліі, рэкамендавалі асцярожна абыходзіцца з друкаванкай каля гадзіны. Не дзіва, што на вытворчасць накладу старажытнай тыпаграфіі было патрэбна 10 — 12 месяцаў.

● **Рама прэса.** У Ліхадзедава яна зроблена з эстэцічным ухілам. Усё ж станок аднаўляўся не толькі для працы, але і для выстаўлення ў будучым музеі ў Вілейцы, пра адкрыццё якога так марыць гісторык. А экспанат павінен быць прывабным для турыстаў. У Скарыны рама хутэй за ўсё была простая, без барочных выгібаў.

● **Вінт.** Каб зрабіць на паперы адбітак, неабходна было пацягнуць на сябе ручку вінта, якая прыводзіла ў рух сістэму каленчатых рычагоў. З іх дапамогай апускаўся і ўздымаўся прэс. Візаві падзяліўся меркаваннем, што наўрад ці толькі Скарына стаяў за станком падчас друку сваіх выданняў. Уявіце сабе, што для адной Бібліі патрэбна было 192 разы апусціць прэс. Наклад у тую часу складаў ад 500 да тысячы асобнікаў, адпаведна, неабходна было зрабіць каля 192 тысяч адбіткаў (не ўлічваючы тое, што адбракоўвалася)!

● **Прэс.** Адна з рухомых частак станка. Зрэшты, з дапамогай асобнага прэса (у калекцыі суразмоўцы ёсць прэс Карла Краузэ XIX стагоддзя) выраблялі паперу: спецыяльную мешаніну з ільну змяшчалі пад механізм і фармавалі ліст, адціскаючы ваду. Гатовы аркуш высушвалі і адпрасоўвалі.

У Венецыю паедзе...

Гэці беларускага павільёна 56-га Венецыянскага біенале. / Фота Дар'я АМІЛЬКОВІЧ

цыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага цэнтра сучаснага мастацтва і іншых арганізацый, пераможцам конкурсу вызначана куратарская канцэпцыя "Стол" (куратар — Раман Заслонаў, выканаўцы — Раман Заслонаў, Віктар Лабковіч, Сяргей Талыбаў).

У выпадку адмовы пераможцы конкурсу ад прадстаўлення свайго праекта на біенале, для ўдзелу ў мерапрыемстве журы рэкамендавала куратарскую канцэпцыю "500 гадоў. Мастацтва, кніга і мастацтва кнігі" (куратар — Ала Зміёва).

Журы адзначыла арыгінальнасць прэзентацыі нацыянальных традыцый у спалучэнні са здабыткамі сусветнага мастацтва ў куратарскай канцэпцыі "МураНемано" (куратар — Павел Вайніцкі) і рэкамендавала Нацыянальнаму цэнтру сучаснага мастацтваў разам з куратарамі прапрацаваць магчымасць яе рэалізацыі пры падрыхтоўцы да наступнага Венецыянскага біенале.

Журы таксама прапанавала Нацыянальнаму цэнтру сучаснага мастацтваў звярнуць увагу на супрацоўніцтва са стваральнікамі куратарскіх канцэпцый

"Формула ўспрымання" (куратар — Максім Петруль), "Дно" (куратар — Таццяна Радзівілкі), "Час як рэнтген" (куратар — Васіль Зянько), "Паэзія сэнсаў", "Мая Амерыка", "Алхімія жыцця мастацтва", "Ода да радасці" (куратар — Кацярына Кенігсберг), "Нафта" (куратары — Алена Талабава, Наталля Абрамовіч) шляхам іх прыцягнення да ўдзелу ў Рэспубліканскай выставы сучаснага мастацтва і іншых праектах у сферы сучаснага мастацтва.

Міністэрства культуры выказвае шчырую ўдзячнасць усім удзельнікам конкурсу.

* У яго была рухавая лабільная нервовая сістэма — і інтэлектуальная, і эмацыйная. Усё прымаў блізка да сэрца. Часам давяраў людзям, якія яго жорстка падманвалі, і гэта прыносіла яму пякельны боль. Яго чалавечая прыныповасць, імкненне да біцца ва ўсім справядлівасці, нежаданне ісці на кампрамісы, канешне, не ўсім калегам былі па нораве, але ў гэтым плане ён быў нязменны.

Бывала, станавіўся непрадказальным, і сваімі няўрымслівымі ўчынкамі, якія тычыліся трымання нейкіх этычных і мастацкіх норм, мог іншы раз прывесці суразмоўцу ў збынтэжанасць. Потым, праўда, адходзіў, перажываў. Ён не дазваляў сабе ніякай нават самай дробнай надбайнасці або фанабэрыстасці ні ў працы, ні ва ўзаемаадносінах з людзьмі. Прыязнасць, прыроджанае пачуццё такту, прыстойнасць, моц утрапёнай душы, рэдкая сумленнасць, непрыманне "агрэсіўнага", так званага авангарднага жывапісу, — былі адметнымі рысамі яго натуры. Аднак пры любым раскладзе, калі яму спадарожнічаў поспех ці падступала роспач, у глыбіні душы заўсёды верыў у сваю пуцяводную зорку, у сваё прызначэнне на гэтай зямлі. Помню, як Эдуард радаваўся, калі Прэзідэнт краіны ў 2008 годзе, на другі дзень святкавання Вялікадня па каталіцкім календары, падараваў яго карціну "Касцёл у Жупранах" архіафедральнаму касцёлу Прасвятой Дзевы Марыі. І на-

У майстэрні. 2005 год.

Ён верыў у сваю пуцяводную Зорку...

Да 60-годдзя з дня нараджэння мастака Эдуарда Рымаровіча

огул заўсёды атрымліваў задавальненне, калі яго творы зазнавалі прызнанне спецыялістаў і грамадскасці. І сёння, разважаючы пра яго творчую спадчыну, скажу так: за сваё нядоўгае жыццё Эдуард змог выканаць сапраўдны прафесійны ў сферы выяўленчай культуры сучаснасці. І гэта не толькі мая прыватная думка...

Але дзе шукаць карані, якія парадзілі і ўзрасцілі гэты своеасаблівы талент? Што аказалася вырашальным пры фарміраванні духоўнага арганізму, што дапамагло здабыць сваю стылістыку, сваю пластыку, сваю вобразную мову? Хачу, на мой погляд, адказаць на ўсе падобныя пытанні про-

сты: Рымаровіча выгадавала маці-зямля Беларуская са сваёй шматпакутнай, гераічнай і трагічнай гісторыяй. І, канешне, выгадавалі яго бацькі, яго акадэмічны настаўнікі на чале з маэстра Гаўрылам Вашчанкам, зрабіла ўплыў на яго мастакоўскую натуру і творчае акружэнне, у якое ўваходзілі народныя мастакі Леанід Шчамялёў і Уладзімір Тоўсцік: менавіта ён з імі часта раіўся ў працэсе стварэння сваіх твораў, асабліва манументальных.

Пранізлівыя лірычныя і эпічныя пейзажы, класічныя партрэты выдатных дзеячаў Вялікага Княства Літоўскага для адноўленага калегіума езуітаў у Оршы, роспіс для музея Нацыянальнага парка "Белавежская пушча", дыярама для Нацыянальнага парка "Прыпяцкі", вялікі цыкл габеленаў "Старадаўнія гарады Міншчыны" для Мінскага абласнога краязнаўчага музея ў Маладзечне... Гэта толькі некаторыя "знакавыя" работы мастака. А яшчэ актыўная грамадская

дзейнасць у Беларускім саюзе мастакоў на пасадзе старшыні рэзвійнай камісіі, моцнае захапленне паляваннем, памножанае на шчодрую любоў да прыроды... І ўсё гэта ён, Эдуард Рымаровіч, які толькі за апошнія пяць гадоў свайго жыцця паўдзельнічаў у дваццаці рэспубліканскіх і міжнародных выставах, а ў 2010 годзе яго персанальную экспазіцыю, арганізаваную Пятроўскай акадэміяй навук і мастацтваў, пабачылі жыхары горада на Няве.

Хачу падкрэсліць, што беларуская мінуўшчына вабіла мастака асабліва. У яго гістарычных карцінах і партрэтах "ажывае" мноства вобразаў нашых славетных продкаў. Гэта і роспіс на палатне "Выезд", прысвечаны гістарычнай

хто памятае сваю гісторыю, ёсць будучыня".

Так, працаваў мастак неверагодна шмат. Аднойчы мы з мужам паспрабавалі падлічыць: колькі ж ён стварыў работ? Атрымалася што-сьці каля дзвюх тысяч, уключаючы натурныя эцюды! І заўважце: амаль усе яны — пра родную Беларусь. А што ж тут здзіўляцца: ён працаваў, па магчымасці, кожны дзень з раніцы да позняга вечара. Вельмі не любіў, калі яго адцягвалі бытавыя ці іншыя надзённыя праблемы. Час, не выдаткаваны на творчасць, і на ўсё, што не звязана з работай у майстэрні і на пленэры, лічыў згубленым...

16 лютага 2017 года Эдуард мог бы адзначыць свой 60-гадовы юбілей. Але лёс

Эдуард Рымаровіч. "На Палесці".

сустрэчы ў Брэсце польскага караля Ягайлы з вялікім князем літоўскім Вітаўтам напярэдадні бітвы з агульным ворагам — Тэўтонскім ордэнам; гэта і карціны "Усяслаў Чарадзея", "Леў Сапега", "Анджэй Казімір Завіша", "Уладзіслаў IV", "Ян Сабескі", "Грунвальдская бітва 1410 года". І, дарэчы, адзін з адметных подпісаў унізе на апошняй карціне найбольш яркава характарызуе асобу і светапогляд самога аўтара: "Толькі ў таго,

распарадзіўся інакш і не даў яму магчымасці дажыць да гэтага дня... І сёння хачу згадаць добрым словам гэтага таленавітага творцу, цудоўнага чалавека, майго дарагога мужа і аднадумца, і скажаць: людзі добрыя, захоўвайце памяць працаўнікоў цудоўнага, хто сваім мастацтвам прыносіў нам невымыўную радасць і пачуццё шчодрай любові да сваёй Бацькаўшчыны...

Галіна ГАЙКОВА,
удава мастака

Лабараторыя

Мае суразмоўцы гэтым разам — камп'ютар ды інтэрнэт. Сёе-тое спатрэбілася і з асабістага журналісцкага досведу. Ну, напрыклад, тое, як я здзіўляўся гадоў дзесць таму, што кіраўнік адной з сельскагаспадарчых арганізацый на сяле рэгулярна даплачваў сваім работнікам за актыўны ўдзел у клубнай мастацкай самадзейнасці. І ў іх не ўзнікала ніякіх пытанняў наконт сутачных і камандзіровачных падчас выязных канцэртаў. Сёння пытанне "Як знайсці спонсара?" для работнікаў культуры можна смела перайначыць у пытанне сінанімічнае: "Як выжыць?"

Яўген РАГІН

Праект днём — грошы увечары

Мы шмат пісалі пра фандрайзінг. А колькі яшчэ напішам! Спонсарства для маркетынгу як вада для рыбіны. Так, стварэнне і працоўванне культурнага праекта амаль немагчымае без пэўнага інвеставання збоку. Калі ёсць што ствараць і

Пастка для спонсара

прасоўваць, можна выйсці на "грантадаўчыя" замежныя фонды. Так працуюць у аддзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Рагачоўскага райвыканкама. Можна выкарыстаць магчымасці краўдфандынгавых сацыяльных платформ. Так працуюць, скажам, у Навагрудскім гісторыка-краязнаўчым музеі для ўвядзення новай выставачнай залы.

Карацей, работнік культуры сёння збольшага ведае, дзе шукаць спонсараў і гранты. Дарэчы, паспрабуйце набраць гэтае пытанне ў любым пошукавіку, і вам адразу прапануюць падборку сайтаў, якія рэкамендуецца пастаянна маніторыць у пошуках прыдатнага для вас адказу. Так, патрэбнае знойдзецца не адразу. Вось што пішучы на форумах спрактыкаваныя "паляўнічыя на спонсараў": "Пошук крыніц фінансавання займае столькі ж часу, колькі і рэалізацыя вашага праекта", "Калі ёсць гатовы праект, яго неабходна развіваць і прасоўваць да тых часін, пакуль спонсары не будуць знойдзены", "Ёсць прафесійныя інвестыцыйныя кансультанты. Але такая паслуга каштуе немалых грошай".

Вось я ідэаліст і мне бачыцца рубрыка ў нашай газеце: "Міжрэальная фандрайзінгавая кансультацыя", дзе аддзель ІРКСМ навіперадкі спышаюцца падзяліцца ўласным досведам у пошуках замежных спонсараў... Згодны — фантастыка! Такія спецыялісты сёння — як агенты

■ **Вы бачылі ў сельскіх клубах ды бібліятэках куточак "Нашы спонсары"?** Гэта першы раз дырэктар СВК і яго намеснікі прыйдуць на канцэрт і той куточак могуць не заўважыць. А ў другі раз заўважыць, спыняцца, здзіўляцца і задумаюцца. У трэці ж раз званне пастараюцца апраўдаць на справе.

пад прыкрыццём: ніколі не выдадуць тайны "залатога ключыка". Канкурэнцыя! І чаму Інстытут культуры Беларусі не пераўтвораць яго ў дзейснае супрацоўніцтва? Даўно ўжо час стварыць рэспубліканскую фандрайзінгавую раду, дзе кожны аддзел ІРКСМ стане сябрам.

Гэта аддзель... А калі гаворка пра сельскі дом культуры, сельскую бібліятэку ці іншую вясковую ўстанова культуры? Калі не памыляюся, ініцыятарам атрыманна не малягога гранта здолеў стаць толькі Дзяржаўны літаратурна-краязнаўчы музей у вёсцы Гудзевічы Мастоўскага раёна. Вельмі спадзяюся, што памыліўся і шчаслівы сельскі ўладальнік, напрыклад, еўрасаюзаўскіх інвестыцый мяне рашуча абвергне і распавядзе на старонках "К" пра свае фандрайзінгавыя поспехі. І расповед гэты будзе не столькі пра здольнасць адшукаць фінансавых партнёраў, колькі пра ўнікальны праект, без якога свет не быў бы такім цікавым.

Я цябе люблю, інвестар!

Калі пытанне тычыцца фінансаў, сельскі работнік культуры павінен быць не толькі мудрым, але і хітрым. Пры такім раскладзе ён цудоўна разумее, што фонды і гранты — далёка за мяжой, а пад бокам — спонсар, так бы мовіць, бліжэйшага кола. І ў большасці выпадкаў гэта — кіраўнік мясцовай сельскагаспадарчай арганізацыі. Як завабіць яго ў фандрайзінгавую пастку? Што пытанне актуальнае, сумня-

вацца не выпадае. За апошнія крызісныя гады журналісцкай працы мне надзвычай рэдка даводзілася бачыць, каб дырэктар СВК у фінансавай падтрымцы сваіх устаноў культуры ішоў далей за набыццё навагодніх цукерак ці дробных прызоў для клубных/бібліятэчных конкурсаў. Натуральна, актыўнасць такога роду спонсараў знаходзіцца ў прапарцыйнай залежнасці ад велічыні даходаў іх прадпрыемстваў. Але, мяркуючы па звестках у дзяржаўных СМІ, эканамічны крызіс на Беларусі пакрысе ступае і можна зноў памарыць пра "калгасныя" стыпендыі для клубных спевакоў ды бібліятэчных танцораў. Дык якая яна, навука па прывучэнні вясковага спонсара-інвестара?

Давялося пагартца кнігі Дэйла Карнэгі "Мова поспеху", "Як заваяваць сяброў і паўплываць на людзей", а таксама прыслушацца да дваіх сваіх сыноў, якія не першы год працуюць маркетологамі (урэшце, надыйшоў той шчаслівы час, калі яйкі пачалі вучыць пеўня). Дык вось. Вы бачылі ў сельскіх клубах ды бібліятэках з густам аформлены куточак "Нашы спонсары" (няхай і патэнцыйныя) з фотопартрэтамі, біяграфічнымі звесткамі і пералікам

вытворчых поспехаў? Я, да прыкладу, з такім характаром пакуль не сустракаўся. А шкада. Гаворка не пра элементарнае заляцанне перад начальствам, а пра згаданую ўжо хітрасць работніка культуры па заваяванні спонсарскай душы. Вы ж адну справу робіце! Гэта першы раз дырэктар СВК і яго намеснікі прыйдуць на канцэрт і той маляўнічы куточак могуць не заўважыць. А ў другі раз заўважыць, спыняцца, здзіўляцца і задумаюцца. У трэці ж раз званне пастараюцца апраўдаць на справе. Тут важна своечасова прапанаваць ім варты інвеставання праект, давесці, што без вашых крэатыўных паслуг арганізацыя ніяк не абыдзецца. Не забываць аб і на тое, каб павіншаваць кіраўніка (з дзяржаўным святам ці днём нараджэння) не толькі паштовачкай, але і арыгінальным канцэртным нумарам. У гэтым — праява элементарнай павагі да сацыяльных партнёраў, якімі з'яўляюцца, дарэчы, і калектывы ды кіраўнікі сельсавета, школы, дзіцячага садка, ФАП... Толькі разам вы — сіла, толькі разам вы здольныя на многае. І напрыканцы — апошняя цытата з фандрайзінгавых сайтаў: "Для таго, каб знайсці спонсара, свайго анёла-захавальніка ў свеце бізнесу, варта апрача павагі прапанаваць яму штосьці ўзамен. Працэс — працаёмкі. Аднак іншых шляхоў няма".

Чытачам “К” не трэба тлумачыць, хто такі Адам Міцкевіч і кім ён ёсць для Беларусі. Але па пытанні генеалогіі вялікага паэта і да нашага часу вядуцца спрэчкі, хоць, як падаецца, кропкі над “і” былі расставлены тройчы — у 1932, 1998 і 2016 гадах. Аўтар спадзяецца, што дыскусія пасля выхаду гэтага артыкула нарэшце спыніцца.

Хада па коле

У міцкевізнаўстве пытанне паходжання маці паэта заўсёды было самым кантраверсійным. Не падаецца ўліку колькасць аўтараў самага рознага паходжання і веравызнання, якія спрабавалі пераважыць шалі на свой бок, карыстаючыся самымі рознымі прыёмамі. Зразумела, што адпраўным пунктам для такой генеалагічнай “анархii” стала адсутнасць дакладных звестак і пра маці Адама, Барбару, і пра яе бацьку Мацея Маеўскага, і пра бабулю паэта па кудзелі. Магчыма, даследчыкі, чые штабы былі па розных бакі барыкад, не вельмі імкнуліся шукаць праўды. Бо яе знаходкі маглі “падпаліць” іх “справу жыц-

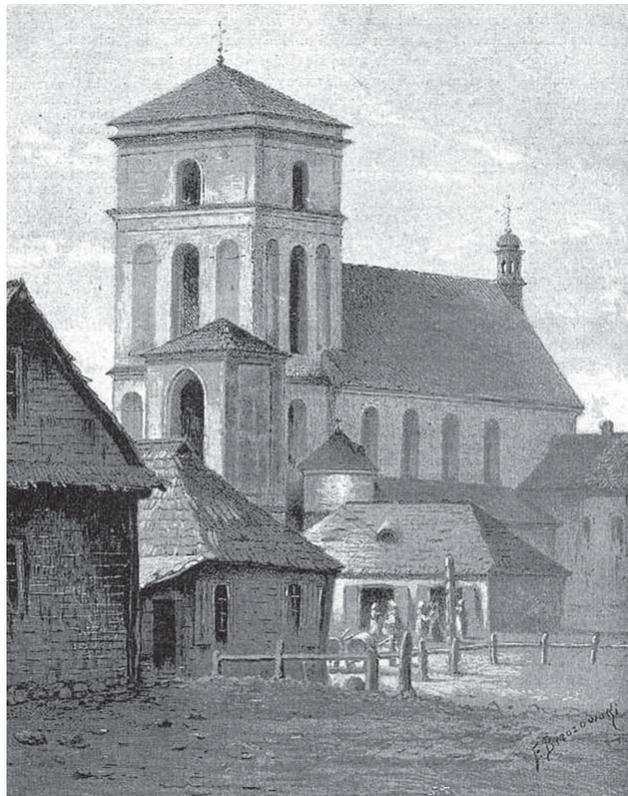
цікавыя дакументы не толькі Міцкевічаў, але і па Маеўскіх, Гарэшках (Арэшках) і іншых сваяках Адама. Па дасягненні “крытычнай масы” звестак у густым тумане пачалі прамалявацца контуры зацемненых месцаў радаводу паэта. І з асноўнымі вынікамі даследавання аўтар пазнаёміў чытача ў “К” № 8 і № 11 за 2016 год. Нагадаю асноўны змест артыкулаў гадавой даўніны.

Існуе чутка, нібыта маці Адама Міцкевіча паходзіла з роду Маеўскіх, яўрэяў-неафітаў, паслядоўнікаў “месіі” з Цярнопальшчыны, Якуба Франка, якія ўслед за сваім правадыром прынялі хрост. Пра мітуслівы дух Франка, што, акрамя

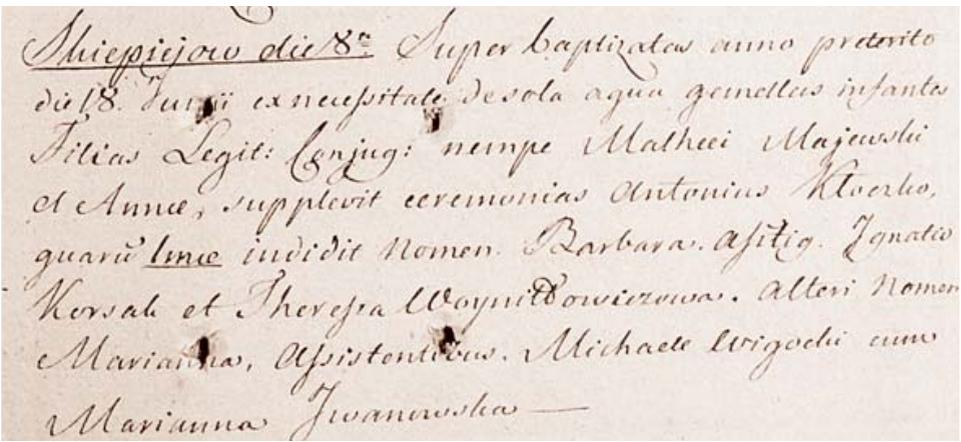
тва Літоўскага. Упершыню з дня смерці паэта за ягоны радавод узяўся сапраўдны навуковец, які ў агульных рысах давёў: род Маеўскіх гербу “Стары конь” сваімі каранямі сягае ў тыя часы, калі яшчэ не нарадзіліся бацькі “месіі”. Сенсцыйныя звесткі патанулі ў крытыцы з боку тых, хто трымаўся за чуткі, як за ратавальны круг. Таму на доўгі час даследаванне Лапацінскага, як мне падалося, выпала з кола зроку міцкевізнаўцаў. Прынамсі, амаль ніхто не спасылаецца на яго артыкулы. У 1999 годзе наш сучаснік, вядомы беларускі гісторык Сяргей Рыбчонак, напісаў для польскага альманаха навуковы артыкул, у якім на падставе архіўных матэрыялаў рас-

Сенсацыйныя дакументы пра маці Адама Міцкевіча тычацца Міра

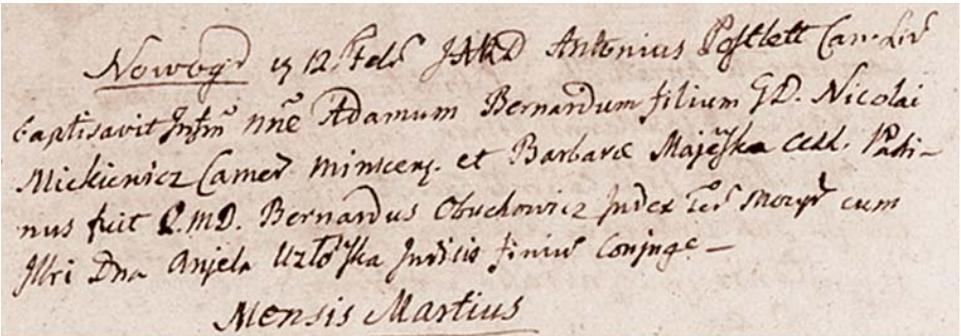
Таямніца Міцкевіча “па кудзелі”-2

Фелікс Бржозоўскі. Вялікая касцёла святога Мікалая ў Міры (на падставе здымка Кураньскага). 1882 год.

Метрычны запіс аб давярэнні хросту Барбары і Марыяны Маеўскіх.

Метрычны запіс хросту Адама Міцкевіча.

ця”. Урэшце, шанц, што міцкевізнаўцы шукалі, ды не маглі знайсці, таксама ёсць. Але, пагадзіцеся, тыя дасягненні, якімі карыстаецца сучасная гісторыя пытання, інакш чым сціплымі не назавеш. Бо было невядома дакладна ні калі і дзе нарадзілася Барбара з Маеўскіх, ні калі яе бацькі бралі шлюб. Нават невядома дакладна, калі яна ажанілася з бацькам будучай зоркі паэтычнага алімпіа. Ці не зашмат таямніц на адну валокі? Таму аўтар палічыў немагчымым доўга трымаць “пад сукном” апошнія знаходкі.

Мізансцэна такая

Займаючыся генеалогіяй роду Рэйтанаў у архівах Беларусі, Польшчы, Літвы, Германіі (сам, а часам з дапамогай добрых людзей) я пачаў рабіць “на чорны дзень” нататкі на палях, датычныя нашых наваградскіх Міцкевічаў. За некалькі гадоў працы ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі іх назбіралася неблагая калекцыя. Гэта

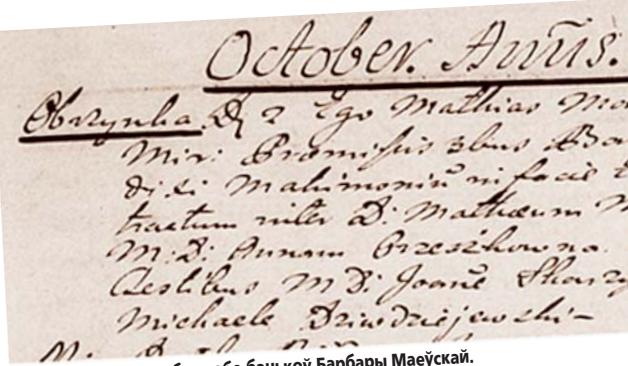
веры бацькоў, нейкі час быў мусульманінам, каталіком, а потым прадэклараваў расійскім уладам прагу прыняць праваслаў’е, напісана нямала. Але дакументаў, якія сведчылі б пра “франкізм” Барбары або яе бацькоў, апалагеты гэтай канцэпцыі так і не прадставілі. Іх зброя — чуткі. Нягледзячы на гэта, “факт” быў нават замацаваны на старонках некаторых энцыклапедыяў.

На карысць погляду, што Мікалай Міцкевіч узяў жонку з мясцовага наваградскага шляхецкага роду Маеўскіх, якія былі ў сваяцтве з Гарэшкамі, наўпрост ці ўскосна сведчылі некаторыя дакументы, успаміны і творы паэта (напрыклад, “Пан Тадэвуш”), апублікаваныя яшчэ ў XIX стагоддзі. У 1932 годзе прафесар Лапацінскі напісаў некалькі артыкулаў на падставе сваіх знаходак у віленскім архіве, дзе ў той час знаходзілі кнігі гродскага і земскага суду Новаградскага ваяводства Вялікага Княз-

павёў чытачу пра Маеўскіх гербу “Стары конь”. Толькі больш змястоўна. Што праўдзіва, аўтар не сцвярджаў, што Маеўскія гербу “Стары конь” з’яўляюцца продкамі Барбары, бо гісторыку не хапала неабвержных доказаў. Не пераймаючыся гэтым, адказныя за выпуск альманаха дадалі гучны заглавак — “Продкі Адама Міцкевіча па кудзелі”, з чым і выпусцілі джына з пляшкі. Так, артыкул грывнуў у Польшчы як сапраўдная сенсация, але праз пэўны час непрымірымы “праціўнікі” вярнуліся ў свае штабы. Наогул, такіх жарсці нам, беларусам, могуць падацца дзіўнымі. Асабліва, калі гаворка ідзе пра Міцкевіча, нашага земляка. Мы, як лёгка можна заўважыць, не дыскутуем пра падобныя рэчы ў СМІ, бо і веды “матэрыі” слабаваты, і дыскутаваць асабліва няма дзе. Што казаць, калі нават на ўзроўні дыскусіі дакладнае паняцце “Пантэон нацыянальных герояў” у нас, лічы, адсутнічае.

Адзіная прыжыццёвая выява маці паэта. Калі меркаваць паводле дакументаў, што з сястрой яна была двойняткам ці блізняткам, можна дапусціць такі калаж.

Метрычны запіс аб шлюбе бацькоў Барбары Маеўскай.

што ж да майго ўласнага даробку, то з тых артыкулаў чытачы маглі даведацца і пра Маеўскіх, якія на Наваградчыне вядомы з 1670-х (!), і пра Гарэшкаў, з якіх паходзіла маці Барбары — Ганна, і пра Эйдзятковічаў, з якіх паходзіла Сузана, яе бабка. Было прыведзена шмат новых і цікавых звестак, неабходных для разумення, на якіх падвалінах вырас геній нашага пявуна. І тым не менш, як пісаў у свой час сп. Рыбчонак, “цень незадавальнення застаўся” і ў мяне. Таму пошук быў працягнуты.

Апошні бастыён

Дакументамі, якія маглі пераканаць нават крайніх скептыкаў, павінны былі стаць метрыкі хросту Барбары і шлюбу яе бацькоў — Мацея Маеўскага (будучага эканомы ў Вузлоўскіх) і Ганны з Гарэшкаў, ротмістроўны наваградскай. У 1993 годзе Сяргей Рыбчонак у сваім артыкуле “Радавод Міцкевіча” напісаў так: “Аўтар, зразумела, і не марыў знайсці метрыку аб

запіс 1802 года аб хросце, які ледзь змясціўся на аркушы фармату А4. Пры скароце ж ён мог бы змясціцца на далоні ахрышчанага дзіцяці.

І вось гэтыя наваградскія “тры кнігі”, якія маглі быць у розных архівах розных краінаў, знікаюць без следу. Разам з кнігамі рэгістрацыі хростаў і пахаванняў. Але сум ад такой навіны доўжыўся нядоўга, бо неўзабаве саступіў месца веры і надзеі. З судовых справаў, якія датычыліся Маеўскіх і Гарэшкаў, удалося дакладна лакалізаваць месца, дзе ўпершыню сышліся Мацей і Ганна. Ім стаў фальварак Абрінка, які і зараз не так блізка ад Наваградка, а ў тыя часы дарога заняла б цэлы дзень, каб хто наважыўся ехаць конем.

Ад здагадкі да разгадкі шлях таксама быў няблізкі. Як высветлілася, “згубіліся” не толькі кнігі Наваградскай парафіі за ўсё XVIII стагоддзе, але і іншых парафій Наваградскага дэканата Наваградскага павета. Надзея была на замежныя архівы, першым кандыдатам з якіх стаў Дзяржаўны гістарычны архіў у Літве (LVIA). І Вільнюс напоўніцу аддзячыў за ўвагу да сябе.

На Міры сышоўся клінам...

У кастрычніку 2016 года пры пераглядзе парафіяльных кніг касцёла ў Міры, да якога “належала” Абрінка, былі зроблены сенсцыйныя адкрыцці.

Можна верыць у тое, што толькі дзякуючы апрацаваным раней дакументам, удалося выйсці на след, але і фактару шанцавання выключачь нельга. Бо і гэтыя кнігі маглі пайсці дымам ці аказацца проста недасяжнымі даследчыку. Ці пры праглядзе ледзь чытальных “мультаў” (а фатаграфаваньня на плёнку справы)

праз падрапаннае шкельца апарата можна было проста прапусціць замысленым вокам неабходны дакумент. Дарэчы, шмат што пры першым праглядзе і было прапушчана. Але зробленыя на ўласны фотаапарат здымкі дазволілі потым вярнуцца да “пошуку” і ў спакойнай атмасферы заняцца расчытаннем дакументаў. На вялікае шчасце даследчыкаў, у архівах Літвы, Польшчы, а з нядаўняга часу і ў Расіі дазволена фатаграфаванне дакументы, чаго пакуль, на жаль, нельга ў беларускіх.

І раптам, як з рогу: метрычныя запісы хросту Барбары, яе брата і сяцёр, яе дзядзькаў і цёткаў, яе шлюбу з Мацеем Маеўскім, шлюбу яе бацькоў Гарэшкаў і яшчэ неверагодная колькасць розных метрык, датычных гэтых двух родаў. Гэта быў сапраўдны скарб! І які адкрыў шмат новых старонак і патаемных дзверцаў міцкевізнаўства.

Друкуецца ўпершыню!

Таямніца Міцкевіча "па кудзелі"-2

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 13.)

Гарэшкі, Маеўскія, Міцкевічы

Каб чытачу было больш зразумела, хто і ў якой ступені сваяцтва знаходзіцца, нагадаю, што Адам быў сынам Мікалая Міцкевіча і Барбары з роду Маеўскіх. З генеалогіяй гэтых двух родаў, пасля артыкулаў спадара Рыбчонка, як быццам асаблівых пытанняў не ўзнікала. Хоць і тут нам цяпер таксама ёсць шмат чаго дадаць або ўдакладніць. Вось так, па ўдакладненні, выглядае, напрыклад, невялікі эпизод радаводу "ключавога" з дзядоў паэта.

Мацей Маеўскі, бацька Барбары, быў сынам Міхала і Багумілы з Вольскіх. Ад гэтага трэцяга шлюбу Міхал меў яшчэ аднаго сына, Тадэвуша, забітага ў маленстве ў 1737 годзе братам Міхала, Юрыем. Старэйшых братоў Мацея, Тыбурцыя і Алойзія нарадзіла другая жонка, Чаркаская (або Чаркоўская). Кім быў бацька Міхала і Юрыя — Казімір, Станіслаў, Юры ці Ян Маеўскія, якія жылі ў 1670 — 1680-х у фальварку Бердаўка, пакуль дакладна адказаць немагчыма. Больш востра стаяла да нядаўняга часу пытанне генеалогіі Гарэшкі і Эйдзятвічаў. Але і яно цяпер пастаўлена на службу навуцы.

А цяпер уласна да сенсацый. Першай з якіх стаў метрычны запіс аб шлюбе дзядоў Адама Міцкевіча "па кудзелі".

2 кастрычніка 1763 года ў фальварку Абрінка (блізу мястэчка Турэц), Мацей узяў шлюб з Ганнай з роду Гарэшкі. Сведкамі былі Ян Скарынскі і Міхал Дзюрдзеўскі.

Акрамя Ганны, яе бацькі Язэп-Станіслаў Гарэшкі і Сузанна з Эйдзятвічаў мелі дачку Барбару (1742) і сыноў Паўла (1734) і Аляксандра (1739). Ганна была ахрышчана як Кацярына-Ганна, 8 мая 1732 года. Хрост адбыўся ў Міры (!), у касцёле святога Мікалая.

Пасля заўчаснай смерці бацькі Ганны, Язэпа Гарэшкі, войскага мельніцкага (сын Мельхіёра, войскага мельніцкага, і Петранэлы з Санкевіча, якая памёрла ў 1745 годзе ва ўзросце 70 гадоў), яе маці 6 лютага 1746 года ажанілася з Мацеем Забельскім, лукомскім лоўчым.

Дзяцей таксама было пяць — Разалія (1746), Францішка-Марыяна (1753), Ян-Непамук (1748), Адам (1750), Феліцыян (1758). У 1756 годзе ў гэтай сям'і, як і ў 1737 годзе ў Маеўскіх, здарылася сапраўдная трагедыя. Сын Сузанна ад першага шлюба Аляксандр разам з паплечнікамі ўчыніў разбойны наезд на дом сваёй маці. Мацей і Сузанна былі бязлітасна збітыя. Прычым Мацей так моцна пасечаны шаблямі, што яго кінулі збіваць, мяркуючы што ён не "жылец". Але да малага Адама лёс у той дзень быў

нялітасцывы. Хлопчык быў так "забіты" дзвярыма, што праз тры дні развітаўся з гэтым светам.

Дарэчы, пасля "экзекуцыі" сваякоў, уся іх рухомая маёмасць (уся-уся, як засведчана ў судовых актах), была вывезена да фальварка Макраны, дзе "сірата пры жывой маці" Аляксандр быў пад апекай сваіх сваякоў.

Што прымусіла пайсці Гарэшку на такі дзікунскі, вар'яцкі ўчынак? Адказу на гэта мы не маем. Але, нягледзячы на суровы судовы прысуд (штраф, баніцыя і інфамія), Аляксандр Гарэшкі разам з хаўруснікамі працягваў і далей фігураваць у крымінальных хроніках ваяводства. Балазе, такія справы, як гэта, былі штодзённымі для таго часу.

Як мы ведаем з метрык смерці Барбары Міцкевіч, маці паэта, а іх існуе 2 (у адной з іх яна названа Разаліяй), яна памерла 9 кастрычніка 1820 года, маючы на той момант "53 гады". Пахавалі яе 11 кастрычніка на наваградскіх дамініканскіх могілках. Выпадала, што нарадзілася яна недзе ў 1767 — 1768 гадах. Ведалі мы і пра яе сястру Марыяну, якая не раз асіствала на хростах дзяцей Міцкевічаў. Марыяна была доўгі час ахмістрыняй у Рутковічах, фальварку Адама Вярыскага (дзядзька Анэлі Узлоўскай, хроснай Адама Міцкевіча), а потым пайшла замуж за Язапата Тулоўскага.

Галоўнай жа сенсацыяй ёсць дакумент 1769 года, які на маю просьбу пераклаў з лаціны спадар Аляксандр Жлутка: "У фальварку. [С]лепяў 8-га дня. Над ахрышчанымі летась 18 чэрвеня ў патрэбе з адной вадзі двайнятамі (блізнятамі)-немаўлятамі, дочкамі законных сужэнцаў, менавіта Мацея Маеўскага і Ганны давяршыў абрады хросту Антоні Клочка. Першай з іх даў імя Барбара, пры сведках Ігнаце Корсаку і Тэрэзе Вайніловічавай, а другой — імя Мар'яна, пры сведках Міхале Вігоцкім з Мар'янаю Іваноўскай".

Як вынікае з метрычнага запісу, сёстры нарадзіліся ў сярэдзіне чэрвеня 1769 года і былі спачатку ахрышчаныя адной вадой. І толькі 8 кастрычніка хрост быў дапоўнены святым алеем. Вельмі цікава, што сёстры былі блізнятамі або двайнятамі!

Лішне казаць, што гэтыя звесткі сапраўды маюць для міцкевічазнаўцаў усяго свету вельмі вялікае значэнне. Як мы бачым, шляхецкае паходжанне ўсіх сваякоў Адама Міцкевіча па маці даводзіцца шэрагам дакументаў. Тое самае тычыцца і продкаў паэта "па мячы", нягледзячы на няўдалую спробу абвінаваціць іх аднойчы ў "сялянскім паходжанні".

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
сябра арт-суполкі
імя Тадэвуша Рэйтана,
архівіст

— Алена Ігараўна, як узнікла сама ідэя стварыць радыёспектакль?

— Думка пра гэта нарадзілася не адразу. Мы ўсе ведалі, што ў майго дзеда захаваліся з часоў вайны 44 лісты з фронту яго старэйшага сына Барыса. Яны ляжалі ў скрыні стала, але мы ніколі пра іх не пыталіся, бо разумелі, што тыя падзеі засталіся для дзядулі незагойнай ранай. Праўда, аднойчы, ужо калі я вучылася ў старэйшых класах, я ўсё ж папрасіла іх пачытаць, але ён адказаў: "Давай нека іншым разам". І па ягонай інтанацыі я зразумела, што лепей не трэба: надта балюча яму ўсё гэта згадваць. А ў канцы жыцця, упарадкаваючы свае архівы, ён аддаў тыя лісты разам з іншымі дакументамі ў Нацыянальную акадэмію навук. І я пазнаёмілася з імі ўжо там — як даследчык. Доўга думала, а ці можна выносіць іх на публічны разгляд, але потым зразумела, што калі дзед не знішчыў іх, а перадаў на захоўванне, тым самым ён нібыта дазволіў дакрануцца да іх не толькі сваім блізім, але і гісторыкам, шырокай грамадскасці. Лісты зрабілі на мяне вялікае эмацыйнае ўражанне. Яны вельмі простыя, часта датычацца побытавых рэчаў, але краўдальныя. І за імі стаіць не толькі асобнае чалавечае жыццё, але і лёс усяго пакалення маладых хлопцаў, якія пайшлі на вайну — і не вярнуліся. Гэта аповед пра няспраўджаныя мары, спыненыя біяграфіі. Пра гэта трэба гаварыць — і гаварыць на мастацкай мове, каб закрануць чалавечыя сэрцы. З гэтай ідэяй я звярнулася ў адзін літаратурна-мастацкі праграм Першага нацыянальнага канала Беларускага радыё. Там мяне гарача падтрымалі, прапанавалі напісаць сцэнарыі.

Тое, што я прыйшла на радыё, таксама сімвалічна. Бо менавіта звязваючы радыё Барыс адшукаў у вайну бацьку — і з'явіліся гэтыя лісты. Хтосьці сказаў яму, што чуў, як Кандрат Крапіва выступаў па маскоўскім радыё. І першы ліст у студзені 1942-га Барыс накіраваў у Маскву ў Саюз пісьменнікаў, а там ужо пераправілі яго паштанна непасрэдна да адрасата.

— Мастацкія творы існуюць па сваіх законах. Ці даводзілася вам адыходзіць ад дакументальнай асновы, выкладзенай у лістах?

— Выкарыстоўваліся не толькі лісты, але і іншыя дакументы, успаміны — мае ўласныя, маіх бацькоў і, што вельмі дапамагло, тых людзей, якія ведалі Кандрата Кандратавіча. Да таго ж, мне давялося прачытаць шмат гістарычнай літаратуры, аднавіць для сябе храналогію вайны, карціну Сталінградскай бітвы, дзе загінуў Барыс. Так што аснова ў нашым радыёспектаклі — цалкам дакументальная. Мы не адышлі ні ад храналогіі, ні ад саміх падзей, рэаль-

Не так даўно на Беларускім радыё прайшла прэм'ера радыёспектакля "Пісьмы, вярнутыя з небыцця". Ён быў створаны паводле ліставання Кандрата Крапівы і яго жонкі з сынам-вайскоўцам, які загінуў на Вялікай Айчыннай вайне. Аўтарам сцэнарыя выступіла ўнучка пісьменніка Алена АТРАХОВІЧ — кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт, загадчык кафедры Інстытута сучасных ведаў імя Аляксандра Шырокава. Яна не толькі пагадзілася расправесці "К" пра гэтую творчую працу, але і прадаставіла для публікацыі частку тых лістоў, якія ніколі раней не друкаваліся.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Вернутыя з небыцця

Вайна як праца за мяжой
магчымасцяў

ных сітуацый. Хіба надалі ім эмацыйную афарбоўку і, часам, мастацкую інтэрпрэтацыю. Бо пра адны і тыя ж падзеі можна расказаць па-рознаму: апагэальным тонам ці, да прыкладу, праз дыялог тых ці іншых герояў. Вядома, дыялогі слухача больш цікава, ёсць заканамернасці жанра. Але хто ведае, якія насамрэч словы тады былі сказаны? Нават у нашых успамінах заўсёды ёсць доля фантазіі, хаця мы можам і не здагадвацца пра гэта.

— 3 якімі, магчыма, цяжкасцямі вам давялося сутыкнуцца?

— Праца была напружанай. Асабліва складана было ўкласціся ў адведзены на праграму час, хаця яго, здавалася б, вылучылі і нямала — дзве часткі па 55 хвілін кожная. Але ж так пра многае хацелася расказаць! Бо спектакль закранае не толькі вайну, але і даваеннае (дакладней, перадаваеннае) жыццё сям'і. Давялося рабіць выбар, засяроджвацца на нейкіх ключавых момантах. Да таго ж, я ніколі раней не пісала драматургію — выключна навуковыя тэксты, вучэбна-метадычную літаратуру. Шмат дапамаглі парадзі загадчыцы згаданага аддзела радыё Галіны Шаблінскай (кіраўніка праекта), а таксама таленавітага рэжысёра Алега Вінярскага, які выступіў як сааўтар сцэна-

Алена Атраховіч прадаставіла "К" некалькі фрагментаў ліставання, што ішло ў гады вайны паміж вайскоўцам Барысам — старэйшым сынам Кандрата Крапівы — і яго роднымі. Арыгіналы лістоў захоўваюцца ў НАН Беларусі і раней ніколі не друкаваліся. Выступішы іх даследчыцай, унучка пісьменніка і пляменніца загінуўшага франтавіка суправадзіла іх сваімі каментарамі.

13/II-42

Здравствуй, папа!
С такой радостью и с каким чувством после долгого перерыва я говорю это "Здравствуй!" Эта жестокая война неожиданно разлучила нас. И не раз я думал о том, что никогда никого не найду. Представь, что у меня творилось на душе. Но все-таки я на что-то надеялся и, кажется, эта надежда как будто сбывается.

Мне передали, что ты выступал по радио из Москвы, и я решил сразу писать в ССП (Союз советских писменнікаў — заўв. А.І. Атраховіч). Как я был рад за тебя. Мне представлялись часто картины ужаса бомбежки Минска. Изредка я на своем пути встречал минчан, правда, незнакомых, и я знал, что стало с нашим Минском и другими городами. Представь себе, как я был рад, когда узнал, что ты жив и, может быть, живы мама, Игорь и Людочка. Я говорю может быть, потому что понимал, что это за война. Я сам

рыя і, тонка адчушы матэрыял, выдатна паставіў спектакль. Праца над сцэнарыем ішла каля паўгода — і пачаліся запісы ў студыі.

Мне ўпершыню давалося прысутнічаць на такога роду творчай працы, і я была ўражана надзвычай высокім прафесіяналізмам усіх удзельнікаў. Увасабленне матэрыялу ў радыёспектаклі — вельмі тонкае мастацтва. На першым плане — гук, майстрам якога выступіў гукарэжысёр Валерый Бяляеў. Няма ні відэавідаў, ні кідкіх візуальных эфектаў, за якімі можна “схавацца”. Мінулае, патаемныя думкі, пачуцці — усё трэба сказаць менавіта словам, самімі інтанацыямі маўлення. Мяне ўзрушыла ўжо само стаўленне артыстаў да запісу! Ролю маёй бабулі выканала заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Алена Сідарава з Купалаўскага тэатра. Яна пачала з таго, што папрасіла ў мяне бабуліны фотаздымкі, доўга трымала іх у руках, уважліва разглядала, распытвала, якой тая была. І калі потым чытала тэкст, дык я і сапраўды раптам пачула голас сваёй бабулі! Не ведаю, як менавіта, але актрыса адчула нават яе манеру маўлення — крыху з гумарам, з добрай усмешкай.

Заслужаны артыст Беларусі Аляксандар Шароў з Маладзёжна-

га тэатра выконвае у спектаклі ролю вядучага. Яго талент і майстэрства дазволілі дакладна адлюстраваць атмасферу часу, афарбаваўшы апавяданне глыбокімі эмоцыямі. Маладая актрыса ТЮГа Лізавета Фалей выдатна сыграла ў спектаклі невялікую, але яркую ролю юнай дзячыны — сяброўкі Барыса.

— А не ўзнікала няёмкасці, што ў ролі ўнучкі Кандрата Крапівы ў спектаклі выступілі не вы, а заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Галіна Чарнабаева з Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі?

— Мы неяк адразу, ледзь толькі пазнаёміліся, пранікліся ўзаемасімпатый, адчулі нейкую еднасць душ. Вельмі таленавітая актрыса, яна іграе сэрцам. І, як мне здалося, адчувала тое ж, што і я. Я ўдзячна ўсім! Кандрата Крапіву іграў народны артыст краіны, знаны купалавец Арнольд Кандратавіч Памазан. І распавёў мне, што сустракаўся з маім дзедам — на рэпетыцыях спектакля “Брама неўміручасці”. Магчыма, яму дапамаглі тыя ўспаміны, а магчыма, ён яшчэ і некаторыя запісы слухаў, бо дакладна перадаў нават інтанацыі майго дзядулі. Невыпадкоў у час працы над радыёспектаклем яго пачалі называць

Кандратам Кандратавічам! Увогуле, працоўная атмасфера была самай сяброўскай, добразычлівай. Гэта была сапраўдная каманда, дзе ўсе разумелі адзін аднаго літаральна з паўслова. Мабыць, так атрымалася яшчэ і таму, што кожны знайшоў у гэтым спектаклі штосьці асабістае. Бацька Галіны Шаблінскай, як высветлілася, пісаў з фронту такія ж лісты. Маці Алены Сідаравай распавядала ёй тое ж самае пра эвакуацыю. А для Андрэя Каралевіча (гэты малады артыст ТЮГа іграў Барыса — сына Кандрата Крапівы) жахі вайны асацыяваліся не толькі з ваеннымі фільмамі, але і з успамінамі дзяцінства, праведзенага ў Нагорным Карабаху, куды накіравалі ягонага бацьку-вайскоўца.

Што ж да мяне, дык вывучаючы гэтыя лісты, я адкрыла для сябе многа новага. Заўважыла нават нейкае містычнае супадзенне. Апошні ліст ад Барыса датаваны 8 снежня 1942 года. І гэта адзіны выпадак, калі ён напісаў: “Бывай, мама”. Бо звычайна завяршаў пасланні іначай: “Твой сын”, “Цалую”. Я заўважыла, што ў той жа самы дзень маці напісала яму такія радкі: “Дарагі Барыс! Я веру, што ты застанешся жывы і зда-

ровы”. Але ён тыя словы ўжо не прачытаў: ліст вярнуўся “ў сувязі з выбыццём вайсковай часці”.

Так, гэта праца вельмі многа мне дала. Прайшоўшы ўвесь гэты шлях — ад знаёмства з лістамі да напісання сцэнарыя, назірання за працай у радыёстудыі і, нарэшце, выхаду спектакля, я глыбей зразумела, якую страту перажыў мой дзед і з якой стойкасцю ён увогуле стаўіўся да жыцця.

— Можа, падзеліцеся ўласнымі ўспамінамі пра дзядулю?

— Памятаю, як мы разам малявалі. Тое, што ён быў добрым мастаком, сёння ўжо вядомы факт яго біяграфіі. Саміх маляўніц, на жаль, не захавалася, бо ён не ставіўся да гэтага як да чагосьці сур’эзнага. Але яны і зараз стаяць перад маімі вачыма. Часцей за ўсё мы рабілі нейкія сюжэтныя замалёўкі, часта па матывах казак — гэта былі вострахарактарныя графічныя эцюды. Зразумела, у яго была вялізная бібліятэка: увесь кабінет быў застаўлены кніжнымі шафамі. Сёння многія аддаюць перавагу электронным носьбітам: зручна, проста, не займае месца. А ў яго было нейкае асаблівае стаўленне да кнігі. Ён здымаў іх з паліц заўсёды абедзвю-

ма рукамі, з асаблівай пачцівасцю, павагай, шанаваннем. Гэта бачна нават па кадрах кінахронікі! Не выносіў, пачынаў страшэнна абуралася, калі хтосьці кідаў кнігу абы-дзе, загінаў старонкі замест закладкі.

— А пра вайну штосьці раскажаш?

— Так, але зараз я вельмі шкадую, што мы мала распытвалі. Усё здавалася — паспеем, а пакуль, маўляў, ёсць больш неадкладных, тэрміновых спраў... 22 чэрвеня ён быў у Мінску — і адразу пачаў збірацца на прызыўны пункт. Гаварыў, што збіраўся вельмі хутка — усё ж не ўпершыню, гэта была ўжо чацвёртая вайна на ягоным вяку: ён удзельнічаў у Першай сусветнай, фінскай, у далучэнні Заходняй Беларусі. Узяў толькі самыя патрэбныя рэчы: лязо, мыла, ордэн Леніна, ордэнскую кніжку — і сышоў з кватэры. А гэта была кватэра на вуліцы Свядрлова (тады яна называлася Свядрлоўскай), ля стадыёна “Дынама”. І больш у яе не вярнуўся, бо дом разбамбілі літаральна на другі дзень вайны. Там загінула і бібліятэка, якую ён прыдбаў на ўсю сваю Дзяржаўную прэмію, атрыманую ў 1941-м, акурат перад вайной, за п’есу “Хто смяецца апошнім”. Раскажаш, як у па-

чатку вайны выпускаў франтавую газету “За Савецкую Беларусь” — у франтавых умовах. Уся тыпаграфія — у грузавіку-трохтонцы: і рэдакцыя і абсталяванне. За ноч набіралі ўвесь тэкст, друкарскі станок часта круцілі ўручную. Я неяк запытала яго: “Няўжо не страшна было? Вайна, вакол стрэлы, выбухі”. Ён адказаў мне даволі цікава: “Страшна, вядома. Але толькі спачатку. Пазней, калі бачыш, што адзін снарад не даляцеў да цябе, другі — выбухнуў побач, але таксама не закруціў, узнікае пачуццё, што ты — абраны, “загавораны”, што ў цябе не патрапяць. І тады ўжо не страшна... Разумееш, вайна — гэта не толькі стрэлы, але і надзвычай цяжкая праца дзённа, праца недзе за мяжой чалавечых магчымасцяў”.

Вяртаючыся да радыёспектакля, яшчэ раз падкрэсліваю, што няправільна было б успрымаць раскажаную ў ім гісторыю як апавед пра адну сям’ю. Бо ў гэтым адлюстравалася гісторыя ўсяго народа, цэлага пакалення. І прыватныя лісты, выкарыстаныя ў ім, сёння ўспрымаюцца як дакументальнае сведчанне эпохі. Ключавая задача спектакля — гэта памяць: чалавечая і гістарычная. Спадзяюся, нам удалося данесці гэта да слухача.

К

На здымку: знізу — Кузьма Чорны і Кандрат Крапіва, уверсе справа — Максім Танк. 1943 год.

Старэйшы сын Кандрата Крапівы Барыс. 1941 год.

Кандрат Крапіва. 1942 год.

остался и служу в том же роде войск, что и до войны. Где я служил, ты знаешь. Поэтому должен знать, как иногда туго приходилось. Я уже знаком со свистом пуль, треском пулеметов, свистом бомб. Но пока я жив и думаю еще не одного гада ухлопать. Я их ненавижу. Ненавижу за то, что они разрушили наши города, где мы так хорошо жили, ненавижу за убитых и замученных женщин, детей, стариков; ненавижу их зверства, которым они подвергли наших пленных и раненых. И не раз, я думаю, мне еще придется с ними столкнуться и я им пощады не дам.

Отец, благодаря этой войне я перестал быть ничего не знающим мальчишкой, умею быть суровым и безжалостным, умею жестоко ненавидеть и научился безропотно переносить все невзгоды нашей жизни. Много я перевидал за эту войну людей и плохих и хороших, злых и подлых, трусов и людей смелых, мужественных. Немного научился разбираться в людях.

Я уже был приготовлен к тому, что после войны не встречу ни родственников, ни друзей... Один. Как это ужасно. Представь себе дремучий лес, кругом мрак, темнота и ты идешь один не по вы-

топтаным тропинкам, а продираешься через дремучие густые заросли, и кругом тебя дикие звери, готовые каждую минуту тебя разорвать на куски, ты один без надежды, без помощи, без поддержки, ты беззащитный. Так мне представлялось мое будущее. Так что можешь себе представить радость, когда я узнал, что ты жив.

Часто вспоминаю мою хорошую, милую маму. Сейчас я понял, что никто меня не приласкает, кроме моей мамы.

Милый папа, как бы я хотел тебя увидеть! Игорь и Людочка уже, наверное, выросли так, что и не узнаешь, пожалуй. Часто, часто вы все жили в моих мыслях.

Я пишу, может быть, наугад. Не знаю, попадет ли мое письмо к вам или нет...

Скоро, наверное, я буду опять бить гадов. Я их иначе и не называю как людей. Отец... ты, конечно, напишешь мне весточку о себе.

Крепко, крепко всех обнимаю и целую! Ваш сын и брат Борис.

Мой адрес: Станица Себряково, Сталинградская обл., почтовый ящик 38. Атрахович.

Напісаў Барыс і малодшаму брату Ігару ва Уральск. Трынац-

цацігадовы Ігар праводзіў шмат вольнага часу ў Беларускам драматычным тэатры, што працаваў ва Уральску. Сядзеў за кулісамі, дапамагаў выносіць тэатральны рэквізіт, прыбіраць сцэну, або выконваў якія-небудзь іншыя даручэнні. Адначасова ён праглядаў усе спектаклі, якія ішлі на тэатральнай сцэне. Менавіта пра гэта і пытаецца ў сваім лісце Барыс.

19/III-42

Здравствуй, Игорь!

Твоё письмо я получил. Очень рад, что ты не забыл своего брата. Вижу, что ты скоро станешь взрослым парнем. От пятого до десятого класса уже совсем недалеко. А там, если войну не кончим, будем вместе воевать.

Я бы тебя, наверное, и не узнал бы, не видел почти два года. Ты, наверное, подрос, стал таким же длинным, как и я. Людочка, конечно, выросла. Хорошо, что ты стал и в Уральске отличником. Пожалуйста, так учишь и дальше. Старайся помогать маме и слушайся маму. Без мамы ой как плохо.

Пиши, какие ты постановки видел в театре, понравилось или нет. Передай привет Михасю (х-

чэй за ўсё маецца на ўвазе Міхась Мароз, пляменнік Андрэя Аляксандравіча — сябра Барыса — заўв. А.І. Атраховіч). Привет также Алик Вольскому (будучи письменник Артур Вольскі, добры сябра дзяцінства Барыса — заўв. А.І. Атраховіч). Пиши, скоро ли ему в армию.

Давай заключим с тобой соревнование. Я буду на фронте бить побольше немцев, а ты получишь на своем фронте побольше “отлично”.

Пришли свою фотографию.

Целую крепко.

Твой брат Борис.

12/VI-42

Здравствуй, дорогой папа!

Судьба неожиданно и быстро забросила меня на фронт. И что интересно, почти в качестве пехотинца. Все эти десять дней мы шли пешком. Прошли не одну сотню километров. Идти было очень трудно, шли непрерывно с короткими передышками. Шли потому, что нам, зенитчикам, не на чем ехать, так как промышленность, очевидно, не справляется со своей задачей. За эти дни не один мозоль мучил меня, но приходилось идти, и мы шли. При-

шли мы на место или нет, я пока не знаю. До передовой остается не больше двух-трех десятков километров. На днях, может быть, придется уже вступить в бой с фашистами.

Я сейчас командир орудия... был раньше разведчиком...

Что касается настроения, то оно могло быть гораздо лучше, если бы мы вступили в бой, погнав немцев до самого Берлина.

Еще в начале похода слышал о смерти Янки Купалы. Эта весть меня, конечно, опечалила, о его смерти очень сожалею.

Целую тебя, твой сын Борис.

Ліст гэты быў напісаны ў 368 дзень вайны. Па змесце ліста немагчыма вызначыць, пра які менавіта фронт ідзе гаворка. Але, вывучаючы матэрыялы, якія датычацца хронікі Вялікай Айчыннай вайны, я прыйшла да высновы, што гэтым разам Барыс трапіў на Сталінградскі фронт. У мяне ёсць меркаванне, што там ён змагаўся ў саставе 127 стралковай дывізіі, якая ў чэрвені 1942 года была ўключана ў армію рэзерва Стаўкі ВГК. У бой армія ўступіла ў саставе 63 А Сталінградскага фронту 13 ліпеня 1942 года на рацэ Дон.

Неўзабаве, 26 ліпеня 1942 года, відаць, толькі атрымаўшы вышэйназваны ліст Барыса, Кандрат Кандратавіч у пісьме да Якуба Коласа напісаў, што на душы нявесела, “непакоюся за Барыса, які цяпер знаходзіцца ў самым пекле баёў, а таксама за Ігара, які захварэў на тыф і ляжыць цяпер ва Уральску ў бальніцы. Гэта далучаецца да нашага агульнага смутку аб Янку, аб пакутнай Беларусі і кладзецца вялікім цяжарам на душу. Трэба знайсці ў сабе сілы перанесці ўсе нягоды, як гэта робяць усе савецкія людзі. Толькі так мы можам перамагчы.”

Публікацыя
Алены АТРАХОВІЧ

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы:

- Выстава **"Віцебская школа гравюры"** — да 19 сакавіка.
- Выстава **"Век Антона Бархаткова"**, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння мастака, — да 12 сакавіка.
- Выстава твораў Юліі Гайдучовай **"Замілаванне простым"** — да 13 сакавіка.
- Цыкл лекцый **"XX стагоддзе. Рэвалюцыі ў думках і мастацтве"** — кожную сераду а 19-й, Малая зала.
- *Філіялы музея*
- **МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
- Выстава **"Edition d'Art"**.

Кніжная ілюстрацыя ў Францыі канца XIX — пачатку XX стагоддзя.

■ Вечар рускага раманса **"Усё пачынаецца з кахання"** — 17 лютага. Пачатак а 19-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект **"Вяселле Заходняга Палесся"** — да 30 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст."

Выставы:

- Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"** — да 1 чэрвеня.
- Выстава **"Час цудаў. Зімовыя святы і забавы"** — да 12 лютага.
- Выставачны праект **"Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"** — да 19 лютага.
- Выстава **"Гандаль Беларусі на шлях гісторыі"** — да 1 мая.
- Персанальная выстава абстрактнага жывапісу

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- **11 — "Рыгалега"** (опера ў 2-х дзеях) Дж.Вердзі. Дырыжор — Крыс Русман (Вялікабрытанія).
- **12 — "Чароўная музыка"** (опера-казка ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Пачатак аб 11-й.
- **12 — "Дон Кіхот"** (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Пачатак а 18-й.
- **14 — "Сівая легенда"** (опера ў 2-х дзеях) Д.Смольскага.
- **15 — "Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзеях) Б.Асаф'ева.
- **15 — Канцэрт "Самае патаемнае аб каханні"** (песні

маскоўскага мастака Іскандэра Іл'язва **"Колераформы"** — да 26 лютага.

- Святочны **"Сардэчны майстар-клас"** — 11, 12 лютага аб 11-й і а 14-й, 14 лютага — а 17-й.
- Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Казачныя вечарыны ў музеі — кожную суботу зімы а 17-й.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

- Выстава эксперымантаў **"Музей навукі"** — да 31 сакавіка.
- Выстава **"Яўнасці Каханя"** — з 11 да 19 лютага.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Шматвектарна-насць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.
- Выстава **"Беларусь і Кітай: 25 гадоў паспяховага супрацоўніцтва"** — да 31 сакавіка.

Акцыя "З каханнем да Беларусі" — 14 лютага.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".
- Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава **"Шумлівая прыната вясёлка"** — да 13 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.

Выстава "Сафары парк" — да 1 верасня.

Выстава "Птушкі ўзімку" — да 12 сакавіка.

Выстава кветак "Архідэі" — да 10 сакавіка.

Атракцыён "Стужкавы лабірынт" — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава **"Даляры краін свету XIX — XXI стагоддзяў"** са збору віцебскага калекцыянера Леаніда Ялава — да 18 лютага.
- Выстава **"Іліятрапіён"**

("Сланечнік") — да 23 лютага.

■ Вечарына "Хуткія спатканні" — 14 лютага.

Пачатак а 16-й. ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя. Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

■ Выстава антыкварных лялек Алы Тапарковай **"Dolls forever"** (у рамках праекта "Спадарыня лялька") — да 28 лютага.

■ Вечарына **"Пачынаецца ўсё з кахання"** — 14 лютага. Пачатак а 15-й.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Пастаянная экспазіцыя.

■ Паказы ў рамках праекта **"KINOPORT"** — кожную суботу.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя. Фотапраект "Зброя Перамогі" — да 26 лютага.

■ Экспрэс-выстава "Палітычная прапаганда ў Афганістане" — да 6 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+ 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Стацыянарная выстава **"У хвалях няспыннага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.
- Адкрыццё новай экспазіцыі **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове — 15 лютага а 16-й.
- Выстава фотаздымкаў і невядомых рэчаў Песняра **"Якуб Колас: вядомы і невядомы"** з фондаў музея — з 15 лютага да 15 сакавіка.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваная экскурсіі

па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект "Крочам у школу разам з Коласам".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

■ Акцыі: "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

■ Музейная творчая майстэрня. ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**

■ Персанальная выстава мастака Ары Юхані Хар'ю (Фінляндыя) **"Адлюстраванне"** — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

■ Выстава **"Японская вясна"** Марыны Быкавай (Санкт-Пецярбург) — да 19 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ **"Мінск губернскай Шляхецкай побыт"**.

■ Выстава твораў Святаслава Федарэнкі **"Мая Беларусь. Летапіс эпохі"** — да 26 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
Тэл.факс: 334 60 08.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выніковая выстава адкрытага нацыянальнага конкурсу фатаграфіі дзікай прыроды **"Залатая рысь"** — да 28 лютага.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

■ **"Кола часу"** —

прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава "Мастацкія палотны "Мінская палотно-Пакроў" (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава "Па слядах мамантаў" — да 15 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.

Выставы:

■ Выстава антыкварыяту з прыватнага збору Сяргея Пуціліна і фондаў музея — да 31 сакавіка.

■ Выстава **"Новыя паступленні ў музейны збор"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава керамічных твораў Міхаіла Кляцкова — да 31 сакавіка.

■ Выстава **"Жэўжык, ёўнік і іншыя героі беларускіх казак, міфаў і легенд"** (ілюстрацыі Валерыя Славука і скульптуры Антона Шыпіцы) — да 19 красавіка.

■ Выстава твораў Святаслава Федарэнкі **"Мая Беларусь. Летапіс эпохі"** — да 26 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.

Выставы:

■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 5 сакавіка.

■ Міні-выстава да 85-годдзя з дня нараджэння заслужанага мастака СССР і Рэспублікі Беларусь Раісы Алёшынай **"Кветкі, народжаныя ў агні"** — да 12 сакавіка.

■ Выстава **"Эпоха гігантаў: драпежнікі Гомельскага Пасожжа"** — з 16 лютага.

Паўночная крыло палаца

Экспазіцыя:

■